

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АЕРОКОСМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ім. М. Є. ЖУКОВСЬКОГО «ХАРКІВСЬКИЙ АВІАЦІЙНИЙ ІНСТИТУТ»

До 90-річчя ХАІ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОГО СОЦІОГУМАНІТАРНОГО ЗНАННЯ

**XI Міжвузівський
науково-практичний семінар**

**Збірник наукових доповідей
Випуск 11**

**05 лютого 2020 року
Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»**

Актуальні питання сучасного соціогуманітарного знання : збірник наукових доповідей : XI Міжвузівський науково-практичний семінар, 05 лютого 2020 р., м. Харків. – Харків : Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харк. авіац. ін-т», 2020. – Вип. 11. – 160 с.

Збірник містить тези наукових доповідей студентів, магістрів, аспірантів і викладачів ЗВО України, у яких розглянуто питання самоідентифікації та самопрезентації особистості в сучасних комунікаційних мережах, розвитку інформаційної справи як галузі наукового знання та вищої освіти, відображення процесів пошуку власної ідентичності в сучасних умовах, шляхів визначення правового поля інформаційного суспільства, інноваційних методик вивчення та проблем їх реалізації у вивченні іноземних мов, психологічних аспектів сучасних соціальних комунікацій.

Матеріали збірника будуть цікаві студентам і науковцям в галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи, філології та прикладної лінгвістики, філософії та культурології, психології та педагогіки, соціології, права.

Рекомендовано до друку засіданням науково-методичного семінару кафедри документознавства та української мови Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», протокол № 4 від 12.12.2019

За зміст публікацій несуть відповідальність автори

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ
XI Міжвузівського науково-практичного семінару
«Актуальні питання сучасного соціогуманітарного знання»

Голова:

***Нечипорук Микола Васильович** – д. т. н., професор, ректор
Національного аерокосмічного університету
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

Співголова:

***Прилуцька Алла Євгеніївна** – к. філос. н., доцент, професор
Національного аерокосмічного університету
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

ЧЛЕНИ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО КОМІТЕТУ:

***Павліков В. В.** – д. т. н., старший науковий співробітник, в. о. проректора з наукової роботи Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

***Тараненко І. М.** – канд. тех. н., доцент, декан факультету з підготовки іноземних громадян Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

***Копилов В. О.** – д. філос. н., професор, декан гуманітарного факультету Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

***Богдан О. М.** – старший викладач кафедри документознавства та української мови Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

***Кунденко Я. М.** – к. філос. н., доцент, доцент кафедри суспільно-гуманітарних дисциплін Харківського національного університету будівництва та архітектури*

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор і укладач:

Прилуцька Алла Євгенівна – к. філос. н., доцент, професор
Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»

Редактори:

Гавриш І. П. – к. філол. н., доцент, доцент кафедри документознавства та української мови Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»

Заверющенко О. Л. – к. філол. н., доцент, доцент кафедри документознавства та української мови Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»

Карпенко О. О. – к. пед. н., доцент, доцент кафедри документознавства та української мови Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»

Коновченко О. В. – к. філол. н., доцент, доцент кафедри документознавства та української мови Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»

Медведь О. В. – к. філол. н., доцент, доцент кафедри документознавства та української мови Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»

Фунікова Т. В. – к. філол. н., доцент, доцент кафедри документознавства та української мови Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»

Бессарабова М. Л. – асистент кафедри документознавства та української мови Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»

Богдан О. М. – старший викладач кафедри документознавства та української мови Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»

СЕКЦІЯ І
СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ. ІНФОРМАЦІЙНА СПРАВА

**ДИДЖИТАЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬНОГО БУТТЯ
ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
«ІНФОРМАЦІЙНА, БІБЛІОТЕЧНА ТА АРХІВНА СПРАВА»**

*А. Є. Прилуцька, завідувач кафедри документознавства та української мови,
професор Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»,
І. І. Кондратьєва, викладач, професійний бібліотекар
Харківського коледжу транспортних технологій*

У зв'язку з особливим значенням фактору міжнародних комунікацій у сучасних умовах тотальної диджиталізації всіх галузей суспільства особливу роль набувають практики моніторингу, селекції, чекінгу інформації, управління інформаційними потоками, тому з кожним роком все гостріше проявляється дефіцит фахівців саме в галузі інформаційно-аналітичного забезпечення, інформаційної логістики в міжнародній діяльності країн, підприємств, установ, які, досконало володіючи новітніми інформаційними технологіями, могли б керувати інформаційними потоками минулого (архіви), сьогодення (сучасні бібліотечні комплекси, документні потоки та інформаційна логістика) і майбутнього (інформаційна аналітика й соціальна прогностика).

Тому надзвичайно важливим завданням для підготовки за напрямом «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» є побудова такої моделі навчання, яка не лише оперативно відповідає на сьогоденні запити суспільства, економіки, промисловості, але й з огляду на перспективи соціальної та інформаційно-технологічної світової динаміки готує фахівців для управління майбутнім диджитал-простором України.

Отже, уже з 2009 р. в основу навчальних розробок кафедри документознавства та української мови ХАІ було покладено принцип інтегративності компетенцій, поєднання векторів культуро-центричності, технологічності, теоретичності та прагматичності.

У контексті організації навчання це, безсумнівно, вимагає від викладачів постійного моніторингу, по-перше, новітніх науково-теоретичних розробок; по-друге, ринку праці й постійної співпраці з підприємствами, установами для оперативної корекції навчальних програм відповідно до виробничих (або управлінських) процесів та їхнього інформаційного забезпечення. Цей принцип теоретико-праксіологічної кореляції базується на об'єднанні прогресивних підходів вітчизняної педагогіки, світових сучасних педагогічних напрацювань, упровадження оригінальних авторських підходів викладачів та дозволяє здобути студенту спеціальності не лише знання, а й реальний досвід та навички діяльності за фахом уже в межах навчального процесу.

Крім того, ефективною формою професійного зростання є організація практик, семінарських і практичних занять на профільних підприємствах з розв'язання в межах курсових і дипломних проектів реальних виробничих завдань на базі провідних підприємств Харкова та інших промислових та наукових центрів нашої країни (Харківське державне авіаційне виробниче підприємство, АНТК «Антонов», АТ «Турбоатом», ЦДНТА України, Харківський регіональний центр зайнятості тощо).

Про ефективність цього підходу свідчить конкуренція серед підприємств за працевлаштування випускників. Випускники спеціальності успішно забезпечують організацію документообігу на рівні підприємства, організації, установи, галузі й у міжнародній сфері, інформаційне забезпечення зовнішньої політичної діяльності, укладання й редагування документів, наукове оброблення інформації з застосуванням сучасних інформаційних технологій, організацію й проведення експертизи цінності архівних документів, формують інформаційну політику установ, створюють різноманітні інформаційні продукти, керують інформаційно-сервісними установами.

Перспективи подальшого розвитку спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», на нашу думку, пов'язані з посиленням в освітньому процесі вектору інформаційно-аналітичної підтримки та документного забезпечення саме міжнародних комунікацій українських і зарубіжних організацій у зовнішньоекономічній й зовнішньополітичній сферах.

**СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ
ІНФОРМАЦІЙНИХ КОНСАЛТИНГОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ**

*Парафійник Н. І., к. філос. н, доцент
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

В умовах глобалізації світової економіки сфера інформаційно-консалтингових послуг стає одним із впливових чинників, від якого залежить зростання економіки, підвищення конкурентоспроможності країни на світових ринках, покращення добробуту населення. Перед українськими підприємствами постає проблема підвищення конкурентоспроможності та управління бізнес-процесами з використанням передових технологій.

Сьогодні в Україні працюють понад 300 вітчизняних і 150 зарубіжних консалтингових фірм. Серед них є вузькоспеціалізовані за видами послуг (маркетинг, податкове планування), за галузями та напрямками (наприклад, приватизація земельних ділянок). Ряд вітчизняних консалтингових фірм надає повний комплекс послуг з управлінського консультування, проводить навчання менеджерів. Більшість потужних консалтингових вітчизняних фірм зосереджено у м. Києві. Серед зарубіжних

консалтингових фірм представлені такі: Deloitte&Touch Tohmatsu International, Arthur Andersen&CoSC, Preice Waterhouse, Coopers&Librand, Ernst&Young, A. C. Nielsen, DR. Wieselhuber&Partner, Roland Berger&Partners, Mazar Ukraine.

Відмінність українських консультантів від західних полягає, по-перше, у рівні професіоналізму. Західні консультанти мають професійну освіту й постійно накопичують досвід та обмінюються ним на відповідних семінарах і конференціях. У них є велика наукова і методологічна база, а також необмежений доступ до літератури. Українські консультанти рідко мають професійну освіту (зарубіжні курси, семінари, стажування) і значний досвід. Проте вони краще розуміють проблеми українських підприємств і їх керівників. До переваг вітчизняних консультантів безперечно відносяться знання ними глибинних причин (пов'язаних із менталітетом, національними особливостями) наявних управлінських проблем та з огляду на це оптимального їх вирішення, а також можливість адаптації сучасних методів управління до особливості вітчизняних підприємств. По-друге, західні консультанти більш чітко усвідомлюють значення й потенційний позитивний економічний ефект, який може дати їхня професійна діяльність. Вони розглядають відносини «консультант – клієнт» об'єктивно. Західні клієнти більш схильні віддавати управління в руки консультанту, дії і рекомендації західних консультантів варіюються від «м'яких» до вкрай «жорстких». Українські компанії менш схильні віддавати контроль у чужі руки, тому дії українських консультантів часто обмежуються тренінгами й супроводом процесу.

Перевага українських консультантів у тому, що вони можуть надати кращу консультаційну пораду менеджеру підприємства, яке функціонує у вітчизняній економіці, ніж іноземний спеціаліст, який не знає проблем українських реалій на практиці. Ціна на консалтингові послуги вітчизняних компаній знано нижча в порівнянні з зарубіжними.

Ключовими клієнтами консалтингових фірм останніми роками були підприємства металургійної, хімічної промисловості, телекомунікаційного, будівельного та фінансового секторів.

Найбільшого поширення в країні набуває управлінський консалтинг. Головна мета його полягає в розробці заходів, спрямованих на підвищення якості управління та ефективності роботи як підприємств в цілому, так і кожного із співробітників. Діагностика стану підприємства є вихідною точкою в процесі управлінського консультування як при розробці будь-якого інвестиційного проєкту, так і будь-яких змін, запланованих на підприємстві. Інформаційні аналітики та документознавці допомагають налагоджувати діловодство на підприємстві, створюють статут підприємства, розробляють посадові інструкції, проваджують електронний документообіг, налагоджують відносини із громадськістю, допомагають формувати імідж підприємства, здійснювати підбір і навчання кадрів.

Спеціалізовані консалтингові фірми надають консультаційні послуги щодо окремих напрямків управлінського консультування (бізнес-планування, фінансова оцінка, маркетинг, податкове планування, митне регулювання, реклама та зв'язки з громадськістю, кадровий підбір і розробка мотивації персоналу та інше).

Бажання звернутися по допомогу до стороннього консультанта може виникати у підприємств як із важким економічним станом, так і в підприємств, чий стан поліпшився, тому що перші турбуються про те, як врятувати виробництво, зберегти колектив, другі – про те, як краще використовувати нові можливості, що з'являються перед підприємством, закріпити й розвинути успіх.

Звернення до консультантів пов'язане із бажанням знайти легальний спосіб скорочення податкових виплат, усвідомленням недостатньої кваліфікації управлінської команди, важким положенням оборотними котами, неможливістю знайти інвесторів (партнерів) самостійно.

Значна кількість підприємств, які потребують консультаційної допомоги, за нею не звертаються. Основними причинами цього є складна макроекономічна ситуація, відсутність культури роботи з незалежними експертами, побоювання щодо порушення конфіденційності, низька платоспроможність, нездатність оцінити корисність консалтингових послуг.

Українські консалтингові фірми становлять гідну конкуренцію західним, особливо в таких видах діяльності, як реструктуризація й організація бізнес-процесів, управління якістю, інжиніринг, інформаційні технології, маркетинг, аудит, кадровий консалтинг і навчання. Проте слід відзначити, що український ринок консалтингових послуг далекий від того, щоб називатися зрілим.

На жаль, в Україні немає загального класифікатора консалтингових послуг, тому спостерігається певне поєднання консалтингових послуг та інших видів професійних послуг.

ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНІ АРХІВНІ ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ В СУЧАСНІЙ ІТАЛІЇ

К. Ю. Нефедов, канд. іст. наук, доцент

А. В. Матвієнко, студентка

*Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

Державна архівна служба України визначила найголовнішим пріоритетом своєї діяльності на найближчі роки цифровізацію всіх процесів архівної справи. У цій галузі наша країна дуже суттєво відстає майже від усіх європейських держав, що значно ускладнює не лише інтеграцію наших архівних інституцій у світовий простір, а й розвиток архівної справи в самій Україні, бо без необхідного рівня інформатизації

архіви не можуть виконувати в сучасному суспільстві свої соціальні функції. Дуже важливим у таких умовах стає засвоєння досвіду європейських країн у сфері створення архівних інформаційних систем на загальнодержавному рівні. Розглянемо, як подібні заходи реалізуються в країні з найціннішим в Європі архівним надбанням – Італії.

Протягом останніх двадцяти років Генеральна дирекція архівів Італії та Центральний архівний інститут у взаємодії з ІТ-компаніями розробили й впровадили в онлайнпростір чотири загальнодержавні архівні інформаційні системи. Найстаріша з них – Система загального керівництва державними архівами (Sistema Guida Generale degli Archivi di Stato) – була створена в 1998–2003 рр. на основі паперової довідкової системи, що функціонувала ще з 60-х рр. XX ст. Система охопила інформацію про всі фонди, що зберігаються в Центральному державному архіві та державних архівах провінцій. За своїм призначенням вона подібна до вітчизняної інформаційної системи «Архівні фонди України», але містить більш докладну інформацію, що структурована за принципами міжнародного стандарту архівного описання ISAD та кодована в XML-формат на основі стандарту EAD. У системі наведено дані не лише про самі фонди, але й про фондоутворювачів та архівні інституції з урахуванням історичного та географічного контексту.

2003 року було створено Інформаційну систему державних архівів (SIAS). Це основана на розподіленій архітектурі управлінська система, що складається з модулів, які встановлюють в себе окремі державні архіви. На сьогодні такі модулі встановили вже 94 зі 100 італійських державних архівів. Система дозволяє архівним установам інформатизувати основні управлінські функції, розміщувати інформацію про власні документальні колекції, проводити облік, описування та інвентаризацію архівних документів відповідно до міжнародних стандартів, вести роботу з фондоутворювачами, працювати з цифровими документами тощо. Значна частина документів, що зберігаються в архівах, може бути надана в цій системі в режимі онлайн у зв'язку з їх реєстраційними картками та метаданими. З 2011 р. ця система доступна користувачам архівів через звичайний браузер. Її можна використовувати також для проведення занять у навчальних закладах.

2004 року було створено спеціальну Уніфіковану інформаційну систему для архівних суперінтендантів (SIUSA) – державних чиновників, які здійснюють нагляд за архівним надбанням на місцевому рівні. Ця система містить інформацію про документи, що зберігаються поза межами державної архівної системи – у міських, корпоративних, суспільних та приватних архівах. Інструменти SIUSA надають дані про фонди недержавних архівів, установи, організації та фізичних осіб, що створили або зберігають документи, про зміст окремих документальних зібрань, історичний та інституціональний контекст місцевої архівної спадщини. У системі також передбачено створення так званих «маршрутів» – оглядів

архівного надбання окремих територій, які можуть бути як повними, так і тематичними або історичними.

Окрім зазначених загальнодержавних інформаційних систем, в Італії на початку XXI ст. було впроваджено низку систем місцевого рівня та систем окремих архівів – Флоренції, Турину, Мілану, Венеції тощо. Відповідно актуальною стала необхідність інтеграції різних інформаційних ресурсів в єдину довідкову систему. Для цього 2011 р. було створено так званий портал Національної архівної системи (SAN), який має виконувати функції єдиної точки доступу до всього італійського архівного надбання, зберігаючи при цьому автономність кожної окремої інформаційної системи. Дані з трьох загальнодержавних та окремих місцевих систем інтегруються до цього порталу в онлайнрежимі та за допомогою файлів XML. У SAN міститься каталог архівних ресурсів, так звана «карта архівного надбання» Італії. Вона має на меті зорієнтувати користувачів щодо розміщення та змісту основних архівних комплексів країни та перенаправити їх до відповідних інформаційних систем. У каталозі також розміщені дані про фондоутворювачів та історичний контекст документів. Крім того, в SAN є бібліотека відцифрованих документів, що передані з інших систем у закодованій формі. Доповненням до системи є тематичні портали, де розміщено документи, цікаві для широкої громадськості, – архіви моди, архітектури, музики, генеалогічні матеріали тощо. Отже, вказана система призначена насамперед для користувачів архівної інформації і має на меті популяризацію італійського архівного надбання. На додаток до неї останніми роками впроваджується Державна архівна система (SAS), яка також інтегрує в собі інформацію інших систем, але розрахована на архівістів та дослідників – вона буде надавати безпосередній доступ для всіх довідкових матеріалів та цифрових документів італійських архівів у режимі реального часу.

Підсумовуючи вищезазначене, можна дійти висновку, що для архівних інформаційних систем Італії характерні такі особливості: 1) орієнтованість на всі типи архівів та всі рівні організації документів; 2) доступність інформації як для архівістів, так і для користувачів; 3) поєднання функцій управління архівами та використання документів; 4) сумісність з міжнародними архівними стандартами; 5) урахування історичного та інституціонального контексту архівної інформації; 6) ефективна інтеграція систем між собою. Усе це робить вказані інформаційні системи ефективним інструментом управління архівною справою та важливим засобом популяризації архівного надбання в суспільстві.

ВІЗИТІВКА В ПРОФЕСІЙНІЙ КОМУНІКАЦІЇ ФАХІВЦЯ З ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

І. П. Гавриш к. філол. н., доцент

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»

До основних фахових компетенцій фахівця із інформаційної, бібліотечної та архівної справи належать: здатність створювати інформаційні продукти, забезпечувати відбір, аналіз, систематизацію, розповсюдження та надання в користування інформації, підтримувати ділову комунікацію із суб'єктами інформаційного ринку, користувачами, партнерами, органами влади тощо, а отже – уміння працювати з інформацією на різних рівнях. Досить локальним, але вкрай важливим джерелом інформації та своєрідним інформаційним продуктом є візитівка.

На сьогодні візитівка є якщо і не необхідним, то досить бажаним атрибутом професійної комунікації. Нею користуються при встановленні та підтриманні ділових контактів, причому як при безпосередньому контакті, так і для заочної рекомендації її власника.

У численних працях з етикету (В. Я. Зусіна, О. Й. Леська, М. Г. Подопригори та інших) знаходимо дані про походження візитівок, зокрема про те, що їх батьківщиною є Китай (вони виготовлялись із бамбука, дерева або шовку), європейська історія візитівок пов'язана із Францією часів правління Людовіка XIV (зокрема з французької мови походить і її назва: *visit* – відвідини), перша друкована візитівка з'явилась у Німеччині кінця XVIII століття тощо. Цікавими видаються й зміст та форма візитівок різних часів та країн, однак незмінним і на сьогодні залишається те, що основним призначенням візитівки є інформування комуніканта про її власника.

Сучасна професійна комунікація передбачає використання візитівок для: інформування в момент знайомства про себе і свою організацію; інформування про себе осіб, у контактах з якими комунікант зацікавлений; підтримання контактів із партнерами; а також за неофіційних ситуацій, що слугують зміцненню ділових стосунків: привітання зі святом чи визначною подією; вираження подяки, співчуття; супроводження квітів та інших подарунків. Також візитівки традиційно залишають, наносячи візит, і надсилають у відповідь замість візиту. Іноді візитівки надсилають замість листа, у якому висловлюється подяка за запрошення на прийом, виставу, або замість рекомендаційного листа.

Інформаційне наповнення візитівки обумовлюється її призначенням, що, у свою чергу залежить від об'єкта, якого стосується візитівка, зокрема виділяють особисту візитівку (використовується під час неформального спілкування, на ній зазначають прізвище та ім'я власника, а також контактні дані (телефонні номери, адресу електронної пошти, тощо), інформацію про посаду й місце роботи не подають; особиста візитівка може також містити відомості про звання і вчений ступінь власника); ділову візитівку (вказують прізвище, ім'я та посаду її власника, зазначають

назву компанії та специфіку її діяльності; доречним на такій картці буде фірмовий логотип або притаманна спеціалізації підприємства символіка); корпоративну візитівку (не містить імен та прізвищ, на ній вказують інформацію про компанію: сферу діяльності, перелік послуг, контактні дані, карту проїзду, адресу, e-mail, адресу корпоративного сайту). У професійній комунікації фахівців з інформаційної діяльності досить поширеними є як ділові візитівки, що репрезентують посадову особу, так і корпоративні, що надають інформацію про установу.

Оформлення візитівок відзначається варіативністю і може мати відмінності, що обумовлюється видом діяльності установи, використанням візитівки в певній країні тощо. Разом з тим, класична ділова візитівка виготовляється з товстого світлого (часто білого) картону різної текстури, текст друкується розбірливим темним шрифтом (у кольорах може зображатись логотип установи). Текст візитівки традиційно друкують з одного боку, зворотній бік залишається чистим для записів. У разі професійної комунікації з іноземними діловими партнерами візитівки друкують мовою країни партнерів.

У міжнародній практиці встановились короткі зашифровані скорочення (їх пишуть у лівому нижньому кутку картки буквами латинської абетки), що передають певне ставлення власника візитівки до особи, якій вона надсилається: наприклад: P.F. (*pour feliciter*) – вітання з нагоди свята, P.R. (*pour remercier*) – виявлення вдячності, P.P. (*pour presentation*) – заочне відрекомендування, P.F.C. (*pour faire connaissance*) – виявлення задоволення від знайомства, P.R.V. (*pour rendre visite*) – підтвердження прийнятого запрошення тощо. Варто зауважити, що візитівки зі скороченням P.P. та P.R. залишаються без відповіді. На візитівки зі скороченням P.F. дають відповідь своєю візитівкою зі скороченням P.R. Уживаність таких скорочень на сьогодні є не дуже високою.

Використання візитівки потребує врахування ситуації й регламентується правилами бізнес-етикету, наприклад: надсилання візитівки дорівнює візитові; більш ввічливо залишити візитівку особисто; відповіді на візитівки необхідно давати протягом доби й також візитівкою; почерговість вручення візитівок – як при привітанні (після знайомства першою залишає свою картку особа, яка займає нижчу посаду, якщо партнери знаходяться приблизно на одному рівні, то першою подає картку особа, молодша за віком); отримання візитівки передбачає особисту подяку й озвучення прізвища та імені; вручають візитівку текстом догори; візитівки не вручають під час споживання їжі, у місцях відпочинку тощо. Норми етикету передбачають і врахування місця, куди можна і не можна класти візитівку, наприклад: чоловіки не кладуть їх у кишені брюк, нагрудну кишеню, а ось у внутрішню кишеню піджака варто покласти спеціальну коробочку для візитівок. Жінки кладуть візитівку до сумочки. Продемонстрована повага до співрозмовника під час отримання його

візитівки слугує перспективності та продуктивності професійної комунікації.

Отже, інформація, що фіксується та передається за допомогою візитівки, з одного боку, є об'єктивними даними про особу, а з іншого – засобом творення та виявлення професійного іміджу як фахівця, так і установи. Врахування особливостей відтворення інформації та вручення/отримання візитівки сприяє встановленню та підтриманню професійної комунікації фахівця в галузі інформаційної діяльності.

**ПЕРЕВАГИ ЕЛЕКТРОННОГО МИТНОГО ДЕКЛАРУВАННЯ ТОВАРІВ ТА
ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ СУБ'ЄКТАМИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

О. М. Богдан, старший викладач

*Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

Характерною рисою нашого часу є невідпинна інформатизація всіх нових і нових сфер суспільного, політичного, економічного й приватного життя. Не оминув цей процес і діяльності такої важливої для будь-якої держави установи, як митниця. Суттєвим елементом інформатизації роботи цієї структури стала можливість електронного декларування товарів і транспортних засобів суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД).

Початком процесу інформатизації роботи української митниці можна вважати вісімнадцяте жовтня 2006 року, коли було підписано наказ ДМСУ «Про затвердження концепції створення, впровадження і розвитку системи електронного декларування товарів № 907, яким Україна приєдналася до Міжнародної конвенції про спрощення й гармонізацію митних процедур від 18.05.1973 (Кіотська конвенція), але перші відчутні кроки з'явилися лише у 2010 році, коли Постановою Кабінету Міністрів України № 212 від 02.03.2010 було внесено зміни до Положення про вантажну митну декларацію, у якому було визначено поняття електронної ВМД.

Наступними важливими кроками на цьому шляху стали наказ Державної митної служби України № 247 від 24.03.2011 «Про проведення пілотного проекту з електронного декларування товарів» та наказ Міністерства фінансів України № 631 від 30.05.2012 «Про запровадження Порядку виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа», які істотно прискорили процес створення в Україні електронної митниці; також було зроблено відповідні зміни й у Митному кодексі України. Усе вище перераховане привело до того, на сьогодні й сама українська митниця, і суб'єкти ЗЕД повністю перейшли на електронне декларування, яке, безумовно має цілу низку суттєвих переваг над звичним паперовим.

По-перше, електронне декларування відповідає вимогам часу й останнім світовим тенденціям у митній справі; по-друге, можливість декларування товарів через Інтернет стимулює ринок міжнародної логістики в Україні; по-третє, скорочуються часові й фінансові витрати при митному оформленні вантажів; по-четверте, зменшуються корупційна та бюрократична складові; по-п'яте, електронне декларування дозволяє контролювати процес митного оформлення вантажів на всіх етапах, обмінюватися електронними документами з митними органами, не залишаючи офісу; по-шосте, зникає необхідність підтверджувати фактичне вивезення вантажу, оскільки інформація про вивезення оформленого вантажу за межі України надається митному брокеру в електронному вигляді.

Отже, можемо зробити висновок, що електронне митне оформлення вантажів і транспортних засобів відповідає вимогам часу і є більш зручним й ефективним засобом документування різноманітних актів зовнішньоекономічної діяльності.

ОРГАНІЗАЦІЯ ФІНАНСУВАННЯ АРХІВНОЇ СПРАВИ В США

К. Ю. Нефедов, канд. іст. наук, доцент

М. В. Хлистун, студентка

*Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

У кожній країні однією з найскладніших проблем розвитку архівної галузі є проблема фінансування. Більшість архівів є неприбутковими організаціями, й тому потребують залучення коштів для забезпечення своєї діяльності із зовнішніх джерел. Задовольнити всі фінансові потреби архівів з державного бюджету майже неможливо. Тому дуже актуальним завданням у системі управління архівами є ефективне розподілення коштів у межах архівної системи та залучення додаткового недержавного фінансування. В Україні, як і в інших країнах колишнього СРСР, досі не запропоновано вдалих варіантів вирішення цього завдання. За таких умов дуже важливим є звернення до досвіду країн, які досягли значних успіхів у цій сфері. У даній роботі розглянуто, як організовано фінансування архівної галузі в державі з однією найефективніших в світі архівних систем – Сполучених Штатах Америки.

Архівна система США, на відміну від вітчизняної, є децентралізованою. Загальнодержавне архівне законодавство поширюється лише на федеральні архівні установи й не торкається архівів штатів та округів, які є цілком незалежними як від центрального уряду, так і від керівного архівного органу – Національного архіву та адміністрації документації (NARA). Державний департамент виділяє кошти перш за все на федеральну архівну систему, яка втілюється в NARA та підпорядкованих їй центрах документації, місцевих філіях національного

архіву та президентських бібліотеках. NARA отримує фінансування безпосередньо з державного бюджету, як і будь яка федеральна установа, що має статус адміністрації. Асигнування на NARA виділяє конгрес за поданням президента. Більше половини цих коштів йде на заробітну платню архівістів, фінансування технічних витрат та системи охорони архівів. Окрема група архівних установ – так звані дочірні архіви – не отримують державних коштів, а фінансуються з місцевих бюджетів, хоча й вважаються частиною системи NARA.

Для розширення джерел фінансування при NARA створено Фонд Національного архіву, який є некомерційною організацією, що фінансує проекти з популяризації американської архівної спадщини – виставки документів, освітні програми, спеціальні заходи і програми, випуск навчальної літератури, співпрацю із засобами масової інформації. Донаторами цього фонду виступають як великі американські корпорації, так і окремі громадяни, внески яких можуть складати від 50 до 5000 доларів. Крім цього, на рахунки Фонду надходять пожертвування, зібрані іншими фінансовими фондами. У цілому, кошти фонду є значним додатком до державної системи фінансування федеральних архівів.

Система державного фінансування архівної галузі у Сполучених Штатах не зосереджується лише на федеральних архівах. Уряд через систему NARA, архівні комісії та асоціації фінансує також численні програми розвитку архівної галузі, в яких можуть брати участь архіви всіх рівнів. У першу чергу це стосується архівів штатів, округів та міст. Вони підпорядковані різноманітним місцевим органам влади й отримують від них пряме фінансування. Однак, як правило, воно не задовольняє повною мірою потреби архівів, через що вони звертаються за фінансовою допомогою до урядових структур. Це фінансування здійснюється через функціонуючу в складі NARA Національну комісію історичних публікацій і документів (NHPRC), яка отримує кошти з державного бюджету, а також від фінансових фондів та приватних спонсорів. Фінансування розподіляється між місцевими архівами у вигляді грантів, що надаються на цільові програми збирання і публікації документів з історії США, проекти інформатизації архівної галузі та діловодства, на професійні освітні програми, видання довідників, розробку стандартів тощо. Проекти програм, подані місцевими архівними установами, розглядаються Дорадчими комісіями штатів з історичних документів (SHRAB), які володіють інформацією про стан та діяльність архівів у штаті й надають NHPRC кваліфіковані рекомендації щодо можливості отримання ними грантів. За процесом отримання та використання грантів на місцях стежить Рада архівістів штатів (CoSA).

Розподіл грантів між місцевими архівами відбувається на основі єдиних для всієї країни правил і не залежить від адміністративних чинників: враховується лише актуальність поданих архівами проектів. Завдяки системі виділення грантів по лінії NHPRC-SHRAB-CoSA

недержавні архіви в Сполучених Штатах мають можливість отримати подвійне фінансування, що значно стимулює розвиток архівної галузі в країні, й одночасно дозволяє державі сприяти збереженню національної архівної спадщини поза межами системи федеральних установ.

Отже, система фінансування архівної галузі в США має комбінований характер. У ній одночасно використовуються кошти державного бюджету, місцевих громад та приватних донорів. При цьому фінансується не лише федеральна архівна система, а й архіви всіх рівнів, якщо їх діяльність сприяє збереженню національної архівної спадщини. Цільовий принцип у цій системі превалює над адміністративним, що дозволяє спрямовувати кошти на нагальні потреби архівної галузі в цілому.

ПРЕЗЕНТАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ В ПРОЦЕСІ БІЗНЕС-КОМУНІКАЦІЙ

Перепелиця Ю. Г., студентка групи 6210а

Науковий керівник – Прилуцька А. Є.

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського

«Харківський авіаційний інститут»

XXI століття увійшло в історію не лише як ера інформаційних технологій та науково-технічних проривів, але й як платформа, чергова сходинка для розвитку малого й середнього бізнесу. Як свідчать показники статистичних досліджень у сфері зайнятості, щодня частка населення, офіційний заробіток якої залежить від успішності проведення угод у середовищі торгівлі, збільшується на 100 чоловік. Далеко не кожен з цих людей має в арсеналі своїх навичок здатність до підприємництва. Але кожен член сфери торгівлі прагне до вдосконалення мистецтва презентації товару, послуги, себе.

Самопрезентація (self-presentation) – це поняття, яке на сьогодні ще не має однозначного трактування. Але, як відзначають сучасні дослідники у сфері соціальних комунікацій, самопрезентація – це процес діяльності людини, у результаті якої в оточення формується соціальна перцепція – сприйняття та розуміння об'єкта. Так, вони вказують, що в процесі самопрезентації людина за допомогою психологічних і вербальних маніпуляцій може керувати враженням (impression management) навколишніх, тим самим досягаючи своєї мети. До таких маніпуляцій можна віднести: реверансні точки – привітання, прощання, тавтологія – постійне повторення та акцентування уваги на певному об'єкті; різноманітність жестів, міміку, динаміку розмови, емоційну палітру спілкування. Учені виділяють посмішку як особливий вид психологічного впливу, оскільки людина, що посміхається, несе позитив – автоматично приваблює до себе та не викликає негативних емоцій та відчуття відчуження.

Вдала самопрезентація в бізнес-сфері є запорукою успіху. У результаті ефективної презентації можна досягти великих успіхів у побудові взаємовигідних партнерських відносин, динамічному рішенні

бізнес-задач, конструюванні модернізованих бізнес-планів. Для цього треба дотримуватися певної тактики проведення самопрезентації, особливо звертаючи увагу на деякі аспекти.

Психологи рекомендують приділити суттєву увагу емоційному настрою. За твердженням Г. Беквіта: “Люди цінують – і винагороджують – почуття, які Ви в них породжуєте...Люди купують відчуття”. Так, виступ, побудований на яскравій, експресивній манері мови, увінчається успіхом з більшою ймовірністю, ніж презентація з монотонною озвучкою. Більшість спеціалістів, які відмінно володіють ораторським мистецтвом, рекомендують відкласти хвилювання на другий план. Якщо ж публічний виступ викликає в людини дискомфорт і страх забути текст презентації, наприклад, необхідно скористатися підказками, перевіреними на досвіді багатьох успішних людей. Прикладом може слугувати досвід американських політиків, які використовували спеціальні психологічні техніки, запозичені з акторської діяльності, для уникнення страху публічного виступу.

Крім того, необхідно пам'ятати про те, що, продаючи, рекламуючи дещо, людина сама перетворюється на товар і, подібно товару, повинна “тримати свою марку” – як візуально, так і внутрішньо. Як свідчать психологічні дослідження, 80% інформації людина сприймає візуально, – думає очами й чує те, що бачить. Це свідчить про те, що люди, які зацікавлені в тому, щоб їх товар користувався попитом, повинні дотримуватися певних правил етикету та володіти відповідним діловим іміджем.

Варто звернути увагу на кольорову гамму, притаманну бізнес-презентації. Найбільш оптимальними кольорами, наприклад, для папки з документами буде коричневий або чорний кольори, бо вони не є кольорами-подразниками та не притаманні символіці сексуальних меншин. Що стосується ділового костюма, найкращим варіантом буде строгий, класичний костюм, без яскравих аксесуарів.

Як стверджують спеціалісти у сфері бізнес-комунікацій, особливо важливо розширювати межі своїх знань, не зупинятися на досягнутому. За їхніми переконаннями, у результаті такої діяльності людина буде всебічно розвиватися як особистість і також буде більш обізнаною у своїй професійній сфері.

Мистецтво самопрезентації – складний процес, що залежить від багатьох факторів. Боб Ділан писав: «There`s no success like failure» («Нема більшого успіху, ніж невдача»). Важливо вчитися на своїх помилках, отримувати досвід та прагнути до нових досягнень.

РОЛЬ РОЗПОРЯДЧОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ В УПРАВЛІННІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

А. А. Литвин, студентка

Науковий керівник – канд. іст. наук, доцент Нефедов К. Ю.

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського

«Харківський авіаційний інститут»

У зв'язку з швидкими темпами інформатизації суспільства на підприємствах зростає роль ведення управлінської документації, що забезпечує результативну роботу в системі управлінської діяльності та розвиток підприємства взагалі.

Сферу діяльності, що охоплює питання документування й організацію роботи з документами на підприємстві, що виникли під час та в процесі проведення виробничих дій, називають діловодством.

Умовною одиницею в діловодстві вважається документ, що є основним об'єктом зафіксованої на матеріальному носії інформації для стабільної діяльності підприємства та який є базою прийняття рішень управлінського, господарчого, виробничого характеру.

Документ є засобом свідчення, формою відображення діяльності підприємства, має правове значення, а група документів, взаємопов'язаних за ознаками походження, призначення, виду, сфери діяльності, єдиних вимог до їх оформлення, називається системою документації.

Однією з найголовніших і найважливіших систем документації на будь-якому підприємстві вважають розпорядчу документацію, тому що саме ця система регламентує структуру, завдання, обов'язки, функції, права й відповідальність усіх працівників підприємства. До цієї системи документації відносять рішення, накази, ухвали, вказівки, постанови, розпорядження. Розпорядча документація координує діяльність, що дозволяє підприємству забезпечувати реалізацію поставлених перед ним завдань і за рахунок цього отримувати максимальний ефект від своєї діяльності, що особливо важливо при ринковій економіці.

У документах системи розпорядчої документації використовується наказовий виклад мови змісту, який не може містити положень, що суперечать закону, таким чином показуючи, що є керівний суб'єкт підприємства, який висловлює в документі свою волю, і є керований суб'єкт, який виконує цю волю. Отже, саме ця система документації має вертикальну керованість суб'єктів.

У розпорядчих документах зафіксовані рішення, які впливають на вдосконалення організаційної структури, змісту й засобів здійснення виробничої діяльності підприємства, забезпечуючи його фінансовими, трудовими, матеріальними, інформаційними ресурсами, а також документуються обов'язково:

- з питань кадрової роботи (прийняття, звільнення, переведення, відрядження працівників);
- з питань організації роботи (при утворенні, реорганізації, ліквідації, затвердженні структури підприємства);

- з питань фінансування (при розподілі грошових коштів, при затвердженні звітів);
- з питань планування (при підсумках виконаних планів, при визначенні строків і порядку складання планів).

Отже, можна зробити висновок, що розпорядчі документи відіграють важливу роль в управлінні на підприємстві, бо вони здійснюють регулювання діяльності, яке дозволяє підприємству реалізовувати поставлені перед ним цілі та отримувати очікувані результати.

SCOPUS TA WEB OF SCIENCES ЯК ОСНОВНІ БАЗИ ДАНИХ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

А. Р. Мамеко, студентка

Науковий керівник – канд. істор. наук, доц. К. Ю. Нефедов

*Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

На сьогодні наукометрика набирає обертів. Кожен учений прагне потрапити в рейтинги наукометричних баз даних. Це дає можливість заявити про свої наукові праці в науковому Інтернет-просторі.

Серед найавторитетніших наукометричних баз даних, індекси яких визнаються в усьому світі, є Web of Science і Scopus.

SCOPUS – найбільша у світі універсальна реферативна та бібліографічна наукометрична база даних, яка була створена в 2004 р. видавничою корпорацією Elsevier. У багатьох країнах SCOPUS є одним із головних джерел отримання наукометричних даних для проведення оціночних досліджень на державному та корпоративному рівні. Наукометричний апарат бази даних забезпечує облік публікацій науковців і установ, у яких вони працюють, та статистику їх цитованості. Дані SCOPUS щодо наукового цитування входять в число критеріїв, що враховуються в системі оцінки ефективності діяльності вищих навчальних закладів, наукових організацій і окремих науковців. Крім того, SCOPUS надає гіперпосилання на повні тексти матеріалів. Ресурс індексує понад 22 тис. рецензованих наукових журналів різних галузей знань – природничих наук, математики, інженерії, технології, охорони здоров'я та медицини, соціальних і гуманітарних наук, а також близько 150 тис. книг та ін. Серед переваг цієї бази даних варто відзначити зручний і простий інтерфейс, можливість побачити результати за всіма можливими джерелами пошуку, зокрема деталізовану картину за назвами журналів, авторами і співавторами, організаціями, роками видання, типами публікацій тощо.

Web of Science компанії Clarivate Analytics – реферативно-бібліографічна й наукометрична інформаційна платформа, яка охоплює понад 50 мільйонів записів в 12 500 журналах по всьому світу й 120 000 матеріалів конференцій в галузі природничих, суспільних, гуманітарних наук і мистецтва. Цей ресурс не містить повних текстів статей, однак

включає в себе посилання на повні тексти в першоджерелах і списки всіх бібліографічних посилань, що зустрічаються в кожній публікації, що дозволяє в короткий термін отримати найповнішу бібліографію з будь-якої теми. На платформі Web of Science розміщені кілька баз даних: наприклад, Web of Science Core Collection, а також аналітичні інструменти, що допомагають оцінювати інформацію з точки зору різних критеріїв. База даних Web of Science Core Collection – це ретельно відібрана колекція найвпливовіших журналів у світі за всіма дисциплінами. Набір даних Web of Science Core Collection платформи Web of Science пов'язаний з регіональними індексами цитування, патентними даними, спеціалізованими предметними індексами й індексом наборів дослідних даних.

Доступ до баз даних Scopus та Web of Sciences надається з усіх комп'ютерів, підключених до Інтернету через локальну комп'ютерну мережу.

Міжнародні електронні бази даних є сучасним і корисним інструментом у роботі з науковою інформацією як для окремих дослідників, так і для університету загалом.

Таким чином, використання новітніх технологій, такі як Scopus та Web of Sciences дозволяє ознайомитися зі світовими досягненнями у науковій сфері, визначити перспективність того чи іншого напрямку наукових досліджень і тим самим покращити їх якість, знайти партнерів для спільної розробки наукових проектів, а також забезпечити моніторинг міжнародних дослідницьких проектів.

**ЕЛЕКТРОННИЙ КАТАЛОГ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ
БІБЛІОТЕЧНИХ КАТАЛОГІВ І КАРТОТЕК**
О. В. Криворотова, студентка 735 дс групи
Науковий керівник – канд. філол. наук, доц. О. В. Медведь
Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

На сьогодні вчені визначають, що електронний каталог – це бібліотечний каталог у машинозчитуваній формі, що працює в реальному часі й забезпечує доступ до ресурсів каталогу не тільки користувачам певної бібліотеки, але й віддаленим клієнтам за допомогою мережі Інтернет.

Електронний каталог є складовою системи бібліотечних каталогів і картотек. Він універсальний за змістом, розкриває склад і зміст документів різними мовами, які становлять фонд бібліотеки, незалежно від того, на яких носіях інформації (друкованих, аудіовізуальних, електронних тощо) вони подані.

Каталог бібліотеки призначений саме для інформаційного пошуку й добору авторських або безавторських документів, необхідних для

наукової, практичної чи навчальної діяльності. Електронний каталог може здійснювати функції каталогів усіх видів: фондівдображальну, інформаційно-пошукову, довідкову й пізнавальну.

Процес створення електронного каталогу за допомогою відповідної програми починається, як правило, у відділі комплектування, коли відомості про документ вводять у базу даних. Частота відновлення бази даних електронного каталогу є постійною – за надходженням бібліографічних описів.

Послідовність дій читача під час пошуку схематично можна подати так:

- мета пошуку та його стратегія;
- попереднє формулювання запиту;
- вибір баз даних електронного каталогу, що відповідають змістові запиту, уточнення запиту;
- переклад змісту запиту інформаційно-пошуковою мовою, тобто формування пошукового образу запиту;
- вибір відповідних пошукових полів;
- перегляд пошукових образів документів, їх зіставлення з пошуковим образом запиту й відбір бібліографічних записів, що відповідають цим вимогам;
- оцінка ефективності пошуку й кінцевий відбір знайдених документів.

Отже, електронні каталоги становлять важливий елемент сучасних бібліотек, оптимізують обслуговування ним користувачів та є зручними для самих відвідувачів бібліотек.

THE DEVELOPMENT OF MOBILE PAYMENT IN CHINA

Luo Yun

Tutor – Prof Kuznetsov A.

M. Ye. Zhukovskyi National Aerospace University “Kharkiv Aviation Institute”

Mobile payments are usually defined as a new type of payment. It takes mobile terminals as the center and pays for products purchased through mobile terminals[1]. The most common mobile terminal is a mobile phone. In short, mobile phones can become mobile wallets, replacing traditional payments such as cash, cards or checks for payment activities. In the Internet age, mobile payment has gradually developed and become one of the most common payments for people in China.

Mobile payment is divided into two payment methods according to different payment distances. One of them is near-field payment, which refers to the place when consumers purchase goods or services; they make payments to merchants through their mobile phones at the transaction site, using mobile phone's Near Field Communication (NFC), infrared, or Bluetooth channels so that to realize local communication with vending machines and POS machines.

Another type of payment is a remote payment, which is performed remotely by sending payment instructions, such as online banking, telephone banking, or mobile payment.

With the rapid development and progress of Internet technology, mobile payment has broken the time and space restrictions brought by traditional payment and provided necessary conditions for people's lives with great conveniences. Mobile payment has penetrated all areas of social life driven by market demand: from online shopping, living payment, insurance and wealth management to offline shopping malls, supermarkets, public transportation, and even roadside booths, everywhere, where QR codes can be found. The business volume and payment amounts of mobile payments have grown rapidly.

According to the data of "General Situation of Payment System Operation in the Third Quarter of 2016", in the third quarter of 2016, banking financial institutions handled a total of 36.488 billion electronic payment services with a value of 519.69 trillion yuan. Among them, 6.629 billion mobile payment services amounted to 35.33 trillion yuan, a year-on-year increase of 45.97% and 94.45%, respectively [2]. The mobile payment industry is showing a state of blowout development, which is the most prominent in social interaction. According to statistics, during the Spring Festival of 2016, the number of users participating in "robbing red envelopes" through Alipay and WeChat reached 420 million, equivalent to one-third of the country population. In the China Payment System Development Report, the number and transaction value of mobile payments between 2012 and 2015 exceeded 100%. In 2016 and 2017, they increased by 85.82%, 45.59% and 46.06%, 28.80%, respectively [3]. At present, mobile payment is already an important part of China's payment and settlement system.

With the popularization of mobile payment and the development of payment platforms such as Alipay and WeChat Payment, mobile payment has fully penetrated people's lives. Traveling by car, eating, shopping, and having fun, everything can be done through mobile payments. In China, people can go out without cash or cards, as long as mobile phones can do all payments. Perhaps, troubled payments with cash will be replaced by mobile payment, and China will enter an era without any cash.

The coverage of mobile payments will expand. Besides the rapid development of mobile payment in China, it has already spread to foreign countries. Mobile payment platforms such as Alipay and WeChat Pay have begun to spread abroad. With developing cross-border e-commerce, domestic consumers can purchase various foreign goods through cross-border e-commerce platforms anytime and anywhere, and, of course, they need to settle payments through mobile payment platforms. Besides, in terms of outbound tourism, domestic consumers can also book foreign hotels and air tickets through Ctrip, Tongcheng and other travel e-commerce platforms, that also require settlement payment through mobile payment platforms.

Thus, mobile payments have become an important trend in the modern Internet age. At present, the number of mobile terminal users in China has ranked first in the world. The number of users continues to rise and has great development potential. The rapid growth of mobile payments provides the current status of mobile payment development to be analyzed objectively to promptly propose targeted solutions to make up for the mobile payment development process. The existing shortcomings create good conditions for the wider popularization of mobile payment.

References

[1] Lu Sijia, Zhao Xia. Analysis of the development status and countermeasures of mobile payment in the Internet era [J]. National Circulation Economy, 2019 (03): 15-16.

[2] Wen Jia, Han Zhixiong, Xing Yijun, Wen Hui. The status, problems and countermeasures of China's mobile payment development [J]. The age of fintech, 2017 (03): 51-54.

[3] Li Renqi. Analysis on the development status and impact of China's mobile payment [J]. Communications World, 2019, 26 (07): 343-344.

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ЯК ПРОВІДНИЙ ЧИННИК ФУНКЦІОНУВАННЯ СУЧАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ

М. Б. Швець, студентка

Науковий керівник – старший викладач О. М. Богдан

*Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

У сучасному інформаційному суспільстві відбувається зміна підходів до задоволення інформаційних потреб користувачів бібліотеки. Інформаційне обслуговування переходить до етапу комп'ютеризованого надання необхідної інформації, чому сприяє науково-технічний розвиток. Цей перехідний період зумовлює необхідність розробки нової стратегії розвитку бібліотечної галузі та відповідного інформаційно-технологічного забезпечення діяльності бібліотеки.

Бібліотека сьогодні виступає елементом глобального інформаційного простору, який є сукупністю інформаційних ресурсів, інформаційних процесів, організаційних структур, технічних інструментів і засобів інформаційної взаємодії користувачів. Бібліотека при цьому розглядається як посередник між інформацією та користувачем. Задоволення потреб користувачів у інформації є головною метою функціонування бібліотек усіх рівнів. Це завдання надзвичайно важливе та відповідальне, оскільки під час цієї діяльності інформація як продукт зазнає змін, а в процесі її опрацювання відбувається створення вторинних інформаційних продуктів, нових інформаційних масивів.

Парадигма бібліотечно-інформаційного обслуговування, що забезпечує задоволення інформаційних потреб користувачів, змінюється

відповідно до трансформацій у суспільстві, яке перебуває на шляху від інформаційного до суспільства знань.

Важливим фактором, який спонукає до змін у бібліотечно-інформаційній діяльності, є глобальна інформатизація суспільства та еволюція технологічних платформ Інтернету від Web 1.0 до Web 3.0 (умовно кажучи, це етапи розвитку світової інтернет-мережі). Бібліотеки не залишилися осторонь цього процесу, створюючи та впроваджуючи концепції Бібліотека 1.0, Бібліотека 2.0, Бібліотека 3.0 у свою діяльність.

Нині можна визначити такі основні електронні інформаційні ресурси Інтернету, які використовуються працівниками бібліотек при багатоаспектному пошуку інформації з усіх галузей знання:

- пошукові засоби Інтернету;
- онлайнові каталоги бібліотек України і зарубіжних країн;
- зведені електронні каталоги бібліотек певних регіонів, країн;
- реферативно-бібліографічні бібліотечні дані;
- проблемно-орієнтовні та галузеві бібліотечні дані власної генерації, які створюються для забезпечення наукових напрямів, задоволення потреб конкретних замовників, певних регіонів, організацій тощо;
- зарубіжні електронні інформаційні ресурси провідних світових виробників, доступні через мережу Інтернет за переплатою;
- репозитарії відкритого доступу;
- електронні бібліотеки;
- електронні колекції довідково-бібліографічних ресурсів;
- електронні та відцифровані енциклопедії, словники, довідники, бібліографічні покажчики.

Усі перераховані вище ресурси повною мірою відповідають завданню задоволення інформаційних потреб сучасного користувача послугами бібліотеки.

Отже, можемо зробити висновки, що інформаційне обслуговування переходить до етапу комп'ютеризованого надання необхідної інформації користувачам; бібліотека виступає повноцінним елементом глобального інформаційного простору завдяки чому й при є таким посередником між інформацією й користувачем, який повністю відповідає сучасним вимогам останнього.

ВПРОВАДЖЕННЯ СЕД ДО ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

І. М. Єндовицька, студентка

Науковий керівник – ст. викл. каф 703 О. М. Кучер

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського

«Харківський авіаційний інститут»

Система електронного документообігу (СЕД) відіграє важливу роль у формуванні документообігу закладів вищої освіти (ЗВО). Головним призначенням СЕД є автоматизувати весь комплекс робіт із електронними

документами: введення їх до системи, реєстрація, розподіл і розсилання, редагування документів, оперативне збереження, пошук і перегляд, відтворення, контроль за виконанням та розмежування доступу до них тощо.

Впровадження СЕД до ЗВО сприяє підвищенню культури діловодства, забезпеченню суттєвої економії коштів на тиражування та пересилання значної кількості документів, що вкрай актуально нині за умов обмеженого фінансування державних органів.

Потреби оперативного одержання й обробки великих обсягів різнопланової інформації, колективної роботи з підготовки документів, створення й надання електронних адміністративних послуг визначають об'єктивну необхідність впровадження в управлінській діяльності комплексної автоматизації документаційних процесів.

Завдяки своїм основним функціям система електронного документообігу забезпечує оперативну роботу з документами в закладах вищої освіти, а саме централізоване зберігання документів – головна мета переходу на електронний документообіг для ЗВО України. У зв'язку з цим варто звернути увагу на постачальника сховища даних, використовуваного в тій чи іншій СЕД.

Підтримка роботи канцелярії – важливий компонент СЕД, орієнтований на роботу, як в державних органах, так і в комерційних організаціях. Ця функція відповідає за представлення документа у вигляді електронної картки, веде нумературу справ, реєструє документи, проводить повний цикл роботи із вхідними та вихідними документами тощо.

Маршрутизація й контроль за виконанням документів дозволяє управляти документопотоками в закладах вищої освіти та контролювати строки виконання робіт із документами в онлайнрежимі.

У СЕД також є аналітичні звіти, які можна розробити конкретно під потреби окремої організації. Основними звітами є: звіт про поточну зайнятість співробітника, звіт про виконання документів, що полегшує контроль за продуктивністю співробітників установи та звіт про прострочені доручення, що не були виконані вчасно.

Система електронного документообігу забезпечує інформаційну безпеку ЗВО обов'язковою аутентифікацією користувачів у системі, розподіляє права доступу для співробітників-користувачів СЕД у закладі вищої освіти, також активно використовується електронний цифровий підпис документів та шифрування листів і документів, відслідковується історія та ведеться статистика роботи з усіма документами та аудит роботи користувачів в системі.

Застосування СЕД у закладах вищої освіти дозволяє прискорити терміни опрацювання документів, удосконалити механізм організації та виконання документів, а також автоматизувати виконання однотипних

операцій і спростити використання інформації документів за рахунок розширення можливостей їхнього пошуку.

**РОЛЬ І ЗНАЧУЩІСТЬ ЕЛЕКТРОННОГО ЦИФРОВОГО ПІДПISУ В УМОВАХ
АКТИВНОЇ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ЖИТТЯ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО
СУСПІЛЬСТВА**

Д. С. Путілова, студентка

Науковий керівник – ст. викладач О. М. Богдан

*Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

Характерною рисою життя українського суспільства в ХХІ столітті стала неупинна інформатизація все більших сфер його діяльності. Основними рисами інформатизації суспільства можна вважати такі.

1. Проникнення інформаційних процесів в основні сфери діяльності державних та приватних установ, підприємств та фізичних осіб.

2. Суттєве зростання ефективності різноманітних ділових взаємостосунків.

3. Істотне збільшення ризиків завдання шкоди державним чи приватним інтересам через несанкціоноване використання інформації чи її спотворення, порушення цілісності.

Високий рівень інформатизації суспільних взаємовідносин підвищує значущість можливої шкоди у випадку викрадення, втрати або спотворення інформації. Відносна простота отримання останньої і певна безкарність при несанкціонованих діях з нею стимулювати процес активного розвитку комп'ютерної злочинності, тому останнім часом перед суспільством гостро постало питання інформаційної безпеки.

Вирішення проблеми інформаційної безпеки в нашій країні регламентує ціла низка законів: Закон України «Про концепцію Національної програми інформатизації», Закон України «Про захист інформації в автоматизованих системах», Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг», Закон України «Про електронний цифровий підпис».

Інформаційна безпека має три основні складові: конфіденційність, цілісність і доступність. Конфіденційність – це захист інформації від несанкціонованого доступу. Цілісність – це захист точності, повноти інформації та програмного забезпечення. Доступність – це забезпечення доступності інформації для користувача в потрібний для нього час. Усі ці три складові інформаційної безпеки, а також завдання забезпечення юридичної значущості інформації, її достовірності, неможливості відстеження дій клієнта вирішує криптографічний захист.

Криптографічний захист інформації повинен охоплювати всі етапи обробки електронних документів, починаючи з часу їх створення до зберігання в архівах. Використання різних криптографічних алгоритмів на різних етапах обробки електронних документів дає змогу забезпечити

безперервний захист інформації в інформаційній мережі. Одним із найефективніших і найрозповсюдженіших засобів інформаційної безпеки став електронний цифровий підпис (ЕЦП).

На сьогодні склалася ситуація активного переходу звичного документообігу на паперових носіях на документообіг в електронній формі. Це обумовило появу електронного цифрового підпису. Згідно з законом України «Про електронні документи та електронний документообіг» електронний підпис «є обов'язковим реквізитом електронного документа, який використовується для ідентифікації автора та/або підписувача електронного документа іншими суб'єктами електронного документообігу і накладанням цифрового підпису завершується створення електронного документа».

Електронний цифровий підпис – це згенерований у довільному порядку шифр цифрового формату, який захищає документ від фальсифікації, несанкціонованих змін у ньому, у тому числі шляхом унесення неправдивої інформації. Крім того, ЕЦП здатний забезпечити автентифікацію особи, яка створила документ та підписала його.

Як вже зазначалося, електронний цифровий підпис є невід'ємним реквізитом будь-якого документа, створеного в електронній формі. Він генерується шляхом криптографічного методу шифрування інформації. По суті, це заданий порядок символів і дій або, іншими словами, цифровий шифр з ключами як для шифрування, так і для розшифрування даних. Його наявність у електронному документі не тільки підтверджує приналежність підписаного документа певній особі, його справжність та відсутність у ньому спотворень, а й підписання документа, наявність змін, що були зроблені відправником.

На сьогодні в сучасній Україні електронний підпис застосовується вельми широко. Без нього зокрема неможливо отримати електронні послуги Міністерства внутрішніх справ, Міністерства соціальної політики, Державного земельного кадастру, Державної служби з надзвичайних ситуацій. З ЕЦП працюють такі електронні ресурси, як сайт публічних закупівель ProZorro, портал держзакупівель, електронний кабінет платника, і коло ситуацій, за яких електронний підпис потрібен не тільки посадовій особі чи підприємцю, а навіть пересічному громадянину кожного дня стає більш широким.

Отже, можемо зробити висновок, що, по-перше, через активну й невинну інформатизацію суспільних стосунків у сучасній Україні питання інформаційної безпеки є вкрай актуальним; по-друге, найбільш ефективним і доступним засобом захисту інформації, підтвердження її справжності та юридичної значущості є електронний цифровий підпис; по-третє, з огляду на швидкість темпів інформатизації й цифровізації сучасного життя наявність ЕЦП є не тільки необхідною, а й обов'язковою для кожного громадянина України.

**ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ З ЕЛЕКТРОННИМИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-
РОЗПОРЯДЧИМИ ДОКУМЕНТАМИ НА СУЧАСНОМУ ПРОМИСЛОВОМУ
ПІДПРИЄМСТВІ**

І. Г. Гордієнко, студентка

Науковий керівник – канд. пед.наук, доц. О.О. Карпенко

Національний аерокосмічний університет

ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

Сучасні тенденції організації роботи з електронними організаційно-розпорядчими документами мають відбивати світові тенденції інформатизації суспільства, що змінює традиційне розуміння документування процесів діяльності підприємства та потребує прийняття відповідного законодавчого, нормативного, технологічного та правового підґрунтя. Сьогодні, незважаючи на достатню теоретичну базу щодо організації роботи з електронними організаційно-розпорядчими документами, бракує достатнього практичного досвіду роботи з ними. Це підкреслює актуальність вивчення проблеми щодо належної організації роботи з електронними організаційно-розпорядчими документами на сучасному промисловому підприємстві.

Належна організація роботи з документами на сучасному промисловому підприємстві полягає у використанні новітніх інформаційних технологій. Саме тому наголошуємо на необхідності застосування систем електронного документообігу (СЕД) як ефективного інструменту підвищення ефективності роботи з організаційно-розпорядчими документами (ОРД), що призначені для оформлення організаційних процесів правового закріплення розпорядчо-виконавчих дій державних органів, підвідомчих їм організацій та установ.

Проведений аналіз відповідної наукової літератури засвідчив, що серед сучасних підходів організації електронного організаційно-розпорядчого документообігу найрозповсюдженішими є такі:

– визначення етапів життєвого циклу організаційно-розпорядчого документу залежно від групи, до якій він належить. Такими етапами для вхідних організаційно-розпорядчих документів є: реєстрація, розгляд керівництвом і видача резолюцій, ознайомлення з документом, контроль за його виконанням, зняття виконаних документів з контролю, а до вихідних – розробка проекту документа, затвердження документа керівництвом, реєстрація та опрацювання документа. При створенні внутрішніх організаційно-розпорядчих документів виконують такі операції: підготовка проекту внутрішнього документа, затвердження, реєстрація, розсилка у відділи, контроль за виконанням документа;

– застосування спеціальних автоматизованих СЕД, зокрема: Lotus Notes, «Документ», OPTiMAWorkflow, «БОСС-Референт», «ДЕЛО», «Евфрат-документооборот», які підвищують ефективність управлінської діяльності, прискорюють рух документів в організації та зменшують трудомісткість опрацювання документів та затрати часу;

– проведення класифікації та систематизації організаційно-розпорядчих документів із врахуванням різних ознак за допомогою баз даних, що є одними з атрибутів програм автоматизації електронного документообігу;

– створення електронних шаблонів організаційно-розпорядчих документів згідно з вимогами відповідного стандарту для пришвидшення роботи зі створення та оформлення електронного документа.

Важливим етапом організації роботи з електронними ОДР документами на сучасному промисловому підприємстві є також їх подальше зберігання у справах та передача до архіву, який має мати нормативну, методичну, організаційно-розпорядчу бази роботи з електронними документами та архівами. При цьому до функцій корпоративного електронного архіву відносять: сканування – розпізнавання і коригування помилок; створення та міграцію електронних документів і образів, індексування, оперативний пошук, відображення і аналіз документів; управління функціонуванням системи. Серед вимог до збереження електронних документів основними є: доступність інформації; можливість відновлення електронного документа у форматі його створення, відправлення, одержання; встановлення походження, призначення, дати, часу відправлення чи одержання електронного документа.

На жаль, у діяльності промислових підприємств, основною метою яких є отримання прибутку, не завжди налагоджено повноцінне функціонування системи електронного документообігу, оскільки в їх діяльності термін «електронний документ» використовується лише серед вузького кола відповідних фахівців і має масштабного значення. На практиці впроваджують лише найпростіші модулі СЕД, які не мають логічного продовження і не можуть забезпечити повноцінне функціонування архівних електронних документів і подальшу роботу з ними. Наприклад, на промисловому підприємстві «Екіпаж» використовують лише програму Microsoft Excel. За допомогою електронних таблиць MS Excel секретар підприємства автоматизує стандартні виробничі операції, зокрема: створення і заповнення реєстраційних журналів за правилами баз даних; пошук інформації з використанням багаторівневого сортування даних; доступ до потрібного документу за допомогою гіперпосилань; поетапний контроль виконання доручень за допомогою умовного форматування, формул і функцій; злиття документів MS Word і MS Excel для масової розсилки. На жаль, недостатня кваліфікація працівників до впровадження автоматизованих СЕД уповільнює роботу всього підприємства. Діловодство здійснюють у паперовій формі, що примушує секретаря відносити власноруч ОДР до керівників цехів для подальшого їх опрацювання.

Отже, вважаємо, що належна організація роботи з електронними ОДР на сучасному промисловому підприємстві має базуватися на застосуванні

СЕД через її можливості підвищення ефективності управлінської діяльності, прискорення руху документів, забезпечення високої швидкості пошуку інформації, можливість захисту документів від несанкціонованого доступу та розмежування прав доступу співробітників до інформації. Автоматизація електронного організаційно-розпорядчого документообігу пришвидшує роботу з документами, їх реєстрацію та передачу безпосереднім виконавцям. Тому потрібно враховувати різні підходи до організації електронного організаційно-розпорядчого документообігу.

РЕКЛАМА ЯК ЕЛЕМЕНТ СОЦІАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

студентка І. С. Казарцева

науковий керівник: доц. каф. 703 Нефедов К. Ю.

*Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
“Харківський авіаційний інститут”*

У сучасному суспільстві соціальні комунікації є дуже багатокомпонентними. До одного з їхніх елементів можна віднести, зокрема, рекламу. Вона є явищем, яке має широкий соціальний контекст у всьому різноманітті зв'язків: економічних, політичних, моральних, релігійних, моральних. Науковий підхід до вивчення реклами вимагає розгляду реклами як однієї з форм людських комунікацій. Формування взаємозв'язку, спроба налагодити канали спілкування рекламодавця з його аудиторією є її сутністю. В іншому випадку реклама сприймається з формального боку як нагромадження рекламоносіїв і каналів їх передачі. При такому підході реклама безсистемна і, як результат, неефективно реалізується на практиці.

Рекламна комунікація служить основною інформативною базою, якою керуються в умовах розвитку ринкових відносин та зміцнення економічних зв'язків у процесі створення конкретного рекламного продукту.

Реклама здійснює багатоплановий вплив на людину, її подання, поведінки та оцінки. Її вплив може носити як прямий, так і непрямий характер. Вона використовується для інформування суспільства про нововведення, покликані зробити життя людини більш комфортним та зручним, що пов'язано зі створенням нових товарів і послуг. Вона може застосовуватися для вирішення практичних завдань збільшення прибутку фірм і для реалізації визначених стратегічних маркетингових цілей виробників.

Реклама є особливою формою комунікації. Процес комунікації реалізує найбільш загальні завдання, такі наприклад, як інформувати про події та факти суспільного життя, розвивати контакти між людьми, керувати процесом спілкування. Крім цього, реклама вирішує і свої власні завдання: створює задані образи, переконує споживача у необхідності і можливості придбати той чи інший товар, формує в нього бажання купити його, ненав'язливо й ефективно.

Таким чином, рекламна комунікація є важливим елементом соціальної комунікації. Її взаємодія з суспільством виявляється двоєдиним процесом: суспільство розвиває і інтенсифікує рекламну діяльність, а рекламні технології, створюють відповідний стимул соціально-економічному розвитку суспільства.

**ВІРТУАЛЬНА ВИСТАВКА ЯК СУЧАСНИЙ ЗАСІБ ІНФОРМАЦІЙНОГО
ОБСЛУГОВУВАННЯ КОРИСТУВАЧІВ**

М. В. Rogozhinska, студентка

Науковий керівник: к. іст. н, доцент К. Ю. Нефедов

*Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

За словами деяких дослідників, сучасна людина за один місяць отримує й обробляє стільки ж інформації, скільки людина XVII сторіччя за все своє життя, а в соціальній мережі Інстаграм кожного дня викладається більше, ніж 50 мільйонів фотографій. Із зазначених статистичних показників можна зробити висновок, що сучасна людина має потребу не стільки в інформації, скільки в інструментах, які допомагають орієнтуватись у її великому масиві й відшукувати найбільш релевантні відомості.

Для бібліотеки одним з таких інструментів є віртуальна виставка. Віртуальною книжковою виставкою вважається експозиція в мережі Інтернет, створена за допомогою засобів веб-технологій, віртуальних образів, спеціально підібраних і систематизованих творів друку, які репрезентуються віддаленим користувачам для ознайомлення та використання.

Ознайомлення з віртуальною виставкою може полегшити пошук за темою, заощадити час, акцентуючи увагу на найцікавіших документах. Віртуальна виставка дає змогу бібліотекарю спрямувати користувача на додаткові інформаційні джерела, наявні в мережі, запропонувати скористатися іншими послугами бібліотеки.

У віртуальних виставках можна виділити низку переваг: користувачі можуть отримати повну інформацію за темою, що їх цікавить в режимі онлайн, у зручний час, навіть без обмеження фондом самої бібліотеки, тому що до виставки можна включати літературу, яка є у вільному доступі в мережі або наявна у фондах інших бібліотек.

Процес підготовки віртуальної виставки нагадує аналогічні процеси для традиційних виставок, але існують й суттєві відмінності. Перший етап – це розробка моделі виставки, у що включається вибір теми, підбір літератури. Після попереднього відбору відбувається ознайомчий огляд, у результаті якого залишається найбільш релевантна література. До вибраної літератури необхідно сформулювати бібліографічний список з анотаціями. Особливістю віртуальної виставки є стаття, яка розкриває тему, робить

анонс літератури, тому написання статті – це наступний етап. Для того, щоб виставка користувалася попитом, вона повинна мати цікавий візуальний інтерфейс, приваблювати інтерактивними елементами. Тому на наступному етапі створюється дизайн виставки: формується концепція, підбирається ілюстративний матеріал. Виставка не має бути довгою й обтяжливою.

Для створення естетично привабливого для користувачів дизайну можна скористатися додатками із вбудованими шаблонами. Це такі додатки, як Canva, Pixlr, PicsArt, Fotojet, PicMonkey, Prezi, Popplet та інші.

Зупинімося детальніше на сервісі Canva. Головна перевага цього сервісу у великій кількості дизайнерських шаблонів і фотографій. Є як безкоштовна версія із широкими функціональними можливостями, так і преміум-підписка з додатковими функціями. У Canva існують типи шаблонів різного призначення (презентації, програми заходів, запрошення, візитівки, резюме, буклети, публікації для Фейсбук й Інстаграму, плакати, оголошення, флаєри), які можуть бути представлені в кількох розмірах. Розмір можна задавати й самому. Перевагою серверу також є те, що елементи в шаблонах можна рухати, копіювати, змінювати, додавати свої зображення, таким чином адаптуючи під свою концепцію виставки. Є можливість створювати графіки та діаграми, які вдало ілюструють і систематизують інформацію. Якщо виставка створюється як колективний проєкт, у Canva можна надавати доступ до спільних ресурсів, дизайнів, шаблонів.

Підсумовуючи, можна зазначити, що віртуальна виставка істотно підвищує якість інформаційного обслуговування користувачів, ширше розкриває інформаційні ресурси бібліотеки, мотивує до піднесення рівня своєї інформаційної грамотності. Тому вона є одним з найважливіших інструментів репрезентації сучасної бібліотеки у віртуальному просторі.

**СУЧАСНІ ФОРМИ БІБЛІОТЕЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ НА ПРИКЛАДІ WEB-
САЙТУ НАУКО-ТЕХНІЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ НАЦІОНАЛЬНОГО
АЕРОКОСМІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

ІМ. М.Є. ЖУКОВСЬКОГО «ХАРКІВСЬКИЙ АВІАЦІЙНИЙ ІНСТИТУТ»

О. М. Катасонова, студентка 735 дс групи

Науковий керівник – канд. філол. наук, доц. І.П. Гавриш

**Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»**

Головним завданням сучасної університетської бібліотеки є підтримка навчання та наукових досліджень шляхом створення необхідних умов для доступу до інформації та бібліотечних послуг. На сьогодні можна стверджувати, що створення й розвиток веб-сайтів бібліотек стало актуальним напрямком їх діяльності. Завдяки сайтам забезпечується доступ до інформаційних ресурсів бібліотек. Можна сказати, що сайт

бібліотеки – це її візитна картка, за допомогою якої відвідувач має можливість ознайомитись з послугами та діяльністю бібліотеки.

Науково-технічна бібліотека Національного аерокосмічного університету ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» обслуговує студентів та аспірантів, викладачів і співробітників університету, учнів ліцею і сторонніх користувачів з інших ЗВО.

На веб-сайті Науково-технічної бібліотеки університету головна сторінка подана як початкова для пошуку інформаційних ресурсів та доступу до бібліотечних послуг. Напрямки діяльності бібліотеки розміщені в розділах та рубриках.

Розділ «Про бібліотеку» містить загальні відомості про бібліотеку університету, інформацію про діяльність бібліотеки за весь період її функціонування від етапу створення до сьогодення, зокрема, саме цей блок інформує читача про можливість користування бібліотечними фондами не лише НТБ ХАІ, а й інших ЗВО, оскільки її каталог інтегрований у зведений каталог бібліотек Харкова. Також дана закладка показує врахування загальних тенденцій інформування про діяльність бібліотек і надає можливість користувачеві ознайомитись із Положенням про бібліотеку, її структурою та графіком роботи відділів. Читач, який лише розпочинає шлях користування бібліотекою, має можливість дізнатись основні правила користування послугами бібліотеки, що спрощує процедуру користування та робить її комфортною як для користувача, так і для співробітника бібліотеки.

У наступному розділі «Ресурси» подано перелік інформаційно-бібліографічних ресурсів бібліотеки: бібліографічні видання представлені у вигляді списку видання праць співробітників університету, їх можна завантажити та читати онлайн, також користувач може ознайомитися з віртуальними книжковими та ілюстрованими виставками. У рубриці «Нові надходження» розміщені бюлетені надходжень за конкретні періоди і надано можливість ознайомлення з ними. Далі подані онлайн-ресурси локального та вільного доступу. У рубриці онлайн-ресурси локального доступу вказана інформація із зазначеними посиланнями для переходу до пошукової платформи Web of Science, Scopus, проекту БУДСТАНДАРТ Online, та електронно-бібліотечної системи Znanium.com. Що стосується онлайн-ресурсів вільного доступу, то в даній рубриці наданий перелік колекцій журналів відкритого доступу, колекції репозитаріїв, сайти органів влади та державних служб, наукових бібліотек України.

Привертає увагу інформація, адресована студентам університету у відповідному розділі, де подано рекомендації щодо оформлення списку літератури в навчальних роботах, та в текстовому та фотоматеріалі висвітлено роботу «Літературної вітальні» університету, яка відкрита для реалізації творчого потенціалу студентів, зокрема поетичного, музичного.

Вимоги до оформлення дисертацій та авторефератів за ними, правила оформлення посилань на архівні документи, текст стандарту, який

установлює загальні вимоги до побудови, викладення та оформлення наукових звітів, порядок державної реєстрації та обліку відкритих науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт, інструкція з підготовки та подання матеріалів атестаційних справ та матеріалів щодо створення спеціалізованих учених рад і внесення до їх складу часткових змін в електронному вигляді знаходимо в розділі «Наука».

Розділ «Послуги» надає користувачам змогу скористатися віртуальною довідкою – це послуга, яка спрямована на виконання запитів віддалених користувачів, які пов'язані з пошуком інформації; діє послуга електронної доставки документів – надає можливість користувачам отримати електронні копії статей або фрагментів друкованих видань із фондів бібліотеки університету за допомогою мережі Інтернет, також консультування з бібліографічного опису документів, допомога у визначенні індексу УДК та авторського знака для наукових робіт, також можливість доставлення документів через міжбібліотечний абонемент.

Важливим напрямом в інформаційному обслуговуванні користувачів посідає електронний каталог (ЕК) бібліотеки. Електронний каталог НТБ «ХАІ» показує усі видання, що надійшли до бібліотеки. Форма пошуку надає змогу відбору за назвами дисципліни, діє пошук за темою, автором, назвою документа. Також можна скористатися розширеним пошуком, який здійснюється за назвою, видавництвом, УДК, ББК, ISBN, ISSN, анотацією, типом літератури та роком видання.

Отже, подальший розвиток бібліотечної діяльності установ є можливим завдяки використанню широкого спектру веб-технологій. Зі створенням веб-сайтів будь-яка бібліотека переходить на вищий рівень інформаційного обслуговування, розширюються її функції, надається доступ до власних ресурсів (каталогів, баз даних та інших інформаційних матеріалів). Веб-сайти бібліотечних установ є популярною формою обслуговування віддалених користувачів у мережевому середовищі, яка активно розвивається в усіх типах бібліотек світу. Це дає підстави прогнозувати, що бібліотечні сайти збережуть за собою роль простого засобу інформування, що дасть змогу отримувати користувачеві оперативні дані з питань, які його цікавлять, та змін у діяльності бібліотек.

**ДОКУМЕНТНИЙ СУПРОВІД ПРИЙМАННЯ НА ОБЛІК ОТРИМУВАЧА
СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ В ТЕРИТОРІАЛЬНОМУ ЦЕНТРІ СОЦІАЛЬНОГО
ОБСЛУГОВУВАННЯ МОСКОВСЬКОГО РАЙОНУ МІСТА ХАРКОВА**

О. О. Золотарьова, студентка

*Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент І. П. Гавриш
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

На сьогодні з поступовою інтеграцією України до Європейського простору гостро постає питання про досягнення необхідного рівня життєзабезпечення людей зі складними життєвими обставинами та

надання їм необхідної соціальної допомоги, що забезпечують районні територіальні центри в містах України.

Харківський територіальний центр соціального обслуговування Московського району створений з метою здійснення соціального обслуговування та надання соціальних послуг громадянам Московського району міста Харкова, які перебувають у складних життєвих обставинах і потребують сторонньої допомоги за місцем проживання, в умовах тимчасового або денного перебування.

Варто зазначити, що надання допомоги територіальним центром здійснюється легітимно на підставі законодавчо-нормативного врегулювання соціальної роботи в Україні, до якого входить ЗУ «Про соціальні послуги», Постанова Кабінету Міністрів України від 23.12.2015 № 1093 «Деякі питання діяльності територіальних центрів соціального обслуговування (надання соціальних послуг)», наказ «Про затвердження Інструкції щодо порядку оформлення і ведення особових справ отримувачів усіх видів соціальної допомоги». Таким чином, форми документів для надання соціальної допомоги та приймання на облік отримувача соціальних послуг, що використовує територіальний центр Московського району, затверджує Міністерство соціальної політики України в установленому порядку.

Особливе значення в організації надання допомоги центром становить етап приймання громадян зі складними життєвими обставинами на облік, оскільки саме на цьому етапі визначаються підстави для складання договору про надання соціальних послуг. Належна організація етапу вимагає аналізу документів, фактів та інформації, зібраних під час спілкування з людиною, його сім'єю й найближчим оточенням.

Згідно з Постановою Кабінету міністрів України «Щодо деяких питань діяльності територіальних центрів соціального обслуговування» документаційний супровід приймання на облік отримувача соціальної допомоги передбачає такі етапи: 1) подання заяви отримувача соціальних послуг до структурного підрозділу з питань соціального захисту населення місцевої державної адміністрації або виконавчого органу міської, районної ради за місцем проживання/перебування; 2) реєстрація заяви в журналі реєстрації приймання заяв і документів для призначення усіх видів соціальної допомоги; 3) оброблення запиту до закладу охорони здоров'я за місцем проживання/перебування громадянина для одержання медичного висновку про його здатність до самообслуговування та потребу в постійній сторонній допомозі, довідки про склад сім'ї або зареєстрованих у житловому приміщенні/будинку осіб, довідки про доходи громадянина (у разі потреби), наданої у структурному підрозділу з питань соціального захисту населення місцевої державної адміністрації або виконавчого органу відповідної ради, який в односторонній термін після надходження документів приймає рішення про надання або відмову в наданні соціальних послуг.

Часто співробітники центру надають допомогу громадянам уже на етапі подання заяви на отримання допомоги, зокрема: під час приймання заяви та документів уповноважена особа уточнює інформацію в отримувача, його сім'ї щодо досвіду перебування в територіальних центрах соціальної допомоги, здійснює перевірку даних Єдиному державному реєстрі соціальної сфери, й правильності заповнення заяви та (у разі потреби) надає соціальну допомогу в її заповненні; перевірку правильності оформлення та повноти необхідних документів; здійснює їх реєстрацію у журналі реєстрації приймання заяв і документів для призначення всіх видів соціальної допомоги та перевіряє факт її наявності; організує видачу заявникові повідомлення (відривного талона) про прийняття заяви та документів/надсилання відповідного електронного повідомлення у випадках, передбачених законодавством.

Таким чином, належна організація приймання та реєстрації заяви та інших документів отримувача соціальної допомоги в територіальному центрі соціального обслуговування Московського району здійснюється на підставі законодавчо-нормативного забезпечення соціальної роботи в Україні, чітко регламентується на документаційному рівні, і потребує індивідуального інформаційного обслуговування з боку спеціаліста/уповноваженої особи центру.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВА ДОКУМЕНТАЦІЯ В СИСТЕМІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУЧАСНОЇ УСТАНОВИ

*А. О. Пузанкова, студентка,
Дегтярьова Г. А., д. філол. н., професор
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

У сучасній документознавчій літературі панує уявлення, що основу документаційного забезпечення установ складає організаційно-розпорядча документація. Як правило, її розглядають як єдину документаційну систему. Однак насправді ця система складається з трьох підсистем – організаційно-правової, розпорядчої та інформаційно-довідкової документації, кожна з яких має власні функції в системі управління установою. Найважливішою з вказаних підсистем для документаційного забезпечення управління є організаційно-правова документація.

Організаційно-правова документація створює інформаційну базу та правове підґрунтя для організації системи та процесів управління установою. Ця функція має такі складові: 1) створення установи та обрання її організаційно-правової форми; 2) ліцензування напрямів діяльності установи у відповідній сфері; 3) установа структури установи; 4) визначення штатної чисельності та складу посад працівників; 5) регламентація діяльності структурних підрозділів та їхніх працівників; 6) формування керівних та інших колегіальних органів управління; 7)

установлення режиму роботи та системи охорони; 8) організація та оцінка праці робітників; 9) реорганізація та ліквідація установи. Усі ці напрями управлінської діяльності реалізуються через видання організаційно-правових документів. Отже, вони фактично забезпечують саме існування установи та надають їй діяльності офіційного характеру.

Організаційно-правові документи мають найвищу юридичну силу серед усіх інших управлінських документів. Вони містять норми цивільного права, і за своїм статусом є нормативно-правовими актами локальної дії, тобто дорівнюють законам і підзаконним актам, але поширюють свою дію тільки на одну конкретну установу або систему підпорядкованих їй організацій. Положення організаційно-правових документів є обов'язковими для виконання всіма суб'єктами, на які поширюється їхня дія. За порушення або невиконання приписів організаційно-правових документів передбачено адміністративну відповідальність.

У відповідності до виконуваних ними функцій організаційні документи розподіляються на такі групи: 1) установчі документи (статут; положення про організацію; установчий договір, рішення власника); 2) документи зі структури та штатів установи (штатний розпис; структура та штатна чисельність); 3) документи з регламентації діяльності (регламент; положення); 4) інструкції та правила. Найголовнішою є перша з вказаних груп. Установчі документи – це документи, які визначають організаційний і правовий статус юридичної особи, установлюють напрями її діяльності, фіксують її установчий фонд, джерела прибутків, склад керівних органів. На підставі установчих документів усі організації, установи та підприємства здійснюють свою офіційну діяльність, включаючи використання коштів і виплату податків.

Підготовка організаційно-правових документів є дуже складним та відповідальним завданням. Їх не можуть підготувати самостійно секретар або служба діловодства. Розробка проекту будь-якого організаційного документа здійснюється колективними зусиллями керівників та профільних фахівців з різних сфер діяльності: юристів, економістів, менеджерів тощо. Установчі документи розробляються за участю засновників та керівників установи та структурних підрозділів, штатний розпис готують разом з головним бухгалтером та спеціалістами з кадрової служби, під час розроблення регламентів, інструкцій та правил до роботи залучають керівників структурних підрозділів і фахівців, на яких буде поширюватися дія цих документів.

Термін дії організаційно-правових документів, як правило, безстроковий. Вони діють до їхнього офіційного скасування або заміни новими. Потреба в перегляді змісту більшості організаційно-правових документів у стабільної установи виникає, як правило, раз на три-п'ять років. Виключенням з цього правила є документи зі структури та штатної чисельності, які переробляються щорічно. Будь-які зміни та доповнення в

організаційні документи вносяться лише за письмовим розпорядженням керівника або керівної організації.

Особливістю організаційно-правових документів є майже повна відсутність у них обігу в межах установи. Після завершення документування, підписання та затвердження оригіналів такі документи підлягають реєстрації, після чого їхній обіг фактично завершується. В організаційних документах відсутній етап виконання, бо їх виконанням є вся діяльність організації, структурного підрозділу або працівників за визначеними в цих документах правилами та нормами. На попереднє зберігання організаційно-правові документи надходять відразу після реєстрації, але до архіву вони потрапляють лише після втрати чинності. Більшість організаційно-правових документів має постійний або тривалий строки зберігання, лише найменш важливі з них зберігаються кілька років після заміни на нові.

Отже, організаційно-правова документація є найважливішою складовою інформаційного забезпечення управлінської діяльності сучасної установи, й одночасно являє собою дуже специфічний тип документів, мета яких полягає у виконанні правових та регламентаційних завдань при відсутності їхнього руху в системі документообігу.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-РОЗПОРЯДЧЕ ДОКУМЕНТУВАННЯ В ДОКУМЕНТНОМУ ПОТОЦІ СТРУКТУРНОГО ПІДРОЗДІЛУ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

А. В. Сосновська, студентка

Науковий керівник – к. пед. н, доц. кафедри 703 О. О. Карпенко

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського

«Харківський авіаційний інститут»

У сучасних умовах реформування системи вищої освіти України набуває актуальності проблема підвищення якості освіти. Результатом діяльності будь-якого закладу вищої освіти є документи, зокрема організаційно-розпорядчі. Організаційно-розпорядче документування, як результат створення цієї групи документів, відіграє важливу роль у документному потоці будь-якого закладу вищої освіти (ЗВО), оскільки ці документи передають інформацію від керівника до співробітників і організовують роботу підрозділів ЗВО. Це актуалізує проблему даного дослідження.

Проведений аналіз відповідної наукової літератури засвідчив, що в документообігу будь-якої установи можуть бути виокремлені такі документні потоки:

- вхідні документи (одержані ззовні, від інших установ);
- документи, створені в установі (які не виходять за її межі).

Вхідні документи класифікують за кореспондентами – авторами документів, їхнім змістом, за видами, за значущістю автора, строками виконання тощо. За видами вхідні документи можна поділити також на:

- організаційно-розпорядчі (накази, рішення, розпорядження);
- інформаційно-аналітичні (листи, довідки, доповідні записки тощо);
- обліково-звітні.

Організаційно-розпорядча документація – це одна з груп управлінської документації. Організаційно-розпорядчий документ (ОРД) – це вид письмового документа, у якому фіксують рішення адміністративних і організаційних питань, а також питань управління, взаємодії, забезпечення й регулювання діяльності органів влади, установ, підприємств, організацій, їхніх підрозділів і посадових осіб.

В організаційних документах закріплюють функції, обов'язки та права органів та співробітників протягом тривалого часу. Такі документи є керівними в діяльності всіх підприємств, установ та організацій і на тривалі строки закріплюють і регламентують структуру, завдання, функції, обов'язки, права й відповідальність органів управління та працівників підприємства.

За допомогою розпорядчих документів здійснюється розпорядча діяльність у певній установі, організації, фірмі, на підприємстві та оперативне керівництво цими адміністративними утвореннями.

При укладанні організаційних документів необхідно враховувати їхню найголовнішу особливість: у них повинна бути передана інформація про діяльність усього підприємства, його структурного підрозділу чи характер виконуваних робіт працівником або групою працівників. Цим документам, як правило, властиві такі риси:

- деталізація та конкретизація матеріалу;
- уникнення двозначності й неточності, логічність і ясність викладу;
- чіткий поділ тексту на пункти й підпункти.

Зміст і структура документів цієї групи чітко регламентовані державними стандартами й повинні відповідати їхнім вимогам.

Умовно організаційно-розпорядчі документи можна поділити на дві групи: документи, що видаються в умовах колегіальності й документи, що видаються в умовах одноособового прийняття рішень. В умовах колегіальності рішень видаються постанови й рішення, а в умовах одноособового прийняття рішень видаються накази, вказівки, розпорядження.

Проведений аналіз документів, які знаходяться в документообігу на кафедрі документознавства та української мови Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Національний аерокосмічний університет», підтвердив, що до групи організаційно-розпорядчих документів відносять такі: накази, розпорядження, рішення, вказівки, штатний розклад та різні інструкції.

Отже, саме ОРД є однією з найважливіших груп документації в документообігу закладів вищої освіти, бо відіграє вирішальну роль в організації роботи з документування організаційно-розпорядчої діяльності

в їхніх структурних підрозділах, від чого залежить ефективність якості освіти як однієї з її складових.

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-РОЗПОРЯДЧА ДОКУМЕНТАЦІЯ В ДІЯЛЬНОСТІ
УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ**

А. В. Тимофєєва, студентка

Науковий керівник – к. філос. н., доц. Н. І. Парафійник

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського

«Харківський авіаційний інститут»

Управління соціального захисту населення реалізує державну політику в галузі соціального забезпечення та соціального захисту мешканців, які внаслідок недостатньої матеріальної забезпеченості потребують допомоги та соціальної підтримки.

Основним завданням його є забезпечення реалізації державної соціальної політики на відповідній території у сфері соціального захисту населення, що включає: забезпечення реалізації державної політики у сфері соціально-трудових відносин, оплату належних умов праці, організацію ефективного співробітництва місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з профспілками та їхніми об'єднаннями, організаціями роботодавців та їхніми об'єднаннями; призначення та виплату соціальних допомог; розроблення та організацію виконання комплексних програм та заходів щодо поліпшення становища соціально вразливих верств населення, сімей та громадян, які перебувають у складних життєвих обставинах; забезпечення соціальної інтеграції інвалідів та виконання функцій головного розпорядника коштів місцевого бюджету на здійснення заходів з виконання державних програм соціального захисту населення за рахунок субвенцій з державного бюджету.

У діяльності управління соціального захисту населення велику роль відіграє організаційно-розпорядча документація, яка призначена для оформлення процесів управління, правового закріплення розпорядчо-виконавчих дій.

Організаційно-розпорядчі документи регламентують діяльність управління та його структурних підрозділів і посадових осіб, закріплюють за ними функції, обов'язки, права та відповідальність керівників і фахівців на тривалий час.

Управління соціального захисту населення у своїй діяльності поряд з актами органів державної влади керується Положенням про управління соціального захисту, правилами та інструкціями. У положенні зазначається, що управління соціального захисту є неприбутковою та некомерційною організацією, створюється міською радою, підпорядкована міській раді та міському голові, а також підзвітна і підконтрольна Департаменту соціального захисту населення.

Одними з основних видів організаційної документації є правила. Це службові документи організаційного характеру, у яких викладаються настанови й вимоги, що регламентують певний порядок будь-яких дій, поведінки. Управління соціального захисту населення керується у своїй діяльності правилами внутрішнього трудового розпорядку, правилами підготовки документації для здачі до архіву

Організаційним документом довготривалої дії є інструкція. В Управлінні соціального захисту населення використовуються посадові інструкції – документи, які визначають організаційно-правове становище працівника в структурному підрозділі, що забезпечує умови для його ефективної праці, а саме посадова інструкція начальника управління соціального захисту населення; посадова інструкція головного спеціаліста з питань забезпечення автоматизованої обробки інформації; посадова інструкція начальника відділу з питань праці та соціально-трудова відносин; посадова інструкція начальника відділу персоніфікованого обліку пільгових категорій управління соціального захисту; посадова інструкція заступника начальника управління – начальника відділу грошових виплат та компенсацій; посадова інструкція начальника відділу бухгалтерського обліку, посадова інструкція прибиральниці службових приміщень.

Основною функцією розпорядчих документів є регулятивна. Цільове призначення – регулювання діяльності, яке дозволяє органу управління соціального захисту населення забезпечувати реалізацію поставлених перед ним завдань, одержувати максимальний ефект від діяльності підприємства.

Управління соціального захисту населення має великий перелік наказів, які видаються начальником управління, а саме: про відпустки працівників управління праці та соціального захисту; про комісію для надання одноразової матеріальної допомоги тим, хто не працює, малозабезпеченими особам, особам з інвалідністю та дітям-інвалідам; про облікову політику; про затвердження графіку документообігу первинних бухгалтерських документів; про правила внутрішнього службового розпорядку для державних службовців управління праці та соціального захисту населення; про затвердження плану основних заходів цивільного захисту управління та соціального захисту населення; про призначення відповідальних посадових осіб за ведення цивільного захисту в управлінні праці та соціального захисту; про затвердження штатного розпису управління праці та соціального захисту; про оголошення конкурсу на заміщення вакантної посади.

Отже, організаційно-розпорядчі документи відіграють провідну роль у діяльності Управління соціального захисту, тому що організаційні документи закріплюють конкретні функції, права та обов'язки окремих посадових осіб, регламентують організаційні, трудові та інші відносини з конкретного питання, а за допомогою розпорядчих документів

здійснюються розпорядча діяльність та оперативне керівництво в державній установі.

**ПРОБЛЕМА ВИТОКУ ПЕРСОНАЛЬНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА ЇЇ ЗАХИСТУ
В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ**

Балюк М. І., студентка

Науковий керівник – доц. каф. 703 О. Л. Заверюченко

*Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

У сучасному світі соціальні мережі стали невід'ємною частиною нашого життя. Платформи «Facebook» і «Instagram» є одними з найпопулярніших у світі і, як правило, ми схильні довіряти популярним і всесвітньо відомим соціальним мережам, наївно вважаючи, що наші особисті дані будуть надійно захищені, проте це не так. Величезна кількість скандалів відбувається в медіапросторі через численні витоки інформації з баз даних «Facebook» і «Instagram», тому користувачі мережі більше не відчують себе в безпеці і все частіше замислюються, а як же забезпечити збереження та недоторканість своєї особистої інформації, зберегти таємницю особистого листування й захиститися від можливого витоку персональних даних.

Першим кроком до захисту своїх персональних даних є скачування інформації, яка відома платформі Google. Google зберігає інформацію про користувачів, вивчає їхню активність і на основі цього підбирає персональну рекламу, що була б найбільш ефективною. Якщо ж скористатися особливою функцією «Збереження даних», можна завантажити всю інформацію з Gmail, Maps і Drive, які містять дані про дії людини. Після скачування треба змінити базові налаштування й таким чином заборонити Google відстежувати Вашу інформацію.

Далі варто бути обережним з версією свого смартфона. Більшість сучасних смартфонів фірм «Iphone» і «Samsung» має внутрішню систему відстеження, ця функція вбудована в прошивку телефону, її не можна видалити або обмежити. На жаль, єдиним способом захисту є відмова від найбільш нових версій smart-гаджетів.

Наступним кроком буде підбір правильного пароля. Краще уникати простих паролів та замінювати їх на більш складні: використовувати буквено-цифрові й семантичні шифри та змінювати паролі не менш, ніж раз на місяць. Для розшифрування складних паролів навіть новітнім і найрозумнішим дешифрувальними системами буде потрібно дуже багато часу, а якщо постійно змінювати паролі, це є майже неможливим.

Говорячи про безпосереднє налаштування сторінки, соціальні мережі «Facebook» і «Instagram» мають правила розмежування доступу різних категорій користувачів до інформації, що міститься на сторінці користувача. Потрібно бути обережними з її налаштуванням. Наприклад,

можна обмежити доступ до перегляду альбомів, коментарів, особистої інформації.

Окремим пунктом варто згадати про соціальну інженерію, яка є досить ефективним інструментом отримання інформації. Суть її полягає у створенні певних ситуацій, у яких люди самі надають зловмисникам інформацію. Як правило, дані ситуації припускають або введення людини в некомфортний психологічний стан, при якому треба прийняти швидке і, як правило, невірне рішення, або ж, навпаки, створення довірливої атмосфери, у якій людина, ні про що не підозрюючи, готова надати свою особисту інформацію (але це потребує набагато більше часу). У соціальних мережах зловмисники часто створюють для своїх жертв стресові ситуації або навпаки намагаються втертися в довіру, для того щоб потім отримати потрібну інформацію. Такі люди можуть використовувати психологічні маніпуляції, обмежувати час прийняття рішень, тиснути психологічно або видавати себе за працівників соціальної мережі.

Найпростішим прикладом таких маніпуляцій є те, коли на ваш особистий телефон надходить дзвінок нібито від співробітника «Facebook» з українського відділення та повідомляє, що на сторінку в соціальній мережі здійснена хакерська атака і для її оперативного зупинення необхідно негайно повідомити псевдоспівробітнику свій логін і пароль. У можливої жертви може навіть не бути часу обміркувати ситуацію, вона продикує дані, і у злочинця з'явиться доступ до особистих даних. Після такої фрази деяка частина користувачів соціальної мережі неодмінно продикує дані відомості.

І нарешті, користувачам соціальних мереж «Facebook» та «Instagram» слід уважно ставитися до своїх власних дій. Наприклад, не рекомендується додавати незнайомих людей в друзі або вступати в підозрілі групи, а також встановлювати незрозумілі програми в рамках соціальних мереж. Абсолютно заборонено переходити за посиланнями, надісланими невідомими особами, якою б привабливою не була пропозиція. Найчастіше такі посилання містять віруси або інші шкідливі програми, які можуть зашкодити і Вашому програмному забезпеченню, і комп'ютеру, і вашим персональним даним, зібраним соціальними мережами і збереженим на спеціальних серверах. Це один з очевидних пунктів безпеки, яким багато хто нехтує.

Підсумовуючи, важливо сказати, що всі перераховані методи захисту інформації не є стовідсотковим гарантом того, що Ваші дані не потраплять в руки зловмисників. З кожним роком механізми збереження безпеки удосконалюються, але разом з тим удосконалюються і механізми обходу захисту. Так що найвірнішим рішенням буде відмова від зберігання й розповсюдження інформації про себе в соціальних мережах.

**ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА АРХІВНОГО ФОНДУ ЦЕНТРАЛЬНОГО
ДЕРЖАВНОГО НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО АРХІВУ УКРАЇНИ**

І. А. Семенець, студент

Науковий керівник – ст. викладач О. В. Телюпа

*Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

У наш час важливо зберігати та правильно обробляти інформацію, особливо наукову та технічну. Документи з машинобудування, архітекторські, конструкторські технічні документи є дуже важливими для майбутніх робіт або модернізації об'єктів. Правильне систематизування, обробка та зберігання документів технічного характеру забезпечують повноту та достовірність отримання інформації такого типу.

Центральний державний науково-технічний архів (ЦДНТА) України, створений у 1969 році, зберігає документацію об'єктів, зокрема гідроелектростанції Дніпровського каскаду (Дніпровської, Каховської, Кременчуцької ГЕС), теплових електростанцій (Миронівської, Придніпровської, Запорізької ГРЕС); проєктів "Запорожсталі", Дніпропетровського, Донецького, Жданівського, Ново-Краматорського та інших металургійних заводів, Рачинського гірничо-металургійного й Лисичанського хімічного комбінатів, Київського метрополітену та шахт Донбасу, Одеського морського й Київського річкового портів, проєкт забудови Хрещатика в м. Києві тощо.

Значна частина комплексів документів містить конструкторсько-технологічну документацію: проєкти паровозів і тепловозів Луганського тепловозобудівного заводу, тракторів Харківського тракторного заводу, автомобілів і автобусів Кременчуцького і Львівського автозаводів, зернових і вугільних комбайнів, дорожніх машин, верстатів та ін.

В архіві зберігаються фонди документів особового походження, у тому числі академіка архітектури О. М. Бекетова, інженера В. П. Тихомирова, члена-кореспондента Академії наук, народного архітектора України А. І. Заварова, астрометриста й картографа, доктора фізико-математичних наук Б. П. Остащенко-Кудрявцева, конструктора й винахідника в галузі будівництва енергетичних об'єктів Я. Л. Кранцфельда, професора, ученого в галузі прокатного виробництва І. С. Тришевського, інженера та спеціаліста в галузі авіаційної промисловості, доктора технічних наук, професора М. В. Белана та ін.

Таким чином, документи ЦДНТА України містять інформацію щодо капітального та промислового виробництва, технологічних процесів, наукових розробок організацій і підприємств провідних галузей народного господарства України: енергетики, металургії, вугільної, газової, нафтової, хімічної промисловості, автомобільного, тракторного, сільськогосподарського, важкого та транспортного машинобудування, архітектури.

СУТНІСТЬ І ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ

В. І. Фатсєв, студент

Науковий керівник – кандидат філол. наук, доц. Коновченко О. В.

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського

«Харківський авіаційний інститут»

Впровадження електронного документообігу – один із пріоритетних напрямів діяльності будь-якої організації, установи, підприємства, що дозволяє ефективно виконувати управлінські функції, контролювати роботу з документами, заощаджуючи час.

Електронний документообіг (обіг електронних документів) – сукупність процесів створення, оброблення, правлення, передавання, одержання, зберігання, використання та знищення електронних документів, які виконують із застосуванням перевірки цілісності та в разі необхідності з підтвердженням факту одержання таких документів.

Основними принципами електронного документообігу є:

1. Однократна реєстрація документа – паралельне виконання різних операцій з метою скорочення часу руху документів, підвищення оперативності їх виконання.

2. Безперервність руху документа – єдина база документарної інформації для централізованого зберігання документів, що виключає дублювання документів.

3. Ефективно організована система пошуку документа – відправлення та передавання електронних документів, що їх здійснює автор або посередник в електронній формі за допомогою засобів інформаційних, телекомунікаційних, інформаційно-телекомунікаційних систем або шляхом відправлення електронних носіїв, на яких записано цей документ.

Якщо автор і адресат у письмовій формі попередньо не домовилися про інше, датою і часом відправлення електронного документа вважають дату і час, коли відправлення електронного документа не може скасовувати особа, яка його відправила. У разі відправлення електронного документа шляхом пересилання його на електронному носії, на якому записано цей документ, датою і часом відправлення вважають дату і час здавання його для пересилання.

Вимоги підтвердження факту одержання документа, встановлені законодавством у разі відправлення документів рекомендованим листом або передавання їх під розписку, не поширюються на електронні документи. У таких випадках підтвердження факту одержання електронних документів здійснюється згідно з вимогами цього Закону.

4. Одержання електронних документів. Електронний документ вважається таким, що його одержав адресат, з часу надходження авторові повідомлення в електронній формі від адресата про одержання цього електронного документа автора, якщо інше не передбачено законодавством або попередньою домовленістю між суб'єктами електронного документообігу.

Основним поняттям електронного документообігу є електронний документ.

Електронний документ – документ, інформацію в якому зафіксовано у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа.

З поняттями електронного документа пов'язані поняття електронного цифрового підпису (ЕЦП).

Електронний цифровий підпис (ЕЦП) – вид електронного підпису, отриманого за результатом криптографічного перетворення набору електронних даних, який додається до цього набору або логічно з ним поєднується і дає змогу підтвердити його цілісність та ідентифікувати підписувача. Електронний цифровий підпис накладають за допомогою особистого ключа та перевіряють за допомогою відкритого ключа.

В Україні питання впровадження електронного документообігу регламентують такі нормативні акти: Закон України про «Електронний цифровий підпис» від 22 травня 2003 року, Закон України про «Електронні документи та електронний документообіг» від 22 травня 2003 року.

ЕЛЕКТРОННИЙ ДОКУМЕНТООБІГ ЯК СКЛАДОВА ДІЯЛЬНОСТІ СТРУКТУРНОГО ПІДРОЗДІЛУ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

В. О. Коробейніков, студент

Науковий керівник – канд. пед. наук, доц. Карпенко О. О.

*Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

Сучасні процеси інтеграції України в європейській освітній простір зумовив реформування вищої освіти, спрямованої на забезпечення її якості. Зважаючи на те, що документи відбивають результати діяльності закладів вищої освіти, актуалізується проблема організації роботи з ними.

Сучасна робота з документами передбачає застосування систем електронного документообігу, оскільки інформаційні технології у сфері діловодства дозволяють автоматизувати весь цикл роботи з документами – від їх створення до архівного зберігання. Це актуалізує проблему вивчення організації електронного документообігу як складової діяльності структурного підрозділу сучасного закладу вищої освіти.

Електронний документообіг або обіг електронних документів, як правило, визначають як сукупність процесів створення, оброблення, відправлення, передавання, одержання, зберігання, використання та знищення електронних документів, які виконуються із застосуванням перевірки цілісності та в разі необхідності з підтвердженням факту одержання таких документів.

Проведений аналіз наукової літератури засвідчив, що серед основних переваг застосування систем електронного документообігу в діяльності будь-якої організації, установи, підприємства, зокрема закладів вищої освіти, є такі:

- скорочення витрат часу на пошук необхідної інформації;
- забезпечення належної інформаційної безпеки;
- прозорість роботи, що передбачає здійснення безпосереднього контролю за діями користувачів системи електронного документообігу;
- зниження ймовірності помилок у процесі роботи працівників шляхом введення функцій стандартної перевірки документів.

Крім цього, упровадження систем електронного діловодства і документообігу сприятиме створенню нової організаційної культури в різних сферах суспільства. Але, незважаючи на необхідність застосування електронного документообігу в усіх структурних підрозділах соціальної комунікації, включаючи вищу освіту, наявне законодавче підґрунтя щодо його впровадження є недосконалим. Зокрема, відсутня офіційно визначена методика роботи з електронними документами, не розроблено системи регулювання обігу електронних документів, їх знищення та передання на архівне зберігання, відсутні методики експертизи справжності електронних документів.

Проведений аналіз стану застосування електронного документообігу на кафедрі документознавства та української мови Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського “Харківський авіаційний інститут” засвідчив, що, для фіксування результатів діяльності кафедри використовують такі засоби автоматизації:

- засоби Microsoft Office (Word, Exel, Power Point та інші) для фіксування результатів організаційно-розпорядчої та іншої поточної діяльності (навчальної, науково-методичної, науково-дослідної та ін.);
- електронну систему “Pilot” (для фіксування поточної успішності навчання студентів, оформлення навчального навантаження викладачів та ін., що надає переваги ефективного діалогу між студентами, деканатом, викладачем, керівництвом університету);
- інформаційну систему “Рейтинг”, спрямовану на фіксування результатів навчальної, науково-методичної та дослідної діяльності професорсько-викладацького складу кафедри.

Отже, саме застосування сучасних інформаційних технологій та програм дозволяють організувати електронний документообіг у будь-якому структурному підрозділі сучасного закладу вищої освіти, зважаючи на його пріоритети та потреби.

СЕКЦІЯ II
ФІЛОСОФІЯ. КУЛЬТУРА

СЕНС, ПРИЗНАЧЕННЯ Й ПРОБЛЕМИ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ

*Пономарьов О. С., к. техн. н, професор,
Харченко А. О., к. екон. Н., доцент
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»*

Людська цивілізація вступила у принципово новий етап своєї історії, для якого характерними рисами стали інноваційний характер розвитку й широка інформатизація всіх сфер суспільного життя. Зміни стають такими глибокими та швидкими, що люди практично не встигають осмислити їхній сенс, як настають нові зміни, ще більш глибокі й часто абсолютно не очікувані. За цих умов украй складні й відповідальні завдання постають перед системою освіти взагалі, перед вищою школою особливо. Суспільні завдання й вимоги до неї та очікування від результатів її діяльності кардинально змінюються, що позначається на самій місії освіти. Її усвідомлення вимагає глибокого філософського осмислення сенсу й призначення освіти як специфічного соціального інституту.

Таке ж осмислення можливе тільки на основі звернення до філософії освіти як цілісної системи світоглядних та методологічних поглядів та уявлень про сутність освіти, її мету та зміст. Однак для того, щоб це звернення дійсно було плідним, необхідно чітко визначити й усвідомити сутність самої філософії освіти. Хоча як наукова дисципліна філософія освіти існує вже більше, як півстоліття, вона, як пишуть Е. Н. Гусинський і Ю. Й. Турчанінова, за своєю сутністю плюралістична: під цією назвою уживаються найрізноманітніші погляди на освіту і способи її набуття, різні погляди на людину та її розвиток, різні погляди на життя та його смисл.

Не випадково, детально аналізуючи історичні аспекти місця освіти в ідеях і поглядах авторитетних філософів, О. А. Гончаренко доходить висновку, що філософів єднає ідея, що освіта є обов'язковим фундаментом людського буття. Саме тому за різних історичних обставин вони були однастайні щодо того, що людині для життя недостатньо знань і вмінь, спрямованих на досягнення визначених цілей, оскільки у житті вона окрім цього потребуватиме ще й таких знань і вмінь, які зможуть зробити її справді щасливою. Тому, на переконання автора, істотною ознакою філософських міркувань є акцентування уваги на тому, що освіта є процесом відкривання людиною абсолютних цінностей у самій собі та творення на підставі цього знання власного життя, а також результат узгодження нею свого життя зі своїм же знанням.

Можна наводити міркування й інших філософів. Однак власний досвід нашої багаторічної педагогічної діяльності у вищій школі, у тому

числі й викладання курсу з філософії освіти та його осмислення дає вагомі підстави стверджувати, що існує дві основних групи трактувань сенсу поняття філософії освіти й того феномену, для якого воно використовується. Перша група дійсно являє собою різні варіанти поглядів на освіту і її роль в особистісному розвитку людини, у розумінні сенсу її життя. Безумовно, кожному педагогові, що досягає певного рівня професіоналізму, може бути притаманне прагнення осмислити сенс своєї професії та професійної діяльності, зіставити цей сенс зі своїми світоглядними позиціями й системою життєвих цінностей. Так, абстрагуючись від повсякдення й звичного виконання своїх професійних завдань і функцій, він міг би збагнути ціннісний сенс своєї професії та професійної діяльності.

Ми впевнені, що виникнення філософії освіти стало цілком природним наслідком єдності людини як центрального об'єкта досліджень і філософії, і педагогіки. Показовою у цьому є думка одного з основоположників сучасної філософії освіти, видатного американського філософа і педагога Джона Дьюї. На його переконання, якщо ми готові побачити освіту як процес формування ставлення, емоційного і розумного, до природи та іншої людини, всю філософію можна вважати загальною теорією освіти. Однак сама освітня практика вимагає певної адаптації «загальної теорії освіти» до конкретних ідей, які б не тільки сприяли поглибленню розуміння сутності феномену освіти, але й реально допомагали б її вдосконаленню.

Друга група трактувань сенсу поняття філософії освіти виходить з такої позиції, що філософія освіти являє собою одну з прикладних галузей загальної системи філософських знань. І ця її системність повною мірою отримує своє відображення в сенсі й структурі філософії освіти. До речі, подібні ж дві групи трактувань припускають й інші галузі прикладної філософії: філософія науки, філософія техніки, філософія політики, філософія управління, філософія бізнесу тощо. Кожна з цих філософій може розглядатися і в прикладному аспекті як система поглядів на відповідну сферу людської діяльності, і у філософсько-теоретичному – як світоглядно-методологічна її основа. Остання звичайно і являє собою специфічну наукову дисципліну зі своєю структурою та понятійно-категоріальним апаратом.

Стосовно цього аспекту філософії освіти можна сказати, що її структура значною мірою відповідає загальнофілософській структурі, тоді як її понятійно-категоріальний ряд поєднує і філософські, і педагогічні поняття. Слід вказати, що сьогодні роль і значення філософії освіти істотно посилюють такі вагомі чинники, як глобалізація не тільки світогосподарських зв'язків, але й практично всіх сфер суспільного життя, широка їхня інформатизація та загальне прискорення науково-технічного прогресу, який набув характеру принципово інноваційного типу цивілізаційного розвитку. Адже за цих умов постає проблема рішучих змін

не просто змісту й характеру освіти, а й самої освітньої парадигми. Справа в тому, що система освіти готує людину до успішного життя й діяльності навіть не для завтрашнього, а для післязавтрашнього дня, для майбутнього, характеру якого ми в принципі не можемо знати.

Як стверджують авторитетні експерти ООН, сьогоднішні першокласники працюватимуть за спеціальностями, які сьогодні ще не існують. Особливо через інтенсивний розвиток робототехніки, штучного інтелекту та діджиталізації економіки кардинальних змін зазнає структура всього суспільного життя та виробництва. Завдяки цьому, за прогнозом відомої консалтингової компанії McKinsey, через 10 років приблизно від 800 мільйонів до мільярда осіб втратять роботу. Нові ж сектори економіки розвиватимуться на основі того ж штучного інтелекту й автоматизації та алгоритмізації виробництва. У зв'язку з цим освіта також потребує відповідних трансформацій. А їхні сенс та небезпеки, зумовлені помилками при виборі напрямків і характеру цих трансформацій, практично неможливо буде збагнути без глибокого філософського аналізу, тобто без тієї ж філософії освіти як системної науки.

Аналізуючи сенс та особливості філософії освіти й культури в умовах глобалізації, відомий сучасний український філософ і педагог В. Г. Кремень доходить думки, що глобалізація небезпек та ризику в постіндустріальному суспільстві потребує посилення педагогічної компоненти цивілізаційного процесу. Він уточнює, що як єдність соціогенетичного й психогенетичного розвитку він завжди був процесом навчання і виховання, формування людства як відповідальної комунікативної спільноти. Значення цієї його відповідальності істотно зростає ще й у зв'язку з тими надзвичайно складними та вкрай загрозливими проблемами, які пов'язані з кліматичними змінами та ще ширше – з реальністю екологічної катастрофи, що здатна знищити людство.

Запобігти цій загрозі, знайти та реалізувати ефективні шляхи подальшого плідного розвитку нашої цивілізації чи не визначальною мірою здатна саме освіта. А для цього необхідно рішуче переглянути її мету та зміст, призначення й характер. Перш за все треба навчити учнів і студентів вчитися, самостійно оволодівати новими знаннями. Українці необхідно також сприяти розкриттю їхнього творчого потенціалу та наступній його реалізації як важливому компоненту їхнього особистісного розвитку. Нарешті, одне з надзвичайно важливих завдань освіти полягає в прищепленні учням і студентам системи духовних цінностей, розвитку їхньої загальної та професійної культури. Іншими словами, необхідно розвинути в людині людяність, комунікативну компетентність і толерантність як одні з важливих передумов її успішного життя в певному соціумі.

Зовсім не випадково білоруський філософ В. Ф. Мартинов підкреслює, що істинна філософія створювала реальні передумови для

гармонізації людського життя, вибудовувала міцне підґрунтя для духовного зростання суспільства. Таким чином, ми можемо дійти цілком обґрунтованого висновку, що без допомоги філософії освіта фактично обмежується функціями й завданнями знань. При цьому духовність виховання, яка тільки й робить людину людиною, лишається скоріше благим побажанням.

Ось чому, на наше глибоке переконання, філософія освіти повинна стати невід'ємним елементом професійної підготовки й формування високої культури кожного педагога, завданням його самоосвіти й саморозвитку. Тільки в такому разі буттєві й гносеологічні аспекти його діяльності в поєднанні з ціннісним її сприйняттям педагогом стануть надійною основою як глибокого розуміння її суспільної значущості, так і ефективного здійснення.

РОЗВИТОК ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЯК ПРОБЛЕМА ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ

Чеботарьов М. К., к. пед. н, доц.,

Молчанова Ю. Ю., Терещенко К. І.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

Кардинальні зміни, свідками й безпосередніми учасниками яких довелося бути сучасній людині, мають складний і вкрай суперечливий характер. Сутність цієї їхньої суперечності полягає в тому, що наслідки вказаних змін можуть бути не тільки позитивними, а й негативними. Більш того, вони здатні нести цілком реальну загрозу самому існуванню людської цивілізації. Зазначена обставина вимагає не тільки пошуку надійних шляхів і засобів запобігання небезпеці, але й змін самих підходів до організації суспільного виробництва та інших сфер і видів людської діяльності. Але цього необхідно навчити людей, сформувані в них та належним чином розвинути їхню екологічну свідомість та прищепити почуття особистої відповідальності кожного за результати й можливі наслідки своєї індивідуальної та спільної з іншими людьми діяльності. А сенс і характер цієї діяльності настільки швидко змінюються, що їх часто неможливо передбачити.

Успішне виконання такого складного й відповідального завдання вимагає від системи освіти глибокого переосмислення самої її місії. У той же час, як це не парадоксально звучить, переосмислення місії та формування принципово нової освітньої парадигми також є надзвичайно відповідальними завданнями. А їх належна реалізація є практично неможливою без глибокого філософського аналізу. Цей же аналіз вимагає цілеспрямованого звернення до філософії освіти як однієї із специфічних галузей прикладної філософії. Ми впевнені, що знати основи філософії освіти повинен кожний справжній педагог. І не тільки знати, а й регулярно застосовувати її для осмислення сенсу й характеру своєї фахової діяльності, свідомого пошуку та цілеспрямованого застосування

інноваційних педагогічних технологій. У цьому також є прояв його відповідальності.

Як пише П. В. Матвієнко, філософія та освіта – як відповідні інститути і як дискурси, попри усю несхожість (так само, як і наука та освіта), мають спільність на глибинних рівнях. Досить зазначити, що одна та інша оперують у галузі людського світогляду, маючи на меті його структурування та вдосконалення. Цілком поділяючи думку вченого, ми вважаємо за необхідне додати, що «спільність на глибинних рівнях» освіти і філософії стала одним із джерел виникнення й ефективного використання філософії освіти та важливим світоглядним і методологічним засобом забезпечення належного рівня педагогічної діяльності та високої якості освіти.

Сьогодні проблеми якості освіти, сенс самого цього поняття виступають сферою дискусій і педагогів, і фахівців з філософії освіти. Прийнято вважати, що якість освіти означає поєднання високого рівня професійної та соціальної компетентності випускника вищої школи з належним розвитком професійно та соціально значущих його особистісних якостей. У цілісній системі цих якостей чільне місце посідає відповідальність. Вона вже сама по собі та підходи до її формування являють собою серйозну проблему як педагогічної практики, так і сучасної філософії освіти. Так, онтологічний статус відповідальності дозволяє охопити практично всі вимоги до якості освіти та забезпечити її досягнення за рахунок відповідального ставлення педагогів до освітньої діяльності, студентів до своєї навчально-пізнавальної діяльності, державної влади – до формування та послідовної реалізації ефективної освітньої політики.

Раніше нам вже доводилося зазначати, що формування відповідальності майбутніх фахівців постає сьогодні вкрай важливою педагогічною проблемою, яка вимагає і глибокого теоретичного дослідження, і розробки ефективних шляхів та засобів свого практичного розв'язання, і спеціальної підготовки педагогів до належного виконання цього завдання в системі їхньої професійної освіти, перепідготовки та підвищення кваліфікації. Уважаємо за необхідне додати, що порушена проблема вимагає й високої відповідальності самих педагогів. Це пов'язано з тим, що ефективність їхнього впливу на учнів і студентів, перш за все в процесі розвитку відповідальності, істотною мірою визначається рівнем і системністю проявів відповідальності самих педагогів.

Феномен відповідальності педагогів має достатньо складну структуру. Збагнути її й допомагає філософія освіти. Гносеологія відповідальності вимагає глибокого пізнання не тільки сфери, якої стосуються їхні навчальні дисципліни, а й індивідуальних особливостей студентів та реалізації диференційованого підходу. Аксіологія відповідальності передбачає доброзичливе ставлення до них у поєднанні з вимогливістю і формуванням ціннісного ставлення до знань та освіти. Етика

відповідальності пов'язана як з неухильним дотриманням норм моралі у взаємовідносинах зі студентами та колегами, так і з прищепленням цих норм студентам з позицій розуміння добра й зла.

Відомий український учений-педагог Г. П. Васянович глибоко впевнений, що педагогові мало мати уявлення про добро й зло як категорії етики. Йому треба знати, яким чином, за яких умов найкраще використати зміст категорії добра, залишаючися на позиціях національної та світової культури, справжньої гуманності. І тут ми знову повертаємося до проблеми сенсу відповідальності в контексті філософії освіти, оскільки використання педагогом змісту категорії добра у своїй професійній діяльності постає одним з проявів його відповідального ставлення до студентів, до своєї професії та тих завдань, з виконанням яких вона пов'язана.

Не випадково відомий український педагог і філософ І. А. Зязюн у книзі з показовою назвою «Педагогіка добра» зазначає одну важливу особливість часу, у якому ми живемо й намагаємося допомогти нашій освіті не відстати бодай від постановки питання про високе освітнє ціледосягнення. У цій його думці в системній єдності чітко висвітлено завдання забезпечення відповідальності й держави, і самої системи освіти, і її філософії в такому ємному слові, як «ціледосягнення». Уважаємо за необхідне підкреслити, що й сама «постановка питання» про нього має розглядатися як певний дороговказ для педагогічної теорії й освітньої практики та як свідчення відповідальності цієї теорії перед практикою її втілення у високоякісну загальну та професійну підготовку прийдешніх поколінь. Зміст і призначення цієї підготовки повинні включати в себе невід'ємним елементом розвиток їхньої відповідальності.

Той же І. А. Зязюн свого часу далеко не випадково стверджував, що вчитель – основоположна сила соціального відтворення – культурного, економічного, політичного. Без нього внеможливлються соціальний поступ, будь-які досягнення держави й народу. Він є безпосередньою продуктивною силою». На наше ж глибоке переконання, ця думка вченого ще з більшими підставами може бути поширена на тлумачення ролі викладача вищої школи. Адже він, крім суто педагогічної діяльності, звичайно виконує ще й наукові дослідження, результати яких сприяють соціальному й економічному поступу країни. Залучаючи ж і студентів до науково-дослідної роботи, він істотно підвищує рівень їхньої професійної компетентності. І в цьому ще раз проявляється його особистісна та професійна відповідальність. Він водночас отримує можливість активно впливати на прищеплення студентам норм наукової етики, сприяє формуванню в них почуття відповідальності за достовірність результатів, які вони оприлюднюють у своїх публікаціях чи у виступах на наукових конференціях.

Вимога формування й розвитку відповідальності студентів має виходити з прищеплення їм усвідомлення й глибокого розуміння, що вони

повинні нести особисту відповідальність перед Богом, людьми та своєю совістю за ту ситуацію, яка буде складатися внаслідок їхньої діяльності, за ті умови, у яких доведеться жити й діяти людині та людству в цілому. З цих позицій вважаємо вкрай корисним регулярно знайомити студентів з інформацією про серйозні проблеми екологічного та іншого характеру, які несуть у собі загрозу людству.

Так, студенти з інтересом зустріли інформацію про результати роботи міжурядової групи експертів з біорозмаїття та екосистемних послуг, які містять дані про зміни людиною нашої планети за останні 50 років. Установлено, зокрема, що близько мільйона видів тварин перебувають під загрозою зникнення, що приблизно триста мільйонів осіб зазнають ризику повеней та ураганів. Загальна продуктивність земної поверхні знизилася на 23 %. Такі та інші дані активізують прагнення студентів відповідально підходити до своєї майбутньої професійної діяльності, до заощадження ресурсної бази нашої цивілізації й пошуку шляхів і технологій, що забезпечують сталий розвиток.

Отже, відповідальність як важливу категорію філософії освіти слід розглядати в системній єдності навчання, виховання й особистісного розвитку студента, його соціалізації й забезпечення готовності до успішної діяльності в умовах складного суперечливого світу, який він має вдосконалювати.

СИНЕРГЕТИЧНА МЕТОДОЛОГІЯ В АНАЛІЗІ СОЦІАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ

Свящук А.Л.

Кандидат філософських наук, доцент каф. філософії

Національного аерокосмічного університету ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»

Актуальність зміни традиційних описових та історично-кумулятивних підходів до аналізу складних соціальних проблем, на кшталт структури та типу суспільства та потужних соціальних рухів та їх наслідків – обумовлена не тільки різким ускладненням та динамічністю соціальних суб'єктів у науковій рефлексії, але й панорамною зміною картини світу та наукової парадигми у цілому.

Сучасна постнекласична парадигма опирається на інше розуміння світу навколо, його базові характеристики суттєво відрізняються від традиційних моделей розуміння. Світ змінюється незворотно, постійно долаючи точки неповернення, а його наступні трансформації можуть бути мало пов'язані із попередніми станами.

Для аналізу складних соціальних суб'єктів, на наш погляд, більш адекватною на даний час у контексті постнекласичної моделі світу є синергетика та її принципи та положення. Те, що синергетика народилася у природознавчій сфері а може бути використана у аналізі соціогуманітарних проблем, є також ознакою постмодернового зрощення

знання та подолання тези Модерну про відокремлення одного типу знань від інших.

Такі положення та принципи синергетики, як точка біфуркації, гомеостаз, аттрактор, підхід до складної купи елементів як до системи, принцип ієрархічності, різних масштабів часу та енергетичних становищ, емерджентності, принципу трьох НІ, динамічної нестійкості, меж структурних та системних кризів, моментів вразливості та непохитності – дають потужний когнітивний арсенал ресурсів для опису складних процесів самих різноманітних соціальних суб'єктів, від особистості до суспільства в цілому.

Прикладом синергетичного проходження моментів біфуркації стосовно особистості є, наприклад, сім рівнів кризи ідентичності у теорії Еріксона (Юність та криза). Неможливо перейти до іншого психологічного стану якості без подолання попередніх становищ, при чому подальший розвиток йде стрибком після повного завершення попередньої логіки процесу.

Аналіз суспільства у цілому крізь призму системи дає можливість зрозуміти різні рівні розвитку соціального організму у різних масштабах простору і часу, та виявити ті суттєві характеристики існування, які є дійсними системостворюючими рисами, що забезпечують стійке існування та виживання у історії, незважаючи на повний, як здається, занепад та потужне неочікуване відтворення та сталий розвиток у подальшому. Наприклад, обов'язкове існування держави для виживання нації та її культури виявляється не обов'язковим з огляду на євреїв та існування зовсім без держави протягом понад двох тисячоліть.

Синергетичний підхід дає змогу переосмислити звичне та, без сумнівів, правильне, на перший погляд, становище речей, яке було традиційним у модерновому світі. Так, наприклад, криза ідентичності та внутрішній конфлікт починає бути майже обов'язковою умовою виходу із зони комфорту задля подальшого розвитку людини, а революції та соціальні кризи у суспільстві дають змогу саморефлексії та розкриття внутрішніх резервів нації, а її тимчасові територіальні та бойові поразки на одному рівні можуть зіграти роль системних трансформацій та перетворитися на культурні та цивілізаційні перемоги більш потужних та важливих масштабів.

ФЕНОМЕН ІДЕНТИЧНОСТІ У КОНТЕКСТІ НОВИХ ІНТЕРПРЕТАЦІЙ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Ковалевська О. В.

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»

У сучасних умовах глобального інформаційного суспільства проблема ідентичності набуває нових інтерпретацій. Це стосується перш за все образу ідентичності у суспільній свідомості, що вже не вбачає класичне

бачення феномену (як тотожності людини протягом свого життя зі значущими соціальними обставинами) єдино існуючим .

Сучасний стан суспільної свідомості позначив новий образ людини особливим поняттям – Актора – суб'єкта як носія раціональності нового типу в плані сталого прагнення до поставленої мети, зміст і значимість якої визначаються скоріше не особистими пристрастями, а мають «сверхоснову» у вигляді нав'язаних соціумом контекстів або вимог соціальної поведінки. Ідентичність виступає як система, елементи якої знаходяться в постійному русі, де в залежності від соціальної ситуації на перший план виходять різні екзистенційні стани.

У сучасних тенденціях глобалізації проблема ідентичності отримує своє нове бачення. Локальність ідентичності сьогодні розширює свій простір до відчуття себе «громадянином світу» в системі різноспрямованих інформаційних комунікативних практик, що збагачують зміст життєвого світу особистості і дають нові можливості в розширенні свого культурного горизонту.

Головними характеристиками сучасного соціального простору стає віртуалізація континууму соціальних комунікацій, де у вільному русі знаходяться створені користувачами технообрази, що «плавають» в дискурсивних практиках і сприяють появі в масовій свідомості деяких архетипних конструкцій: «Великий герой», «Великі подорожі», «Велика небезпека» і т.д. Таким чином, в змісті свідомості закладається ідея причетності до особливого світу, де головною дійовою особою вже стає сам суб'єкт зі своїм унікальним баченням світу, а сам процес комунікації в силу того, що там відбувається вибудовування діалогу з Іншим за певними правилами, що задані умовностями того фрагмента віртуальної реальності, в якому відбувається спілкування. Людина стає заручником сучасних технологій, вона вже вторинна, і «друга природа», створена її ж розумом, підпорядковує собі алгоритм її життєдіяльності. У цій ситуації вже складно говорити про ідентичність, як про ту саму «самість», яка повідомляла людині цілісність, автономність і неповторність. Ідентичність тут скоріше повертається в площину здатності до адаптації, вміння пристосуватися до цього дивного співтовариства, в якому Діалог важливіше і цінніше Монологу. Саме ця якість – здатність вбудуватися в систему сучасної соціальної і інформаційної реальності, напевно, і стане умовою конструювання ідентичності сьогоднішньої особистості. Адаптація ж позначить не пасивне пристосування до загальнозначущих для себе позицій, а конструктивне бачення простору, в якому виділяється значуще, цінне для суб'єкта, що надає йому внутрішню впевненість у правильності прийняття ідей, що створюють його особистісний сенс як відповідний духу і контексту часу.

Відповідно до простору освітнього континууму проблема ідентичності розкриває себе у факторі причетності до традицій своєї школи або вишу, де учень або студент відчуває свою відповідальність за

формування почуття патріотичності до «альма матері». Це надає йому почуття значущості у системі навчання майбутній професії.

Таким чином, феномен ідентичності в сучасній суспільній думці повертає траєкторію досліджень в позитивну площину інтерпретації ідентичності як стійкої спрямованості на пошук відповідності себе умовам сучасної реальності.

ДО ПРОБЛЕМИ ДУХОВНОСТІ У СУЧАСНІЙ ВІТЧИЗНЯНІЙ ФІЛОСОФІЇ

Більчук Н. Л.

канд. філос. наук, доцент каф. Філософії

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського

«Харківський авіаційний інститут»

«Раніше ми сиділи в зоопарку;
нас випустили —

і ми опинилися в джунглях»

Сучасна ситуація характеризується процесами, які носять глобалізаційний характер і визначаються багатьма дослідниками як кризові, що можуть призвести до знищення людства взагалі. Та, мабуть, серед глобальних проблем сучасності найважливіше місце займають не ті, які виходять зовні (екологічні, економічні тощо), а антропологічні, тобто ті, які стосуються зміни внутрішнього стану сучасної людини. Тому винаходження нових антропомоделей ідентичності з урахуванням досвіду класичної доби, які відповідали вимогам сучасного суспільства, є актуальним.

Серед багатьох факторів кризової ситуації фахівці чи не найчастіше називають втрату духовності. Традиційно духовність розглядається як чинник не тільки цілісності, але й як щось задане, наявність чого у людини сама по собі зрозуміла, притаманна їй споконвічно. Ще за часів християнства духовність визначалась як «присутність Бога», те, що Він «удмухнув», отже, апріорна властивість, сутнісна ознака, а змістом духовності виступають первинні моральні принципи. Сучасна епоха як ера руйнування класичного мислення, розпочинаючись із «смерті Бога» проголосила «деконструкцію індивіда» та «смерть суб'єкта», тим самим розсіюючи людину на безліч феноменів, форм виявлення («сукупність мовних практик» Ж. Дерріда). Характеризуючи феномени людського буття сьогодні, дослідники все частіше використовують образи-метафори гри в імітацію, наслідування, мавпування, розкриваючи їх чи то як симулякри, які приховують, що істини не існує (Ж. Бодрійяр), чи то як «зомбі», які лише імітують життя того, що насправді мертво (М. Мамардашвілі). Таким чином, сучасна людина позбавляється визначеності, сутнісних ознак, усього, що колись малось на увазі під поняттям «духовність», що й надає підставу казати про її занепад.

На відміну від класичних, субстанціональних антропомodelей некласична філософія відштовхується ще від філософії І. Канта, актуалізуючи його ідею про те, що людина не є природною істотою, і все, що складає її сутність, – надприродне, вироблене нею самою. Як зазначає М. Мамардашвілі, у цьому світі не існує жодних зумовленостей для існування саме такого світу та саме такого суб'єкта. А, отже, поширюючи ідеї екзистенціалізму, і людина, і людство в цілому не є визначеними певним чином, це проект, конструкт, який продовжує формуватися. І в цьому сенсі змінюється й відношення до поняття духовності. За словами С. Кримського, «духовність — це завжди ціннісне домобудівництво особистості».

За часів існування людства були вироблені різні антропомodelі, які відбивали особливості епох, націй тощо. Так, на відміну від європейського раціоналізму, вітчизняна філософська думка сформувала кардіоцентризм як своєрідну методологію осмислення людини та її буття. Одним з важливіших положень «філософій серця» є принципова незбагненність сутності людини, яка не може бути відкрита для «природного світла розуму» (Р. Декарт). Повторюючи міркування Б. Паскаля, український філософ П. Юркевич підкреслює, що знання, якими б істинними вони не були, набувають сенсу тільки тоді, коли знаходяться в згоді з внутрішнім, духовним світом людини, з поривами її «серця».

Сутність людини – це прихована «безодня», глибина серця (П. Вишеславцев), яка недосяжна навіть для неї самої. Її розкриття – це вольовий акт «сердечного переживання» власного існування. Саме такий підхід і змінює відношення до духовності, яка складає сутнісне ядро особистості. Духовність – це не те, що надається людині природним чином за фактом народження, а те, що потребує дії, індивідуальної інтерпретації. Як зазначає видатний вітчизняний філософ С. Кримський, духовність – це спосіб життя, який не зводиться тільки до наслідування, мавпування принципів чи норм суспільної поведінки. Це навіть не відстоювання якихось ідей, бо будь яка ідея може бути спотворена, використана як в позитивному, так і в негативному сенсі. Духовність – це вольовий акт формування та визначення власних принципів, це «як заклик згори зробити те, що не робиться природним чином, заклик, який потребує особистісної волі та індивідуальної розшифровки» (С. Кримський).

Отже, особливістю сучасних антропомodelей стає розглядання особистості як процесу саморозгортання, самостворення, сутнісне ядро якого складає індивідуальна діяльність з визначення та інтерпретації власних принципів духовності.

У межах вітчизняної філософії були створені антропомodelі, які відображають особливості національного світобачення («філософія серця»). Учення про «монадну особистість» С. Кримського стало однією з відповідей на заклики сучасності в поєднанні з ідеями кардіоцентризму. «Монадна особистість» визначається й новим завданням: не зводити усі

проблеми до колективного способу вирішення, а доповнювати його здатністю особистісної репрезентації своєї епохи, нації, культури. І поза цією роботою людина або «сидить у зоопарку», підкорюючись уже кимось створеним правилам, або опиняється в «джунглях», де взагалі не існує ані правил, ані визначеності.

ГЕНЕЗА ОСЯГНЕННЯ ФЕНОМЕНУ СМЕРТІ

(за творами Ф.Ар'єса та Ж.Бодрійяра)

Копіна Анастасія Володимирівна,

аспірантка каф. Філософії

Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»

Тема смерті має багату філософську традицію осмислення, проте довго була табуованою для академічної науки. У сучасному суспільстві вона набуває особливої актуальності також у зв'язку з необхідністю вирішувати сучасні проблеми соціального характеру. В XX столітті основною темою філософії стає екзистенційна проблематика людського буття. Зрозуміло, що такі екзистенціали як самотність, смерть, стурбованість не стали предметом наукового інтересу тільки в минулому столітті. У сучасну добу в полі зору філософії опиняється перш за все людина в теперішньому існуванні, «тут-і-зараз», перед обличчям буття і вічності, а тому визначення особливостей ставлення до них у сучасності є актуальним.

Метою даної статті є висвітлення змін у сприйнятті феномена смерті через призму досліджень Філіпа Ар'єса та Жана Бодрійяра.

Французький дослідник історії повсякденності, Філіп Ар'єс, в роботі «Людина перед обличчям смерті» запропонував теорію еволюції людства на основі ставлення до смерті, в якій виділяє п'ять етапів, де вірування та релігійні уявлення часто грають далеко не останню роль. На першому етапі, смерть і смертність людини сприймається як природне, закономірне явище: все що народжується, то й помре. Смерть є необхідною частиною життя, феноменом повсякденності, а тому не сприймається трагічно і особистісно. Це «приручена смерть». На даному етапі, людина є частиною природи, а смерть не уявляється як щось особливе, жахливе, вона є чимось буденним, та сприймається скоріш як природна неминучість, а між мертвими і живими існує певний зв'язок, гармонія. Оскільки смерть не сприймалася як щось суто особисте, тому і в ритуалах можна побачити солідарність з близькими та соціумом у цілому. Померлий не викреслюється зі спільноти (суспільства, сім'ї), а лише переходить в інший стан. Другий етап, який Ф. Ар'єс називає «смерть своя», визначається появою релігій і уявлень про загробне життя, Страшний суд і кару за гріхи. Уявлення про Суд над людством змінюється на суд індивідуальний, тобто тут феномен смерті розглядається як особистісний. На думку автора, саме через усвідомлення своєї смертності людина відкриває власну

індивідуальність, тобто «відкриття індивіда, усвідомлення в годину смерті або у думці про смерть своєї власної ідентичності, особистої історії, як у цьому світі, так і в іншому». Третім етапом по Ф. Ар'єсу є «смерть далека і близька». На цьому етапі до смерті повертається природна, дика натура, людина все ж в першу чергу тварина, хоча і обмежена мораллю і законом. Четвертий - «смерть своя». Тут переживання з приводу смерті близької людини (родича, коханого, дитини тощо) сприймається більш важко, ніж своя власна. На цьому етапі послаблюється віра в покарання після смерті, а очікування власної смерті сприймається як можливість зустрічі, возз'єднання з раніше померлими близькими. Відбувається романтизація смерті, а страх перед її обличчям трансформується в почуття прекрасного.

Ера постмодерну вносить свої корективи по відношенню до цього феномену. І тут, нарешті, п'ятий, останній, на думку автора, етап - «смерть перевернута» (прихована, з імітована, зіграна). Ф. Ар'єс вважає, що смерть поступово витісняється з колективної свідомості, а в наш час це витіснення знаходиться на піку свого розвитку. У суспільстві смерть приховується, про це не прийнято казати вголос, ніби ніхто не вмирає. В розвинених країнах вона найчастіше привертає увагу одних тільки лікарів і ритуальних служб, хоча раніше це було справою соціуму, і суспільство безпосередню брало участь в усьому процесі. Ж. Бодрійяр багато в чому солідарний з Ф. Ар'єсом.

З точки зору біологічного розуміння та логіки розуму самою «нормальною» є смерть «природна», тобто така, яка настає «наприкінці шляху». Однак, винесена за межі суспільної свідомості, вона перестає бути навіть зворушливою і перетворюється на щось соціально незначне. Ж. Бодрійяр в своєму творі «Символічний обмін і смерть» пише: «...Смерть має сенс тільки будучи дарована і прийнята, тобто соціалізована через обмін. При первісному ладі все робиться для того, щоб так і було. Навпаки, в нашій культурі все робиться для того, щоб смерть ні до кого не приходила від когось іншого, а тільки лише від «природи», як якийсь безособовий термін зносу тіла. Ми переживаємо свою смерть як «реальну» фатальність, вписану в наше тіло, але це через те, що ми розучилися вписувати її в символічний ритуал обміну...». В певному сенсі, природна смерть втрачає своє соціальне значення, не має сенсу, так як в ній не бере участь суспільство в цілому, і тоді вся увага обертається до смерті насильницької. Смерть насильницька вимагає колективно-символічної відповіді, а значить, стає справою всього суспільства: «...ми всі мріємо не просто тупо померти від зносу, а прийняти і подарувати свою смерть. Бо дарувати і приймати - це символічний акт, найголовніший символічний акт, який забирає у смерті всю ту байдужу негативність, якою вона володіє для нас при «природному» порядку капіталу...».

Отже, в наш час смерть стала більш непомітною для суспільства, вона наче зливається з загальним міським потоком. У системі, в якій життя регулюється категоріями цінностей та користі, смерть стає даремною

розкішню та є єдиною альтернативою. Смерть сприймається як перешкода на шляху до щастя, а тому вона закрита не тільки від суспільства, але і від самого помираючого, щоб не робити його ще більш нещасним.

Відвертання від ознак смерті є відвертанням й від самого себе, від власного життя. Людина класичної епохи мислення була укорінена у світ природи, а тому й смерть сприймається як логічний акт, феномен закінчення життя, якій підбиває підсумок. Первісна людина не намагається сховати сліди розкладання, ознаки того, що людина померла, щоб можна було перевести його в статус мерця, проводити в інший світ. Людина ж культури навпаки, робить мертвого візуально живим. В глибині такої ідеалізованої, фальшивої смерті, замаскованої під життя, лежить ідея про те, що життя природне, а смерть - ні, а значить її необхідно натуралізувати, зробити щось на кшталт опудала, симулякра життя.

Виходячи з вищесказаного, багато в чому це пов'язано з різними змінами в житті суспільства, і всередині самого суспільства. Як мінімум, потужна урбанізація, життя прискорюється, в деякому сенсі, для смерті не залишається в ній місця, і суспільство начебто виганяє смерть, залишає її за межами власного повсякденного дискурсу. Період романтизації смерті і сприйняття її як чогось прекрасного пройшов, на зміну цьому прийшло сприйняття її як чогось брудного, тому смерть часто асоціюється з хворобою. Західна (наша) культура цілком гігієнічна, вона намагається очистити життя від смерті. Робити публічною смерть перестає бути допустимим. У покої померлого тепер заходять тільки найближчі і співробітники необхідних служб. Тіло у той же час забирають від живих та їх скорботи, для того щоб надати йому максимально природного вигляду, «приховати» смерть. Вона не тільки вселяє страх, але і викликає огиду. Відбувається спроба «заховати» цей факт саме тому, що смерть брудна і потворна. З дому вона переноситься в більш належне для уникнення публічності, а відповідно самотнє - лікарняну палату. Смерть стає непристойною і застигає у вигляді «вульгарного симулякру життя» (Ж. Бодрійяр).

CONCEPT OF SOCIAL COMMUNICATIONS IN THE MODERN WORLD

Chen Donghui

Tutor – Prof. Kuznetsov A.

M. Ye. Zhukovskiy *National Aerospace University “Kharkiv Aviation Institute”*

According to the American Speech-Language-Hearing Association (ASHA), social communication is "the synergistic emergence of social interaction, social cognition, pragmatics (verbal and nonverbal), and receptive and expressive language processing." [1] Social communication is a primary social process. People share information and solve problems by sharing experiences and emotions with others in various communication environments.

For any man, social communication is not only the communication of ideas between people but also sharing knowledge. When it comes to creating a strong rapport with any member of society, it is very important to make a strong form of communication. Traditional social communication can be summarized into several different social communication networks according to the depth and breadth of people's social interactions such as 1) blood and intimacy including family and couple relationships; the relationship among friends, relatives, and neighbors; community membership; 4) idolatry. Through the worship of idols, some kind of one-way social communication can also be obtained.

The main system of social communication is language. In the relationship established with any member of the society, we are primarily with the "passing of ideas, information, and attitudes" through written or spoken language. Letters, newspapers, books, conversation, telephone, radio, and television are among the principal media.[2] We are only a social group as we communicate, and society can be defined in various ways including "people in communication".

A human being has developed a wide variety of social objectives and social transport. Since communication makes it possible for the establishment of that consensus and unity, which are necessary to hold a social entity together, a human being has also evolved a wide variety of communication systems to serve his numerous needs. These systems must be integrated into the overall social structure and enable a man to bridge the gaps of both spaces (with the telephone or television, for example) and time (with books and journals). With the development and popularization of electronic network technologies and smartphones, a new type of social communication has developed rapidly. Network communication has greatly expanded the scope of people's communication. At the same time, social communication is not restricted by age, gender, appearance, region, occupation, etc. The cost and burden of communication are greatly reduced. Of course, there are situations where things must be reversed, excessive indulgence in online anonymous communication may, in turn, weaken the ability to communicate and communicate in real society. [3]

One of the changes in the way of social communication in modern society, especially in urbanized society, is that the range of face-to-face, verbal, two-way communication is getting smaller and more limited to intimate areas. Social communication has increasingly become a one-way form dominated by mass media, and it has become a process that can be manipulated by power groups with the help of mass media.[4] Social communication is important for human activities, such as knowledge and the topic of work and comfort. In Communication, we have a great influence on improvements in our quality of life, because it is something that will help us a lot in our growth and our living environment improvement.

The study of social communication is helpful to understand the micro-foundations that sustain social relations and social order and is therefore of great significance for understanding the microstructural process of society. At the

same time, it is also important to understand the social impact of interpersonal relationships. In summary, social communication methods are worthy of research from a sociological perspective and have important value.

References

[1] Wiseman-Hakes, C., Kakonge, L., & Summerby-Murray, S. (2018). G. Locascio & B. Slomine (Eds.), *Cognitive Rehabilitation for Pediatric Neurological Disorders* (pp. 122-153). Cambridge: Cambridge University Press.

[2] T.A. Housley C.B.E. *Communications in modern society*, June 1967, pages 108-112

[3] 本杰明·罗芭, 1999, 《电子社区 :没有比之更佳》, 《数字经济蓝图:电子商务的勃兴》, 唐·泰普斯科特、亚历克斯·洛伊、戴维·泰科尔著, 陈劲、何丹译, 大连:东北财经大学出版社。

[4] Metrovic, S .G.1997 , *Postemotional Society* .London:Sage.

SPECIFICS OF TECHNOLOGY KNOWLEDGE IN THE MODERN WORLD: 5TH GENERATION MOBILE NETWORKS

Kun Tan

Tutor – Prof. Kuznetsov A.

M. Ye. Zhukovskiy National Aerospace University “Kharkiv Aviation Institute”

The 21st century is the era of the Internet. 5th generation mobile networks have set off a storm in many fields. In the context of 4th generation mobile networks, the application of mobile the Internet of Things is more extensive and deeper, such as autonomous driving, logistics industry, smart grid, smart factory, and mobile payment. 4th generation mobile networks cannot meet the development of many industries that needed high-efficiency requirements. 5th generation mobile networks have the advantages of wide coverage, high speed, and increased network capacity. 5th generation mobile networks can not only solve the shortcomings of 4th generation mobile networks but also promote industrial upgrading and improve social productivity to speed up the process of industrialization and informatization.

The development background of 5th generation mobile networks has become possible because 4th generation mobile networks cannot meet the high-efficiency requirements needed for the development of many industries at that time; in this case, a large-scale technology upgrade is urgently needed-5th generation mobile networks. 5th generation mobile networks can be applied to many fields, such as Artificial Intelligence (AI), autonomous driving, logistics industry, mobile payment, and the Internet of Things.

The application of 5th generation mobile networks is used in various fields including the field of Artificial Intelligence, where due to its machine learning capabilities, it can filter, organize, and analyze data in-depth, and learn from it to upgrade. As of 5th generation mobile networks, it has the advantages of larger bandwidth, faster transmission speed, lower communication delay, and better

reliability [1]. Relying on the 5th generation mobile networks, artificial intelligence can provide faster response speed, smarter application modes, and more intuitive user experience. The relationships between 5th generation mobile networks and artificial intelligence are based on mutual promotion, interaction, and interaction [2]; 5th generation mobile networks have quickly become a new driving force for Artificial Intelligence.

To achieve autonomous driving, this process requires a large amount of data collected in real-time to interact with the cloud. Because of having characteristics of lower latency, high reliability, and high speed, 5th generation mobile networks will greatly improve the safety of autonomous driving. 5th generation mobile networks can also ensure that autonomous vehicles can quickly sense and make decisions in complex scenarios such as imperfect traffic facilities, damaged roads, or highways with heavy traffic and fast speeds. Real-time updates of high-resolution maps also rely on higher transmission speeds [3]. By the end of 2018, the California government had issued autopilot test licenses to 60 companies, and the Chinese government had also issued test photos to 24 companies [4].

The changes that the 5th generation mobile networks bring to people's lives are huge. They are not only the increase in network speed but also connections worldwide. The scene of people-things connection will bring our lives to a new level [5]. The Internet of things will be the main driving force for the development of 5th generation mobile networks. 5th generation mobile networks are the foundation for the interconnection of all things. By 2021, 28 billion mobile devices will be interconnected, 16 billion of which will be the Internet of things devices [6]. Having analyzed from the perspective of people's needs, the Internet of things first meets the needs for item identification and information reading, followed by the transmission and sharing this information through the network, and then the system management and information brought by the connected objects with their magnitude growth Data analysis finally changes the business model and people's living model and realizes the interconnection of all things. The future of the Internet of Things market will be changed in the direction of segmentation, differentiation, and customization.

The application of 5th generation mobile networks is not only the consumer use of the Internet of things, but also the industrialized application of the Internet of Everything: industrial applications of autonomous driving, the Internet of Things, and intelligent industrial manufacturing; these industrial Internet applications will face a new operating system for automatic integration, thus, forming a new ecology.

Reference

- [1] <https://doi.org/10.19699/j.cnki.issn2096-0298.2019.22.012>.
- [2] <https://baijiahao.baidu.com/s?id=1614640546096860274&wfr=spider&from=pc>
- [3] www.360doc.com/content/19/0215/12/44130189_815095283.shtml
- [4] www.elecfans.com/d/905781.html

[5] <https://www.eet-china.com/news/6810.html>

THE IMPACT OF IT IN MODERN SOCIETY

Hu Wenjie

Tutor – Prof. Kuznetsov A.

M. Ye. Zhukovskiy National aerospace university "Kharkiv aviation institute"

With the coming of IT age, the new concept and structure have been formed. The impact of IT in modern Society is revolutionary. It has changed the traditional way of life. People can search the vast information and send audio to relatives/friends by IT and can communicate with a stranger they have never met, can realize the online shopping, online wedding, Internet marketing, online government, etc. IT can promote the pace of human history. So, the IT market is vast. According to the research report of the economic cooperation organization, the value of the global IT industry had reached \$3.5 trillion to \$5 trillion. So it is the largest industry in the world [1].

The advantages of IT in modern society are mainly reflected in the following aspects:

1) rapidity-IT is developing rapidly, people are more aware of the unprecedented power and speed of the impact of IT in modern society because it gives people in different countries opportunities of receiving messages in the shortest time;

2) freedom which means obtaining the knowledge people need freely;

3) openness – information technology (IT) is open to all citizens, including adults and children;

4) innovation – the development of every technology is inseparable from innovation, IT is the same. This innovation also allows us to constantly accept new ideas and learn new technologies that allow us to develop our society.

IT brings us a lot of advantages, but at the same time, there are also some shortcomings. In technical development, the cause of different problems is also obvious. For example, the network loosens the real social-moral relationship, makes the interpersonal relationship indifferent and emotionally distant. The direct communication of emotion is becoming less and less, and the dependence among people is gradually replaced by the dependence between people and the network. Besides, private information registered by individuals through the network is easy to be misappropriated by criminals, causing certain damage [2].

Thus, it can be stated that:

– IT should develop interactive form between individual and society, individual and group, personality and commonality so that to realize the dual goals of individual free development and healthy development of social integration in the future;

government supervision [3] is needed to ensure that some people can be prevented from abusing and damaging the whole information technology environment. So implementing appropriate laws is needed to punish those who

damage personal and national information [4], to maintain the healthy development of IT in modern society.

References

1. LUO W. D. The information revolution poses major opportunities and challenges to socialist country [Text] / W. D. LUO // scientific socialism. - 2018. -No. 5. -p. 22-28.
2. WU W. G. Criticism on privacy protection of personal data information under big data technology [Text] / W. G. WU // Politics and law . - 2016. -No. 7. -p. 116-132.
3. XIAO C. J, XU Y. Z. Personal information leakage in the era of big data and its multi-center governance [Text] / C. J. XIAO, Y. Z. XU // Inner Mongolia social science. -2017. -Vol.38. -No. 2. -p. 185-192.
4. LIU X. Q. Criminal response to technology risk in the era of artificial intelligence [Text] / X. Q. LIU, Y. J. LIN // Journal of east China university of political science and law. -2018. -No. 5. -P. 46-54.

FROM AGRICULTURE TO INDUSTRY

Huang Zhihao

Tutor – Prof. Kuznetsov A.

M. Ye. Zhukovskiy National Aerospace University “Kharkiv Aviation Institute”

Agriculture and industry are interdependent and mutually restrictive. For developing countries, industrialization is an important stage of the economic development process, and it is also an important period of the rapid transformation of the industrial structure [1]. "Agricultural support industry" and "industrial nurturing agriculture" are two general trends in the development process of industrialized countries. Due to the interdependence between industries, the development of the national economy must properly handle the issue of the proportional relationship between agriculture and industry. The proper proportional relationship can realize the mutual promotion of agricultural and industrial development; the improper proportional relationship can lead to the mutual restriction of agricultural and industrial development.

Agriculture lays the foundation for industry. We should recognize that agriculture is the "mother industry" of human beings. In ancient times, agriculture has been the basis for humans to resist natural threats and survive. Agriculture feeds and develops human beings. Without agriculture, there is no human being, not to mention human modern civilization.

Agriculture is the most basic material production sector in the national economy.[2] Agriculture is the source of food and clothing for human society and the basis of survival. Agriculture is in a fundamental position in the entire national economy and plays a fundamental role in it. The existence and development of other sectors of the national economy cannot be separated from agriculture. Agriculture provides a large amount of agricultural raw materials for the industry, especially the main source of light industrial raw materials. The

raw materials used in the rubber and chemical industries (such as the production of nitroglycerin) come from agriculture in heavy industry; the raw materials used in the food, textile, leather, tobacco industries, etc. also come from agriculture in light industry. Agriculture provides a broad market for industrial development, provides surplus labor for the development of other sectors of the national economy, and provides considerable capital accumulation for national construction. The improvement of people's lives and the growth of the national economy ultimately depend on the development level of agricultural production.

The development of social production first began in agriculture. The emergence and development of industries became possible only on the basis of agricultural development, and only on the basis of agricultural and industrial development, the development of the tertiary industry can be. It can be concluded that agriculture is a well-deserved "mother industry".

The industry is the core and has a leading role in agriculture. The industry is one of the most important material production sectors in the national economy. Industrial production is mainly the process of processing or assembling natural resources and raw materials.[3] This is an industry with relatively high wages for employees, but their work is also difficult. Knowledge and skills are required for people working in the industry.

The industry is the leading part of the national economy. Without industrial development and modernization, agriculture cannot be renovated. Therefore, we must develop the industry actively. The industry is the only sector that produces modern methods of labor. It determines the speed, scale, and level of modernization of the national economy, and plays a leading role in the national economies of all countries in the contemporary world. Industry also provides raw materials, fuel, and power for itself and other various sectors of the national economy and industrial consumer goods for the people's material and cultural life; it is also the main source of national fiscal revenue, and the basic guarantee for national economic independence, political independence, and modernization of national defense.

Industry can provide material equipment and technical support for agriculture in order to gradually realize agricultural mechanization, electrification, chemicalization, and, finally, modernization.

Thus, in the process of national economic development, we must grasp the relationship between agriculture and industry.

References

- [1] JIM CHAPPELOW. Industrialization.
<https://www.investopedia.com/terms/i/industrialization.asp>
- [2] Pragyandeepa. Role of Agriculture in the Economic Development of a Country. <http://www.economicdiscussion.net/economic-development/role-of-agriculture-in-the-economic-development-of-a-country/4652>
- [3] Industrial Development Report 2018 - Sustainable Development
https://sustainabledevelopment.un.org › 2537IDR2018_FULL_REPORT_1

SOCIAL TECHNOLOGY: CONCEPT AND SENSE

Hu Zheng

Tutor – Prof. Kuznetsov A.

M. Ye. Zhukovsky *National Aerospace University “Kharkiv Aviation Institute”*

The popularity of social technologies continues to grow in society. Social technology is a way of using human, intellectual and digital resources to influence social processes [1]. Social technique describes the usage of sociological knowledge (theories, methods or expertise) in solving practical problems [2]. Social technology serves as a connection between expertise and politics, it transfers expertise towards political actions and can lead to a situation of expert powers over politics [3]. Social technology is the sum of theories, experiences, skills, and methods that people have accumulated in long-term social practice to deal with social problems and social affairs [4]. This view emphasizes the practicality of social technology and reflects its differences from the objects of natural science and technology. The objects of social technology are social issues and social affairs.

Social technology coordination of various factors in productivity, production relations, and production methods, and their coordination purposes are to promote the development of productivity, as well as the development of social systems, management systems, cultural life and other aspects under the premise of rapid development of productive forces so that people can have a more comfortable living environment in daily production and life. Social technology is also an important knowledge weapon for countries in world competition. It enables countries to have solid backing in the face of numerous international competitions.

With the revolution of social technology, great changes have taken place in productivity and production relations. The impact of social technology development on society is fundamental, and the objects of social technology transformation are important forces of social development. Social technology revolution, then the social production relationship will inevitably change, the society will inevitably progress accordingly, and the contradictory movement between the production relationship and productivity also promotes the development of society. The development of social technology has dramatically changed the relationship between man and nature, and technology has entered the link of man's transformation of nature, which has improved his ability to claim nature. At the same time, the ability to repair nature has also been improved. The development of social technology has made the interaction among people living in society more extensive, the content is more abundant, and the methods are more diverse. Therefore, the development of social technology is very important for society.

Social technology is defined as methods, means, skills, and techniques for people to transform society, adjust interpersonal relationships, control social operations, resolve contradictions among people, and achieve the purpose of the human transformation of society. Thus, social technology is a collection of

methods for dealing with, coordinating or improving social relationships and resolving social conflicts. Social technology is a practical knowledge system created and formulated by the government. It mainly includes social-political, legal, economic, and cultural systems and policies. Social technology plays an important role in coordinating interpersonal relationships, regulating people's social behavior, promoting social harmony, and improving social benefits.

Social technology is an important tool for people to understand and transform the world, and it is an important force to promote historical development and social progress. Social technology is constantly improved and perfected during the development of human society, and human society is continuously developed by the promotion of social technology.

Reference

[1]Tamošiūnaitė,Rūta.Adaptation possibilities of social technologies to participation of the residents in decision-making processes of public governance.Vilnius, Lithuania: Mykolas Romeris University,2018,P11

[2]Bettina Leibetseder.A critical review on the concept of social technology.Social technologies.2011,1(1),p.7-24.

[3]Dean,M. Governmentality.Power and Rule in Modern Society. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications, 1999.

[4]Xueshen Q.From social science to social technology. Wen Hui Pao,China,1980.

ПРОБЛЕМА КУЛЬТУРНИХ ПРОТИРІЧ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Крячкова К. С., студентка;

науковий керівник -асистент Соловйов В. Г.

*Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

Зміна суспільства часто пов'язано з посиленням протиріччя у всіх сферах, особливо це зачіпає культурні цінності. Навіть в даний час ми можемо спостерігати моральну деградацію, відсутність духовності, поширення шаблонних псевдокультури як результат трансформації суспільства.

Культурні цінності суспільства формує передусім: економічне становище, історія життя, психологічні якості, мова, а також релігійні та моральні цінності. Всі ці фактори є основою певного культурно різноманітності. В результаті чого люди з подібним світосприйняттям об'єднуються в єдину систему, яка називається соціокультурний елемент.

Ми можемо помітити, що основними причинами конфліктів у сфері культури є зіткнення традиційних та інноваційних форм культури. Відбувається це через культурного відставання соціокультурних елементів.

Розвиток культури - складний і суперечливий процес. У цьому процесі існують як традиційні форми, пов'язані з раніше досягнутими цінностями культури та інновацій, так і країни, що розвиваються форми. Традиційні та

інноваційні форми культури є діалектично взаємопов'язаними явищами, які в основному визначають процес їх розвитку.

Коли ви змінюєте соціально-економічну основу суспільства, старі традиції не здатні далі виконувати свою регулюючу функцію, що призводить до культурних інновацій. Інноваційні та традиційні цінності зазвичай співіснують протягом деякого часу, протягом якого старі культурні форми поступово замінюються або трансформуються новими.

Як і все нове, перехід культурних традицій і цінностей більшість людей сприймає дуже гостро, тому що зміна старої традиції на нову пов'язана з руйнуванням стереотипів. Починається культурна аномія. Вона проявляється в ситуаціях соціально-політичних і економічних криз суспільства, а також в перехідні періоди його розвитку, коли руйнування старої, традиційної культури значно випереджає формування інноваційної її форми.

Це визначає аномію як порушення єдності культурного процесу, стан вакууму цінностей в суспільстві, в результаті чого традиційні культурні норми і цінності більше не працюють.

Культурна аномія призводить до моральної деградації суспільства, поширенню шаблонної псевдокультури.

У тоталітарних та авторитарних суспільствах використовується метод придушення небажаних цінностей та інтересів, а також метод об'єднання основних компонентів духовної культури для підтримки однорідності соціальної системи і підвищення її стійкості і керованості. Духовна культура є важливою частиною, і становлення людини вона відіграє особливу роль в процесі трансформації суспільства.

В результаті, одна частина суспільства прагне повернутися до свого колишнього єдності, однорідності, інші бажають більшого плюралізму в сфері духовної культури, цінностей та інтересів, заперечуючи моральний контроль і оцінку, розглядаючи існування плюралізму як вище благо. Тому природно, що крім соціальних, економічних і політичних протиріч в такій системі загострюються протиріччя в сфері духовної культури.

Особливістю формування духовної культури в перехідних соціальних системах є те, що вона відтворює борються форми суспільної свідомості, кожна з яких характерна для певного історичного періоду. Цими формами є: авторитарна і ліберально-демократична, комуністична і антикомуністична, атеїстична і релігійна, атеїстська і анархістська форми суспільної свідомості. Це призводить до виникнення екстремістських рухів; це актуалізує конфлікти в інших сферах життя суспільства і ускладнює їх дозвіл.

Іншим конфліктом культури, який не може бути вирішений в сучасних умовах, є конфлікт між його основними частинами, між матеріальною і духовною. Цей конфлікт називається «культурне відставання» (розрив).

Л. Уайт, А. Фіркандт відзначали, що накопичення інноваційних форм культури відбувається з постійно зростаючою швидкістю, різні сфери сучасної культури розвиваються з різною швидкістю. Наприклад, матеріальна культура розвивається відносно швидко, а духовна повільніше. З цієї причини виникає значний культурний розрив в духовному житті суспільства, тому виникає конфлікт. Слід також зазначити, що зворотнє явище фіксується в деяких випадках, коли духовна культура випереджає матеріальну на деякому часовому інтервалі.

**ЕЛЕКТРОННІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА СУЧАСНА МУЗИЧНА КУЛЬТУРА:
СПЕЦИФІКА ІНТЕГРАЦІЇ**

Прокоф'єва А. М.,

кандидат мистецтвознавства, старший викладач ХДАК

Упровадження інформаційних технологій, комп'ютеризації охопили різні сфери життєдіяльності людини й мали значний вплив на сучасне культурне життя. Активно проявилися вони і в трансформації музичної культури. Велику роль у цьому зіграли науково-технічний прогрес, виникнення електронних технічних засобів збереження та передачі музичної інформації. Ці фактори суттєво вплинули на формування нової художньо-стильової палітри сучасної музики, значного розширення акустичних і просторово-часових меж музики завдяки синтезу техніки та творчості (винахід електронних музичних інструментів, використання синтезованого звуку, штучних звукових систем, комп'ютерно-акустичних технологій тощо).

Тому метою дослідження є осмислення процесів формування видової палітри музичної діяльності, яка в контексті розвитку інформаційних технологій та медіакультури набуває нових духовно-практичних вимірів.

Особливе значення для виявлення специфіки кореляції музичної культури в умовах технізації та інформатизації суспільного буття має виділення ціннісно-гносеологічних центрів проблемного поля дослідження. Доцільним, на думку вітчизняних дослідників, видається виділення й подальше дослідження впливу електронних технологій на такі підсистеми музичної культури.

1. «Музичний текст» – художньо-образна структура, побудована за нормами різновидів музичної мови.

2. «Музично-звукове середовище» (або «фоносфера»), що несе інформацію про інтонаційний, акустичний склад музичної культури.

3. «Медіапростір» – взаємодія людини з навколишнім світом за допомогою масових комунікацій.

4. «Музична інформація» – сукупність музичних повідомлень, текстів, творів, знань, смислів тощо.

5. «Музично-художня комунікація» – зв'язок, спілкування, процес передачі інформації в системі «композитор-виконавець-слухач».

6. «Медіа-культура» – «сукупність інформаційно-комунікативних засобів, матеріальних та інтелектуальних цінностей, вироблених людством в процесі культурно-історичного розвитку, що сприяють формуванню суспільної свідомості та соціалізації особистості».

Формування нових контурів музичної культури ХХІ ст. проходить під впливом активного поширення новітніх інформаційних технологій і впровадження їх на всі рівні буття сучасної людини. Так комп'ютерні технології дали потужний поштовх розвитку електронних технологій синтезування і музичних текстів, і музичних стилів. Підтвердженням цього є, наприклад, синтез академічної музики з роком, елементами сакральної музики у творчості композиторів «третього» напрямку (квасісимфонія «Сім брам у світ Саторі», опера «Злочин і кара» Е. Артем'єва; «Різдвяна музика» для змішаного ансамблю та хору, «Осінь пісня» для електронної фонограми та клавесина, рок-опера «Серафічне бачення Франциска Ассизького» В. Мартинова тощо).

Технізація музичної культури пов'язана із застосуванням комп'ютерних, цифрових технологій і мас-медіа в процесі створення та тиражування продукції. Так, взаємодіючи з різними музичними системами, у тому числі й з академічною музикою, електронні технології мас-медіа створюють і обумовлюють поширення нових художніх форм, музичної лексики та виконавських технік.

СЕКЦІЯ III
ПЕДАГОГІКА. ПСИХОЛОГІЯ

**ІНФОРМАЦІЯ ЯК КЛЮЧОВЕ ПОНЯТТЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ІНФОРМАЦІЙНА ІНФРАСТРУКТУРА ПІДПРИЄМСТВ» ДЛЯ СТУДЕНТІВ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ІНФОРМАЦІЙНА, БІБЛІОТЕЧНА ТА АРХІВНА СПРАВА» В
ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ**

**О. Л. Заверющенко, к. філол. н., доцент,
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»**

Інформація є одним з найголовніших понять таких навчальних дисциплін, як «Інформаційна інфраструктура підприємств», «Документно-інформаційні комунікації», «Інформаційно-аналітична діяльність», «Інформаційно-бібліографічне забезпечення науково-технічної сфери» та ін., що входять до навчального плану для студентів спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», а також ключовим компонентом назви самої спеціальності.

Терміном «інформація» оперують численні галузі науки, зокрема філософія, логіка, інформатика (теорія інформації), соціологія, кібернетика, документна лінгвістика, документознавство, інформотерапія тощо, серед яких є давні та ті, які виникли нещодавно. Загальновідомо, що слово «інформація» походить від латинського *informatio* – виклад, роз'яснення. У сучасному розумінні інформація – це 1) повідомлення про щось; 2) відомості про навколишній світ, процеси, які в ньому відбуваються, про події, ситуації, чийсь діяльність, що їх сприймає людина безпосередньо або за допомогою спеціальних пристроїв, зокрема через машини керування та інші системи.

Дослідники розглядають різні види інформації, наприклад, економічну, технічну, природознавчу, соціальну інформацію тощо. Важливим є те, що вчені вважають інформацію основним продуктом сучасного суспільства, який має високу вартість. Водночас вона належить до головних цінностей суспільства. Зараз інформація стала основним ресурсом людства, базою соціального й технічного розвитку. Інформацію, яка обертається в суспільстві, поділяють на семантичну та естетичну.

Існують численні класифікації інформації. Так, одна з них належить В. З. Когану, який схарактеризував евристичне функціонування інформації у суспільстві за такими критеріями: розмах циркуляції, час циркуляції, напрямок руху, емоційне забарвлення інформації, спосіб виробництва, мета виробництва.

У межах навчальної дисципліни «Інформаційна інфраструктура підприємств» студенти названої спеціальності ознайомлюються з двома

підходами до природи інформації – атрибутивним і функціональним, що формує їхні уявлення про інформацію як властивість усіх матеріальних об'єктів (перший підхід) і як умову та результат спрямованої активності на соціально свідомому рівні (другий підхід).

Термін «інформація» входить до численних понять, якими оперують студенти, на зразок «інформаційні відносини», «інформаційна діяльність», «інформаційний ресурс», «інформаційне суспільство», «інформаційний простір», «інформаційний суверенітет держави» тощо. Так, під час вивчення теми «Державна політика у сфері національного інформаційного простору» студенти вивчають поняття державної інформаційної політики та її головні напрями. Викладач пояснює, посилаючися на Закон України „Про інформацію” (1992 р.), що державна інформаційна політика – це сукупність основних напрямів і способів діяльності держави щодо одержання, використання, поширення та зберігання інформації.

Ураховуючи ті соціально-економічні обставини, у яких перебуває Україна на сьогоднішньому етапі розвитку, лектор має вміло пов'язати поняття інформації не тільки з поняттям державної інформаційної політики, але також з поняттям інформаційної політики Європейського Союзу ХХІ ст. Остання є ідеологією європейського співробітництва у сфері комунікацій, узгодженою учасниками міжнародного співтовариства, утіленням програм і концепцій розвитку інформаційної сфери, спрямованих на співробітництво в галузі інформації та комунікації, що було вирішено на П'ятій конференції «Інформаційне суспільство – виклик для Європи» Комітету Міністрів Ради Європи з інформації (Салоніки, Греція, 1997 рік).

Одним з найважливіших понять з ряду названих є поняття інформаційного суспільства, оскільки головною метою об'єднаної Європи залишається створення розвиненого інформаційного суспільства як нового етапу існування інтелектуального суспільства. Ряд документів обґрунтовує створення єдиного інформаційного простору Європи з метою поліпшення інформаційної інфраструктури на будь-якому рівні.

У зв'язку з цим варто зазначити, що студенти в межах вище названої теми опановують як закони України, котрі стосуються інформаційної діяльності („Про інформацію”, „Про науково-інформаційну діяльність”. „Про мови”, „Про державну таємницю”, „Про національну програму інформатизації” та ін.), так і міжнародні документи, у яких закріплено засади інформаційної інтеграції Європи: «Європа і глобальне інформаційне суспільство: рекомендації для Європейської Ради ЄС» (Брюссель, 1994 р.), «Підготовка Європи до інформаційного суспільства» (Люксембург, 1994 р.), «Включення інформаційного суспільства в політику Європейського Союзу. План дій» (Брюссель, 1996 р.), «Доповіді ЄК Форуму інформаційного суспільства» (Брюссель, 1996-2000 рр.) тощо.

Таким чином, вивчаючи навчальну дисципліну «Інформаційна інфраструктура підприємств», студенти вибудовують логічний ланцюжок

від поняття інформації до понять світового інформаційного суспільства, що сприяє не тільки кращому засвоєнню матеріалу, але й дає майбутнім фахівцям змогу уявити роль і місце інформаційної справи в сучасному інформаційному просторі як у межах держави, так і в межах глобальної інформаційної інфраструктури.

PRACTICE-ORIENTED TEACHING THE ACADEMIC DISCIPLINE “ANALYTICAL AND SYNTHETIC INFORMATION PROCESSING” AS A COMPONENT OF FORMING PROFESSIONAL COMPETENCES IN TRAINING STUDENTS MAJORING IN INFORMATION, LIBRARY AND ARCHIVAL STUDIES FOR THE KHARKIV REGION

***Karpenko O. O., PhD, Associate Professor,
M. Ye. Zhukovskiy National Aerospace University “Kharkiv Aviation Institute”***

Modern transformations in Ukrainian higher education, geared toward integrating into the global learning environment, emphasize the importance of improving the quality of teaching so that to train professionals for all fields of social communications. It requires using practice-oriented teaching as a means of formation of professional competences of future specialists. Information is the main instrument of the information society. It is very important to know how the information can be created, processed, distributed, and manipulated as the most significant economic and cultural activity in all regions of Ukraine. In this context, the problem of using the practice-oriented teaching the academic discipline “Analytical and synthetic information processing” as a component of forming professional competence in training students majoring in Information, Library and Archival Studies for the Kharkiv region is of great importance.

The practice-oriented teaching is usually considered as a means of forming professional competences of students as future specialists that meet employers’ needs in conditions of the competitive labour market. It is the student professional development that attempts to address the gap between academic experiences and employer expectations. Student professional development provides students with appropriate competencies as a sum of abilities, skills, and knowledge that can be developed and applied for their successful study, professional career, and life-long learning which they acquire when learning different academic disciplines within a concrete specialty. Nevertheless, all students acquire universal competencies for all specialties such as critical thinking; communication; teamwork; problem-solving; creativity and innovation; personal and career development; cultural and global citizenship.

Students majoring in Information, Library and Archival Studies at M. Ye. Zhukovskiy National Aerospace University “Kharkiv Aviation Institute” acquire appropriate professional competencies including understanding of theoretical foundations of system organizing, modernizing, increasing the management efficiency of information, library and archival studies; using national and international standards and regulatory frameworks in the field of Information, Librarian and Archival Studies, as well as theory and practice of

managing library and archival institutions, mastering technologies for creating and maintaining the functioning electronic libraries and archives, studying and meeting users information needs.

The use of the practice-oriented teaching the academic discipline “Analytical and synthetic information processing” as a component of forming professional competences in training students majoring in Information, Library and Archival Studies is geared toward forming the following professional competencies as a result of studying the discipline: understanding of theoretical foundations of analytical and synthetic processing of document information, its classification, international and national experience in the implementation of automated analytical and synthetic document processing, as well as compiling bibliographic descriptions of different types of documents, indexing, annotating, abstracting, reviewing document information.

When using the practice-oriented teaching the academic discipline “Analytical and synthetic information processing” students acquire practical skills while applying appropriate standards of bibliographic description (national and international ones), the Universal Decimal Classification (UDC), primary sources for their further abstracting or annotating, as well as making different types of reviews, etc. It is very important for students to use such acquired practical skills even during their study at University as they have to write their works for Bachelor's or Master's degrees according to appropriate standards of bibliographic description and abstract is an obligatory component of such works too. So students usually use their practical skills not only in classes when studying the academic discipline “Analytical and synthetic information processing”, but also in their everyday preparations for other academic disciplines at M. Ye. Zhukovskiy National Aerospace University “Kharkiv Aviation Institute”.

The practice-oriented teaching is also geared toward giving students opportunities to apply their acquired practical skills and conduct professional communication during their annual practice according to the university curriculum at appropriate social institutions. As a rule, students of the University usually apply such skills during their practice at the scientific library of M. Ye. Zhukovskiy National Aerospace University “Kharkiv Aviation Institute”, V. Korolenko Kharkiv State Scientific Library, etc. Such practice has preferences both for employers as they can choose the best students as future employees for their enterprises and for graduates who can be guaranteed a working place according to their qualifications. Some students of M. Ye. Zhukovskiy National Aerospace University “Kharkiv Aviation Institute” who study by a correspondence course already have their work as librarians of different departments at libraries, for example, at V. Korolenko Kharkiv State Scientific Library and use acquired knowledge and skills at their working places, combining their work and study.

Thus, graduates, who have professional competencies of analytical and synthetic information processing graduated from M. Ye. Zhukovskiy National

Aerospace University “Kharkiv Aviation Institute”, are in great demand for the Kharkiv region taking into consideration the availability of a great number of social institutions as potential places of their work including not only numerous libraries (about 96), but also the Kharkiv Center for Scientific, Technical and Economic Information and so on. The use of the practice-oriented teaching of different academic disciplines gives preferences for students as they study everything they will need in their future work and can apply their skills during their practice that gives them opportunities of making conscious career choices, as well as get a proper work according to employers’ needs in contemporary conditions of the competitive labour market.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Івахненко І.Г., асистент кафедри 704

*Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

В умовах обмеження навчальною програмою навчальних годин викладачі мають знайти засоби інтенсифікації процесу навчання іноземної мови. Сучасні кваліфіковані фахівці повинні не лише вміти прочитати і перекласти фахову літературу, але й володіти навичками сприйняття на слух навчальних лекцій, доповідей на конференціях, уміннями підтримувати бесіду, вести пошук необхідної інформації в Інтернеті, досвідом підготовки та проведення презентацій.

Інноваційні технології передбачають: по-перше, інтерактивні методи викладання, розвиток таких форм навчання, як діалог, розуміння іншомовної комунікації; по-друге, використання технічних засобів навчання, комп’ютерних та мультимедійних, мережі Інтернет.

Метою використання інноваційних технологій є створення комфортних умов навчання. Вони дають змогу здобувати не лише знання у певній галузі, а й освоювати методики самостійної роботи, пошуку і обробки інформації. Великий акцент робиться на використанні аудіо-, відеонавчання та інтерактивних ресурсів. Створення нових технологій навчання пов’язане з відмовою від багатьох стереотипів традиційної освіти, але збереженням усього кращого, що напрацювала педагогіка. Застосування на заняттях інноваційних технологій дає можливість викладачу розкрити здібності студентів і розвинути їх потенціал.

Інтерактивні методи зосновані на особистісно-орієнтованому підході до студента. Навчальний процес відбувається за умови активної взаємодії усіх студентів в групі.

Інтерактивні технології поділяються на такі: інтерактивні технології колективно-групового навчання; технології ситуативного моделювання; технології опрцювання дискусійних питань. Викладач повинен створити сприятливі умови для висловлювання власної думки кожного з учасників,

сприяти мотивації студентів до покращення комунікації та розширення знань.

Інтерактивні методи навчання: презентація, моделювання життєвих ситуацій, створення проблемних ситуацій, рольові ігри, використання мультимедійних комп'ютерних програм, метод проектів, залучення англомовних спеціалістів. При використанні таких методів збільшується активність роботи на заняттях, увага, зацікавленість студентів. Учасники відчують себе не пасивними слухачами, а активними гравцями, розвивають в собі вміння відстоювати свою думку, вислуховувати думки інших. Використання мультимедійних технологій можливе для доповнення лекцій. Треба поєднувати інтерактивні методи навчання з традиційними. Не всі заняття повинні проходити в формі гри. Вона дає гарні результати тільки у поєднанні з іншими: читанням, вивченням граматичних явищ, аудіюванням.

Переваги інтерактивного навчання: студенти навчаються працювати в команді, аргументувати свій погляд, знаходити альтернативні рішення проблеми, за короткий час опановується велика кількість матеріалу. Особливості інтерактивного навчання: спільна діяльність викладача і студентів, викладач керує процесом навчання, мотивація та зв'язок з реальним життям, навчальна взаємодія студентів у парах і групах. Викладач повинен створити в колективі почуття довіри, акцентування позитивного.

Рольова гра сприяє розвитку інтелектуальних і комунікативних умінь студентів, підвищує зацікавленість на відміну від монотонного виконання завдань. Добре опрацьовується вимова, активізується лексичний і граматичний матеріали, розвиваються навички аудіювання. Викладач повинен виконувати спрямовуючу та контролюючу функції, організувати роботу. При розподілі ролей важливо враховувати індивідуальні здібності студентів. У студентів проявляється як командний дух, так і характерні риси лідера у окремих студентів. Розвивається дух змагання, який сприяє мотивації студентів до розширення знань та покращення комунікації.

Рольові ігри проводять під час аудиторних занять. Гра дає можливість створити умови, наближені до реальних ситуацій, вона має елемент непередбачуваності. Наприклад, цікавими будуть для студентів ігри-конкурси на кращого екскурсовода, винахідника, науковця, актора.

Для таких занять характерна орієнтація занять на учня, вправи та завдання повинні бути комунікативно виправдані дефіцитом інформації, вибором та зворотним зв'язком (*information gap, choice, feedback*). Оцінюється не лише правильність, а й швидкість виконання завдань.

На відміну від пасивних методів навчання (коли студент повинен засвоїти матеріал, поданий викладачем або в тексті підручника) активні методи навчання включають до себе творчі та проблемні завдання, самостійну роботу, питання від студентів до викладача і навпаки.

Презентації дозволяють поєднувати застосування мультимедіа та необхідного мовного матеріала. Вони можуть бути зроблені на будь-якому етапі вивчення теми.

Метод проектів – це комплекс пошукових, дослідницьких та інших видів роботи, що виконуються студентами самостійно. В основі проекту лежить певна проблема, не тільки освітні завдання, а й соціокультурні. Працюючи над проектом, студенти виконують невелику дослідницьку роботу: шукають та опрацьовують матеріал в підручниках та в Інтернеті, виокремлюючи найголовніше, знаходять ілюстрації, готують проект до презентації на аудиторних заняттях. Виникає необхідність інтегрування знань, умінь з різних сфер науки, зв'язка ідеї проекту з реальним життям. У викладача консультативно-керуюча функція. Наприклад, проект на тему «Cities of the USA». Загальні відомості, деякі факти з історії, фото та опис визначених місць. Поділитися враженнями. Висловити свою думку.

«Brainstorm» («Мозковий штурм») - прийом швидкого некритичного висловлення думок, за допомогою яких можна швидко генерувати численні ідеї. Треба висловити якомога більше ідей та зафіксувати їх. Найкраще використовувати на заняттях при введенні або повторюванні теми. Такий метод стимулює студентів до мислення, до швидкої реакції.

Проблемні ситуації. Існують різні способи створення проблемних ситуацій: підведення студентів до суперечностей і пропозиція їм самим знайти рішення, викладання різних точок зору на одне питання, спонукання здійснювати власні порівняння, узагальнення. Основні риси вдалого розроблення проблеми: потреба у прийнятті рішень, потреба у розгорнутих відповідях, стимулювання інтересу, необхідність групового прийняття рішень, відповідність досвіду і фоновим знанням студентів. Проблемні ситуації створюються на основі зазначення проблеми на шляху досягнення мети та варіювання кількості невідомих компонентів, що й визначає ступінь проблемності. Студенти не обмежені певними рамками і можуть розвивати ситуацію за власним бажанням.

Непроблемні ситуації. Під час створення звичайної непроблемної ситуації вказуються всі компоненти смислового змісту, дійові особи, час, місце, мета спілкування.

«Jigsaw reading» («Читання зигзагом»). Один текст ділиться на кілька маленьких фрагментів, кожен з учнів читає тільки цей маленький фрагмент і далі всі учні обмінюються інформацією. В результаті у кожного з учасників цієї роботи формується знання всього тексту (за розповідями інших), що сприяє розвитку вміння слухати співрозмовника з метою отримання необхідної інформації.

«Think-pair-share» («Обмін думок в парах»). Викладач ставить перед студентами питання чи проблему. Студентам дано достатньо часу, щоб обміркувати свої ідеї, після чого викладач просить їх поділитися своїми думками та поглядами. Кожен студент навчиться бачити різну перспективу мислення серед своїх однолітків.

Усі вищенаведені технології сприяють більш ефективному засвоєнню мовного матеріалу.

ПРОФІЛАКТИКА ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОСТІ ПІДЛІТКІВ

Сіроштан А.О., курсант

*Науковий керівник – канд. психол. наук, доц. С.В. Харченко
Харківський національний університет внутрішніх справ*

Сьогодні Інтернет є одним з найголовніших засобів для розповсюдження інформації та спілкування, для роботи та навчання. Більшість дітей проводить в Інтернеті 1-3 години щодня. Надмірне використання всесвітньої мережі може негативним чином впливати на психологічне та соматичне її здоров'я, на виникнення різних форм Інтернет-залежності – від залежності від соціальних мереж до кібернетичної лудоманії, яка проявляється в нав'язливому захопленні відео- та комп'ютерними іграми, у пресі навіть є повідомлення про випадки «смерті за монітором».

Інтернет-залежність спостерігається в людей різного віку, але найбільш вразливими до виникнення даної проблеми є підлітки, які ще не мають достатніх ресурсів для свідомого застосування можливостей, що відкриваються засобами Інтернету. Інтернет дає підлітку ілюзію втечі від співзалежних відносин, властивих батьківській родині, проте сам підліток несе із собою в Інтернет-спілкування модель, що позбавлена власної автономії.

Основними завданнями профілактики залежної поведінки підлітка є: допомога в конфліктних і психотравматичних ситуаціях; розширення в підлітка діапазону соціально й особистісних прийнятних засобів для самостійного вирішення проблем і подолання Інтернет-залежності; допомога в актуалізації творчих, інтелектуальних, особистісних, духовних і фізичних ресурсів дитини; стимулювання самоповаги та впевненості в собі; підвищення самооцінки; вдосконалення навичок саморегуляції в емоційно складних ситуаціях; формування нових життєвих захоплень.

Основними напрямками роботи є: формування в учнів відповідальної позиції щодо Інтернет-простору; становлення активної життєвої та громадської позиції підлітка; формування понять про здоровий спосіб життя; пропаганда книги як джерела саморозвитку; сприяння творчості та розвитку обдарувань дитини; формування моральних орієнтирів для гармонійного всебічного розвитку; формування позитивного і небайдужого суспільного ставлення до проблем Інтернет-залежності.

Можливими формами та методами роботи є: тренінги; арт-терапевтичні вправи; спортивні ігри; семінари; дискусії; круглі столи; майстер-класи; зустрічі з відомими людьми нашого міста.

Отже, сучасні інформаційні технології в цілому істотно трансформували структуру навчання та дозвілля сучасних дітей. Сьогодні

дитина живе вже в світі відмінному від того, в якому вирости її батьки. Обов'язок дорослих – сприяти психологічному здоров'ю підлітків.

ЗА І ПРОТИ ІНТЕРНЕТУ У ПСИХОЛОГІЧНОМУ ЖИТТІ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ

Водолазський Я.О., курсант

Науковий керівник – канд. психол. наук, доц. С.В. Харченко

Харківський національний університет внутрішніх справ

Попереднє століття подарувало нам багато нових технологій, від яких ми почали рух у нову епоху. Кожен день з'являється щось нове, про що нам, найчастіше, доповідає саме Інтернет. Світова мережа колись була неймовірною казкою, з великим потенціалом, а сьогодні вона вже в наших оселях та кишенях. Кожен має доступ до невичерпного джерела інформації та це не могло не віддзеркалитись на нових поколіннях дітей.

Маленькі “юзери” витрачають по декілька годин на день, задля простого перегляду розважального контенту на популярних відеохостингах, зовсім не задумуючись ні про що. Найцікавіше те, що такі діти відрізають можливість виникнення багатьох проблем, через свою пасивність. Активні користувачі Інтернету, через потяг до знань в окремій галузі можуть стати жертвами цькування зі сторони більш обізнаних одноліток, або навіть фахівців. Через неправдивість знайденої інформації. Загалом, якщо дискусія з такої теми закінчується поразкою для “юзера”, останній стає більш уважним і починає перевіряти джерела та авторів. У такої людини все попереду.

Найгірше, як на мене, коли “юзер” перемагає фахівців в обізнаності. В цей момент з'являється проблема: він починає вірити всій знайденій інформації. Неначе риба впіймана на гачок, людина стає залежною від мережі, та її думкою починають керувати сайти. Мене лякає думка, що все, що я роблю, про що думаю, у що вдягаюсь, та навіть, яку громадянську позицію маю – це все нав'язано кимось, бо я був неуважним.

Це один з безлічі шляхів зародження психологічної залежності від популярної думки. Найбільш вразливими до цього є емоційно чутливі підлітки. Молоді люди часто не мають власної думки. Цькування в мережі зі сторони, навіть, незнайомих людей може значною мірою обурити, або навіть скалічити найбільш чутливих, створюючи нових пацієнтів для психотерапевта. Переважна кількість творчих робіт завантажується і навіть не редагується, бо немає потреби. Письмова грамотність постійно знаходиться на низькому рівні, через автозаміну літер, або виправлення слів в пошукових мережах. Прогресує лінь, а через це - відпадає потреба розвиватись, вигадувати нові моделі поведінки, для спілкування з людьми. Повсякденні бесіди змінились чатами, віддаляючи нас від живих співрозмовників. Тому, на мою думку, сучасному психологу достатньо вивчити декілька людей, а інші підуть як з-під штампувальної машинки.

Але, якщо вірно розпоряджатись своїм часом, та вміти користуватись світовою мережею, вона може подарувати багато цікавого та корисного. Плюси Інтернету в тому, що в той же час, він здатен окрилити і небайдужі люди, можливо не знайомі, здатні підштовхнути до тебе до звершень. Можливо, навіть знайти людину, котра буде радіти з тобою та втішати, коли потрібно. Іноді, це дійсно важливо.

**ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ
КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ ІНЖЕНЕРНОГО ПРОФІЛЮ У ПРОЦЕСІ
НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ**

Даваадорж Нямдаваа, студент

Науковий керівник – д-р пед. наук, доц. Гирич З.І.

*Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

В умовах конкуренції на ринку освітніх послуг важливою є проблема підвищення якості підготовки іноземних студентів технічних вишів в Україні, зокрема в Харкові. У зв'язку з цим постають завдання пошуку шляхів оптимізації навчання російської/української мови студентів-іноземців, створення програмного й методичного забезпечення, що враховує їхній загальноосвітній рівень та комунікативні потреби, особливості рідної мови, відбиває властиві їм когнітивні механізми і стиль, особливості інженерної освіти і специфіку подальшої професійної діяльності.

Результатом засвоєння змісту навчання є формування комунікативної компетенції студентів, що забезпечує можливість користуватися мовою в усній і писемній формах у різних ситуаціях спілкування.

Наукові розвідки зарубіжних і вітчизняних учених (І. Авдєєвої, Т. Васильєвої, З. Гирич, Г. Левіної, А. Стефанської та ін.) заклали основи навчання російської мови іноземних інженерів. Аналіз цих новітніх досліджень переконливо доводить, що інженерний профіль у методиці навчання іноземної мови є самостійним методичним спрямуванням.

Представлена Т. Васильєвою лінгвометодична концепція навчання мови спеціальності учнів інженерного профілю з недостатньою мовною та предметною підготовкою, відрізняється достовірністю й наближеністю до практики викладання іноземної мови студентам інженерних вишів, що дає можливість для створення варіативних практичних курсів російської (української) мови в залежності від реальних комунікативних потреб тих, хто навчається, і термінів навчання.

Практика роботи І. Авдєєвої з найбільш кваліфікованою категорією всередині контингенту іноземних учнів інженерного профілю – магістрантами та аспірантами – показала, як можна, спираючись на вже сформоване професійне мислення, оптимізувати процес навчання й в найкоротші терміни (2,5 – 3 роки) навчити їх необхідному та достатньому

володінню усними видами комунікації, але, головне, написанню таких складних видів робіт, як дипломна, курсова та дисертаційна роботи.

Методика формування комунікативної компетенції іноземних тюркомовних студентів інженерного профілю в процесі навчання російської мови, запропонована З.І. Гирич, враховує недостатню початкову підготовку студентів, їхні когнітивні стилі, подібності та відмінності російської й тюркських мов, включає систему мовних, мовленнєвих вправ, спеціальні інженерні завдання та комплекс текстів зі спеціальності.

Пропоновані в цих дослідженнях методики дозволили, дотримуючись принципу автентичності використовуваного матеріалу, на практичних заняттях вивчати складні синтаксичні конструкції, багаторазово тренувати частотну глагольну і професійно значущу термінологічну лексику, враховувати особливості рідної мови, комунікативні потреби студентів, властиві їм когнітивні механізми і стиль, особливості інженерної освіти та специфіку подальшої професійної діяльності. Дослідження особливостей формування комунікативної компетенції дало можливість виявити значний потенціал розроблених методик для підвищення рівня сформованості мовної, професійної та мовленнєвої компетенції іноземних учнів інженерного профілю.

**ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТРАВМАТИЗМУ НА ЗАНЯТТЯХ В СТУДЕНТСЬКІЙ
СПОРТИВНІЙ СЕКЦІЇ З ГАНДБОЛУ ВНЗ**

Кононенко Н. М., ст. викладач,

Білоус Н. С., ст. викладач,

*Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

При організації навчально-тренувальних занять у спортивній секції з гандболу особлива увага приділяється навчанню й вихованню студентів. На заняттях студенти опановують техніку й тактику гри, підвищують рівень фізичної підготовки, навчаються організовувати та проводити змагання, здобувають теоретичні знання про режим праці й відпочинку.

Теоретичні знання з питань попередження травматизму й можливих ситуацій виникнення травм при виконанні спеціальних вправ чи технічних прийомів гри розглядаються ще на перших заняттях. Викладач повинен роз'яснювати правила тренування, дотримання яких попереджає небажанні наслідки: зіткнення, травми при неправильній боротьбі за м'яч, поганий стан інвентарю та ігрового майданчика; передбачати можливість зіткнення й перебудови тренувального процесу з урахуванням попередження травматизму. Це є однією з головних умов підвищення рівня спортивної майстерності студентів на заняттях з гандболу.

Спортсмени, пересуваючись з великою швидкістю під час гри, нерідко зіштовхуються один з одним, травмуються при падінні й розтягують м'язи та зв'язки. При грі в гандбол найчастіше відбуваються пошкодження

зв'язок гомілковостопного й колінного суглобів (унаслідок різких поворотів тулуба при нерухомому положенні ноги або через невдалі приземлення після стрибків), а також травми пальців рук у результаті удару м'яча або удару противника. У гравців частіше пошкоджуються нижні кінцівки. У воротарів, крім того, можуть виникати травми пальців, променево-зап'ясткового суглоба в наслідок падіння на руки при прийомі м'яча. Для попередження травм студент повинен відпрацювати техніку гри: кидки й ловлю м'яча, основну стійку й приземлення при кидку м'яча в стрибку. Увага студентів має бути спрямована на попередження не тільки важких ушкоджень, але й легких травм, що при неодноразовому повторенні можуть стати причиною зниження фізичної працездатності й більш важкого травмування.

Причинами пошкоджень, що виникають на заняттях з гандболу, можуть бути наступні фактори:

- недостатні технічна й фізична підготовки;
- ігнорування принципу поступовості фізичних навантажень;
- недоліки лікувального контролю;
- дисциплінарні порушення, порушення техніки безпеки та правил гри в процесі навчально-тренувальної або змагальної діяльності;
- погане обладнання місць занять, несправність інвентарю, недостатнє освітлення;
- непридатність одягу та взуття.

Також необхідно стежити за виконанням встановлених санітарних норм на кожного гравця: повинно бути не менше шести квадратних метри площі на одного з тих, хто займається в спортзалі. Для профілактики травматизму також необхідне правильне розташування освітлювальних приладів у місцях, де відбуваються тренувальні заняття та змагання.

З усіх травм забої спостерігаються найбільш часто. В основному вони виникають в результаті падінь, ударів, зіткнень з іншими гравцями. При цьому ушкоджень шкіри не спостерігається, але відбувається підшкірний крововилив, і кров просочується всередину тканин.

Головною причиною травматизму під час товариських ігор і спортивних змагань є слабка виховна робота зі студентами, у результаті чого з'являються недисципліновані гравці, які проявляють грубу поведінку й використовують заборонені прийоми гри. Тому основним завданням викладача є вміння протягом усього навчального року приділяти увагу вихованню трудової та змагальної дисципліни серед студентів-спортсменів. Дуже важливо по можливості індивідуалізувати навчання й вдосконалити підготовку, звертаючи увагу на студентів, які відстають. На початковому етапі необхідно підбирати суперника, щоб він був близький за своєю фізичною й технічною підготовленістю.

На заняттях необхідно особливу увагу звертати на підготовку суглобів до різких рухів тому, що значна частина пошкоджень при заняттях

гандболом припадає на суглоби верхніх і нижніх кінцівок і виникає в більшості випадків за недостатнього розвитку м'язів. За недостатнього розвитку м'язів ніг відбувається пошкодження менісків колінного суглоба. Наслідки від цих травм можуть бути різними.

Для захисту від травм необхідно використовувати захисні спортивні засоби: еластичні наколінники та налокітники. Особливу увагу необхідно відводити підбору спортивного взуття та одягу. У кожній спортивній залі необхідно мати аптечку (на відкритих спортивних майданчиках – переносну аптечку) з набором медикаментів, різних пристосувань й інструкцію з надання першої медичної допомоги у разі травм та ушкоджень.

Отже, за правильної організації навчального процесу, спрямованого на поступовість підвищення фізичних навантажень, навчання технічним прийомом, починаючи від простих ситуацій з поступовим переходом до більш складних, може стати кращою профілактикою попередження травматизму на заняттях у спортивних секціях з гандболу у ВНЗ.

ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ПИТНОЇ ВОДИ ДЛЯ СТУДЕНТА: ЯК, КОЛИ І В ЯКІЙ КІЛЬКОСТІ

Піддубна О.П., старший викладач каф. 705

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»

Вода – це джерело всього живого на Землі, без неї людина може прожити не більше, ніж три доби. Студент так само, як і будь-яка доросла людина, на 65 % складається з води. Уживання чистої питної води має великий вплив на здоров'я студента. Важливість води для організму людини посідає друге місце після кисню. Незважаючи на те, що вода не має жодної харчової цінності, вона відіграє дуже важливу роль у процесах речовинного обміну, розчиняє щільні поживні речовини в кишковому тракті та перетворює їх на рідину; бере участь в очищенні та виведенні токсинів; постачає поживні речовини до кожної клітини; регулює температуру тіла; забезпечує внутрішню стабільність нашого середовища. У середньому, для того, щоб організм людини нормально функціонував, необхідно вживати 1,5 - 2 літри чистої води щодня, а якщо студент активно займається фізичною культурою, спортом, танцями або просто живе достатньо активним життям, тоді 2,5-3 літри на день, тому що втрата рідини під час таких навантажень є дуже значною.

Людина дуже гостро відчуває зміну кількості води в організмі. Втрата води до 1-1,5 літра призводить до негативного балансу води в організмі, й людина відчуває спрагу; при цьому зменшується вага тіла, збільшується в'язкість крові, порушується забезпечення тканин киснем, прискорюється пульс, дихання, виникає нудота і, як наслідок, погіршується якість життя, втрачаються зацікавленість навчанням та креативність, знижується працездатність. При втраті води 6-8% від загальної маси тіла відчувається

запаморочення, при втраті 10% з'являються галюцинації. Втрата більше, ніж 20% води є фатальною для організму, тому надважливо дотримуватись питного режиму. Оптимальний питний режим означає збереження фізіологічного водного балансу, тобто потрапляння й виведення води мають бути врівноважені. Узагалі виведення води з організму здійснюється приблизно так: нирки – 1,2 л; 0,85л - з потом; 0,32 л – під час дихання; 0,13л – кишківником. Ці показники є приблизними, тому що велике значення мають фізичні навантаження, температура, вологість повітря та інші кліматичні умови, стан здоров'я студента, гормональний фон та інше. Добова норма води має бути вжита невеликими порціями упродовж дня, якщо випити всю добову кількість одразу, тоді вода дуже повільно виводиться із організму, перевантажує нирки, печінку, серце й не дає необхідної користі. Зранку воду п'ють натщесерце, щоб уникнути зневоднення, викликане тривалим сном, та за 30 хвилин до кожного прийняття їжі впродовж дня, щоб підготувати травну систему. Це особливо має значення для тих, хто страждає на гастрит, дуоденіт, печію, виразку шлунку, коліт та інші проблеми травної системи.

Отже, для того, щоб добову норму води було вжито й усіх умов вживання було дотримано, студент повинен пам'ятати прості правила та виконувати їх щодня. Пити потрібно завжди, коли відчуваєш спрагу, навіть під час їжі; через 2,5 години після їжі, щоб завершити процес травлення й усунути можливість зневоднення через розщеплення їжі; перед виконанням фізичних вправ, щоб створити запас вільної рідини для виділення поту. Необхідно також пам'ятати, що чай, кава, соки та інші напої не є замінниками води через те, що вони містять збезводнювальні речовини такі, як кофеїн та інші хімічні компоненти. Ці напої виводять з організму більше рідини, ніж було вжито, тому варто вживати якомога більше питної слабо мінералізованої негазованої води. Дотримання всіх цих правил є запорукою задовільнення питних потреб організму студента та його здорового розвитку й функціонування.

ФІЗИЧНІ ВПРАВИ ЯК СПОСІБ РАЗВИТКУ КООРДИНАЦІЇ

Д. І. Дусенко, професор,

В. І. Крамаренко, ст. викладач,

М. Д. Крилов, ст. викладач

*Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

Актуальність теми полягає в тому, що в закладах вищої освіти (ЗВО) все менше уваги приділяється фізичному розвитку студентів. У зв'язку з тим, що фізичне виховання студентів в ЗВО перебуває в стадії реформування, тому не в кожному навчальному закладі заняття з фізичного виховання є обов'язковими. Але, на нашу думку, заняття фізичними вправами мають взаємозв'язок з інтелектуальним розвитком

людини, тому ми вважаємо, що фізичний розвиток студентів є необхідною складовою в загально-освітньому розвитку.

Взаємозв'язок між розумовим розвитком та руховою функцією досить обґрунтовано представлений у роботі І. М. Сеченова «Элементы мысли». Також П. Ф. Лесгафт відмічав, що фізичні вправи мають важливе значення в розумовій діяльності, особливо тренування моторної функції, яка тренується при заучуванні рухів.

Дослідження, які проводила професор Т. Н. Бережна в роботі «О взаимодействии физических и интеллектуальных способностей», достовірно показують наявність взаємозв'язку між здібностями координаційних рухів та показниками дивергентного мислення й кмітливості в дорослих людей.

Наші погляди співпадають з висновками досліджень, що при більш високій координації рухів збільшується продуктивність мислення, тому на прикладі такого виду спорту, як волейбол, ми розглядаємо позитивний вплив фізичних вправ на розвиток координаційних здібностей, які, як було вище доведено, мають найбільший вплив на розумовий розвиток дорослої людини.

Посилаючись на дослідження фізіологів, визначаємо, що спритність (або координаційні здібності) – це взаємодія периферичного й центрального управління, які керують руховою системою організму. Тобто, для вирішення рухового завдання залучаються всі функції організму, які забезпечують м'язову діяльність.

Для того, щоб розвинути або підвищити ступінь координаційних здібностей, необхідно використовувати фізичні вправи, які спрямовані на швидке, правильне й раціональне виконання рухів зі зміною умов і тимчасових рамок.

Рухливі та спортивні ігри із застосуванням м'яча, а саме – гра в волейбол, доступні для будь-якого віку, бо є можливість дозувати навантаження залежно від рівня фізичної підготовки. Гра у волейбол вважається складнокоординаційним видом спорту, але в той же час це заряд емоцій і колективних дій. Із самого початку навчання технічним елементам потрібні зосередженість, уміння поєднати в одне ціле рух рук і ніг, правильний і своєчасний вихід до м'яча.

Гра у волейбол обумовлена нестандартністю дій, невизначеністю та різноманітністю способів вирішення рухового завдання. Більшість рухів вимагають тонкого відчуття простору й часу. У процесі тренування розвивається здатність точного визначення відстані між об'єктами, що рухаються, удосконалюється зорове сприйняття. Оскільки ігровий рух і швидкість польоту м'яча вимагають жорсткого ліміту часу, то в процесі тренувань виробляється максимальна швидкість реагування. Динамічна гра у волейбол вимагає сприймання великої кількості об'єктів і переходу від однієї рухової дії до іншої. Здатність максимального сприйняття того, що відбувається, аналіз, порівняння сприяють успіху в руховій діяльності.

Непередбачуваність і невизначеність інформації, що надходить під час ігрових дій, змушують гравця максимально оцінити ігрову ситуацію та прийняти необхідні уявні та рухові рішення. У грі здобуде перемогу та команда, гравці якої застосовують найбільш доцільні, оптимальні та ефективні варіанти ігрових дій.

Таким чином, удосконалюючи технічні та тактичні дії гравця, ми розвиваємо й удосконалюємо координаційні здібності. І чим вище майстерність і сильніший суперник, тим активніше проходить процес удосконалення та підтримки рівня координаційних здібностей, що благотворно відбивається на всіх діях людини в повсякденному житті.

Із вище сказаного ми робимо висновки, що заняття фізичними вправами – це допоміжна ланка в загальній освіті студентів, яка має благодійний вплив на дивергентне мислення. А також заняття з фізичного виховання в ЗВО – це один з доступних та оптимальних варіантів розвитку координаційних здібностей.

ВИЯВЛЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПСИХОДИНАМІЧНИХ І ВЕГЕТАТИВНИХ ПОКАЗНИКІВ ФІЗИЧНОГО СТАНУ СТУДЕНТІВ

Є. Г. Колеснік, завідувач лабораторії,

М. П. Малащенко, старший викладач, Г. В. Лозгачов, старший викладач

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського

«Харківський авіаційний інститут»

Фізіологічний стан і фізична підготовка студентської молоді різко погіршилися внаслідок зниження престижності турботи про власне здоров'я та недооцінки соціальної, оздоровчої та виховної ролі фізичної культури і спорту.

Мета роботи: виконання наукових досліджень співробітниками кафедри фізичного виховання для вирішення питання щодо допуску першокурсників до занять фізичною культурою й формування груп здоров'я з урахуванням результатів щорічних медичних профілактичних оглядів.

Обстеженням було охоплено 364 студенти ХАІ віком 17–19 років (33,7 % від загальної кількості першокурсників). На початковому етапі в лабораторії «Здоров'я студентів» було створено базу антропометричних індексів цієї контрольної групи. Під час обстеження передбачалося визначення зросту й маси тіла, вимірювання артеріального тиску в положенні сидячи, підрахунок частоти серцевих скорочень (ЧСС) за 10 секунд, а також проходження тесту для визначення рівня тривожності. Комп'ютерну діагностику проводили з метою оцінювання функціонального стану внутрішніх органів і систем студентів.

На основі отриманих результатів вимірювань було розроблено алгоритм виявлення серед обстежених студентів групи підвищеного

ризик, що дає змогу ідентифікувати примежові до норми зміни психофізіологічних показників на рівні окремого індивіда.

Рівень якості фізичного розвитку оцінювали за допомогою таких показників: динамічна сила, швидкісно-силова й загальна витривалість, гнучкість. Аналіз показав, що більше половини студентів 1-го курсу факультетів № 1–7, яких було обстежено, не виконують вікові нормативи за окремими показниками фізичного розвитку.

Студенти	Факультет							Усього
	№ 1	№ 2	№ 3	№ 4	№ 5	№ 6	№ 7	
Кількість обстежених	51	54	55	53	54	48	49	364
Із задовільним рівнем фізичної підготовки	50,2 %	54,8 %	46,3 %	51,2 %	38,4 %	42,7 %	37,4 %	45,8 %
З низьким рівнем фізичної підготовки	49,8 %	45,2 %	53,7 %	48,8 %	61,6 %	57,3 %	62,6 %	54,2 %

Загострення тих чи інших хвороб у студентів початкових курсів медичні працівники констатували залежно від пори року. Наприклад, восени відзначається підвищена захворюваність нирок. Навесні через авітаміноз виявляються розлади гастродуоденальної системи. Узимку спостерігаються вегетативно-судинні порушення, захворювання нервової системи, пов'язані з перенапруженням і перевтомою, психічним розладом.

Проведений контроль фізичного стану юнаків і дівчат показав, що в нових мікросоціальних умовах їх навчання на першому й другому курсах мають місце різні дезадаптаційні порушення функцій вегетативної й серцево-судинної систем, а також психоемоційної сфери. Контроль та оцінювання адаптивних змін, особливо в період підвищених психічних навантажень, потребують використання таких психофізіологічних критеріїв, які б являли собою інтегральну оцінку функціонального стану людини. У зв'язку з цим виникає необхідність у проведенні психологічних тестів і комп'ютерної діагностики як експрес-методів виявлення відхилень у стані здоров'я на ранніх стадіях.

Уважаємо за потрібне визначати психодинамічні й вегетативні показники для точності оцінювання параметрів адаптивних змін, особливо в умовах, коли формування основних фізіологічних систем організму ще повністю не завершено. Такий підхід дає можливість виявити відхилення в стані здоров'я або оцінити ризики розвитку психофізіологічних змін, передбачити застосування тих чи інших профілактичних і корекційних заходів. Раціональна фізична активність є найважливішим засобом

профілактики захворювань, оскільки сприяє зміцненню здоров'я й поліпшенню працездатності студентської молоді.

З метою запобігання нераціональним фізичним навантаженням контрольні нормативи під час занять фізичним вихованням студенти повинні виконувати лише після проходження профілактичного медичного огляду й розподілу на медичні групи (основну, підготовчу, спеціальну).

До основної групи зазвичай належать студенти без відхилень у фізичному розвитку. До складу підготовчої групи входять студенти з недостатнім фізичним розвитком, зі слабкою фізичною підготовленістю або з незначними відхиленнями в стані здоров'я.

До спеціальної медичної групи (СМГ) належать студенти зі значними проблемами здоров'я постійного або тимчасового характеру, для яких необхідним є обмеження фізичної активності. Ці студенти беруть участь у програмі, спеціально розробленій для них. Фізичне навантаження для таких студентів зменшується, а час на освоєння програми збільшується.

Отже, індивідуалізація підбору фізичного навантаження залежно від рівня соматичного здоров'я та суворе дотримання вимог до організації навчального процесу для кожної з медичних груп є запорукою високої результативності фізичного виховання у вищому навчальному закладі. Систематичні й правильно організовані заняття фізичною культурою сприяють зміцненню здоров'я, гармонійному фізичному розвитку.

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ВАЖКОАТЛЕТИЧНОГО ПОЯСУ НА СИЛОВІ ПОКАЗНИКИ ВАЖКОАТЛЕТІВ

А. О. Дахно, асистент

Р. І. Шафігуллін, доцент

О. В. Слободянюк, асистент

*Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

Основна задача даної роботи полягає в аналізі основних функцій важкоатлетичного поясу, його позитивного та негативного впливу на організм спортсмена.

Розглянемо основні завдання й функції важкоатлетичного пояса. Він є важливою деталлю екіпіровки спортсменів, що займаються важкою атлетикою й пауерліфтингом. Головне завдання пояса полягає в захисті спини від травм під час виконання силових вправ. Пояс призначений для зниження вірогідності травмування спортсмена. Його фіксують на рівні талії за допомогою спеціальних кріплень. Захисний механізм простий і ефективний: затягнутий пояс збільшує тиск усередині живота, що додатково фіксує хребетний стовп і міжхребетні диски в поперековому відділі у вертикальному положенні. Додаткова підтримка хребта потрібна при великих навантаженнях.

Пояс виконує захисну функцію й допомагає в піднятті більшої ваги. Захисна функція полягає в створенні додаткового опору, протидіючого

вигину поперекового відділу хребта, де пояс виступає в якості додаткового корсета. Мускулатура живота й тулуба утворює природний м'язовий пояс у кожної людини. Скорочення цих м'язів у поєднанні із зовнішнім навантаженням викликає підвищення тиску всередині живота, що, як ми вже з'ясували, підтримує хребетний стовп. Іншими словами, м'язовий пояс і атлетичний пояс працюють однаково.

Таким чином, якщо м'язовий пояс розвинений добре, то й не потрібна постійна додаткова підтримка. Постійне носіння затягнутого пояса заважає диханню й знімає навантаження з м'язів. А оскільки організм людини завжди прагне йти шляхом найменшого опору, м'язи, які не навантажуються, поступово атрофуються.

При дослідженні впливу важкоатлетичного поясу на силові показники важкоатлетів ми отримали такі результати.

По перше, в якості аргументів на користь використання атлетичного пояса можна виділити такі:

- максимальне використання м'язів черевного пресу;
- придбання більшої стійкості хребта;
- отримання додаткової точки опори для хребта;
- підтримка попереку в розігрітому стані.

Про те використовувати пояс треба грамотно, оскільки його постійне носіння під час тренувань може завдати пагубної дії на хребетні м'язи. Дослідження показали, що при відмові від атлетичного пояса після тривалого його використання різко підвищується ризик травми хребта через послаблення природного пояса.

Атлетичний пояс треба використовувати тільки тоді, коли це дійсно необхідно, тобто при великих навантаженнях, що зачіпають хребет: підйомі ваги над головою, присіданнях з штангою, виконанні станової тяги і тому подібне. Після закінчення підходу пояс треба або зняти, або хоча б істотно ослабити. Крім того, звичайно, те, як використовується пояс, диктується й досвідом спортсмена (умінням відчувати своє тіло, його потреби й можливі проблеми), і наявністю травм, і їх профілактикою, тому використання атлетичного пояса доцільно звести до мінімуму, одягати його слід тільки для виконання вправ, що мають підвищену небезпеку отримання травми хребта або вимагають підняття максимальної ваги. Вправи, при виконанні яких пояс обов'язковий: станова тяга, присідання, тяга в нахилі, жим сидячи й стоячи, а також будь-які професійні вправи.

Отже, можемо зробити висновок: застосовуйте пояс тільки в тих вправах, де ви хочете показати максимальний силовий результат, але при цьому зберегти здоров'я.

РУХОВІ ДІЇ БІГУНА НА ОКРЕМИХ ДІЛЯНКАХ СПРИНТЕРСЬКОЇ ДИСТАНЦІЇ

Д. І. Дусенко, професор

Є. Г. Колеснік, завідувач лабораторії

В. І. Крамаренко, старший викладач

*Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

У процесі навчально-тренувальних занять і спеціальної спринтерської підготовки студентам потрібно освоїти техніку руху в стартовому розгоні, розвинути швидкісну витривалість.

Параметри спринтерського бігу змінюються від початку до кінця дистанції. Інформативним є біг на 30 м. Результат на цьому відрізку відображає ступінь оволодіння технікою низького старту, здатність бігуна швидко реагувати на сигнал стартера та якість стартового розгону, що дозволяє досягти швидкості. Для більш зручного та швидкого виходу зі старту застосовують стартові колодки. За їх допомоги створюється тверда опора при гострому куті відштовхування й певне стабільне вихідне положення бігуна при старті.

На старті бігун підходить до стартових колодок, потім присідає, ставлячи руки перед стартовою лінією. З цього положення спортсмен виконує рух тулубом назад, упирає одну ногу (зазвичай найсильнішу) в опорну поверхню стартовою колодки, встановлену попереду, а іншу – в задню колодку. Далі спортсмен переносить руки через стартову лінію, тому що вона входить в довжину дистанції. Вага тіла рівномірно розподілена між обома руками, стопою ноги, розташованої попереду, і коліном другої ноги. Погляд бігуна спрямований у точку, розташовану приблизно на відстані 1 м попереду від лінії старту.

За командою «Увага!» бігун плавно піднімає таз вище рівня плечей на 5–10 см, а вага тіла рівномірно розподіляється між руками й ногою, що знаходиться попереду. Тулуб слід тримати прямим. Положення, при якому спина спортсмена приблизно паралельна біговій доріжці, визначає більш гострі кути згину в колінних суглобах і вимагає досить високого рівня сили й швидкості. При недостатньому розвитку цих фізичних якостей спринтер не зможе з цього положення за сигналом стартера виконати потужне й миттєве відштовхування від колодок і вийти зі старту під гострим кутом.

У міру зростання рівня фізичних якостей коригується положення тулуба бігуна таким чином, щоб домогтися більш гострого кута відштовхування при старті й збереження нахилу тіла вперед на перших бігових кроках. Необхідно врахувати, що при занадто високому положенні тазу починається передчасне випрямлення тулуба спортсмена після сигналу до початку бігу.

Спортсмен повинен миттєво відреагувати на сигнал стартера й почати біг. При цьому мах руками, зігнутими в ліктьових суглобах, на частки секунди випереджає рух ніг, що цілком зрозуміло з психофізіологічної

точки зору. Дійсно, швидкість реакції у відповідь на умовний подразник різна для різних частин тіла. Відштовхування від стартових колодок починається потужним розгинанням в тазостегновому й потім в колінному суглобах, у роботу включаються також стопа й пальці ноги. На ефективність відштовхування впливають енергійний винос вперед і вгору махової ноги й величина зусиль, що розвиваються ногою, що стоїть попереду. Сила м'язів спортсмена проявляється в короткий проміжок часу.

На рис. 1 представлена динамограма відштовхування спринтера від стартових колодок. Ефект дії сили (збільшення швидкості) залежить не тільки від величини сили, а й від тривалості її дії T . Заштрихована площа на малюнку відповідає величині імпульсу сили $F \cdot T$, де F – середня величина сили; $T = t_k - t_n$ – інтервал часу від початку до закінчення дії сили. Чим більш потужно виконується початкове відштовхування, тим швидше подолає спринтер перші метри дистанції. Закінченою фазою заднього

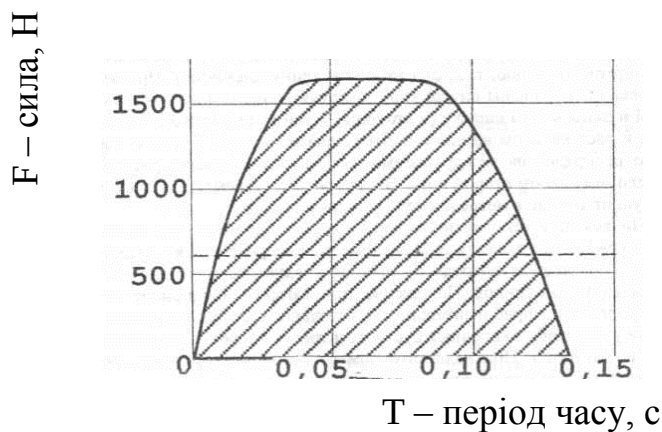

Рис. 1. Динамограма відштовхування спринтера від колодки

поштовху першого кроку є момент повного випрямлення ноги. Оптимальний нахил при виході зі старту й енергійний винос стегна забезпечують умови для переходу до наступного кроку.

Недостатньо енергійний винос вперед стегна махової ноги різко обмежує амплітуду рухів спортсмена й призводить до надмірного вкорочення перших кроків зі старту. При виході зі старту жоден

спринтер не може відразу ж бігти з максимальною швидкістю.

Висновок. Методичні прийоми підготовки студентів до спринтерського бігу передбачають вивчення й виконання вправи в цілому з поєднанням удосконалення техніки окремих його частин. Освоєння техніки низького старту значно покращує результат спортсмена. Отже, щоб розвинути найвищу для себе швидкість, спортсмен зі старту збільшує крок за кроком.

Стрімке реагування на стартовий сигнал та біг з максимальною частотою є єдиним завданням для бігуна. Швидкість також залежить від тонкої координації рухів, що забезпечується оптимальною змінністю рухових якостей в кожному м'язі. Найвища швидкість бігуна досягається головним чином за рахунок підвищення темпу й незначною мірою – за рахунок здовження кроку. Біг з максимальною швидкістю можливий лише в межах короткого проміжку часу, практично це не більше 25–30 с. Абсолютні її величини тим більші, чим вищі фізична й технічна підготовленість спортсмена та рівень розвитку його рухових якостей.

ВПЛИВ ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ НА РОЗУМОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ ЛЮДИНИ

С. М. Криворучко, старший викладач,

Н. О. Любчик, студент

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського

«Харківський авіаційний інститут»

Різноманітні види розумової діяльності в історичному розвитку генетично пов'язані з м'язовою роботою. Уся система розумового виховання й навчання молоді в сучасному житті спрямована на вдосконалення психофізіологічних функцій організму.

Регулярні фізичні вправи поліпшують кровообіг, зміцнюють легені та серце, допомагають подолати деякі фізичні та ментальні розлади, доставляють радість, змушують серце битися частіше, потребують, щоб легені працювали більш активно. Той факт, що спорт позитивно впливає на працездатність мозку, вже давно доведений. Сучасна людина обмежена в м'язовій діяльності, що визиває порушення деяких реакцій організму. Безліч досліджень показує, що у людей, які ведуть активний спосіб життя, у цілому загальний рівень інтелектуального розвитку вище порівняно з тими, хто такого способу життя не дотримується. Це відбувається тому, що під час фізичної активності до мозку приливає кров з поживними речовинами, і він споживає величезну кількість життєво необхідного кисню.

Біг або зарядка вранці, іншими словами, помірне навантаження на організм, розвиває адаптаційні процеси організму. Закономірність полягає в тому, що чим більша фізична діяльність людини, тим більш вона адаптується до цього навантаження, тим краще працездатність її мозку.

Якщо спостерігати за сучасними спортсменами, то побачимо різнобічні захоплення цих людей і досягнення їх в інших сферах людської діяльності. Але потрібно пам'ятати про те, що помірних навантажень в професійному спорті дотримуються не завжди. У ряді випадків спортсмену регулярно доводиться робити неймовірні зусилля й відчувати значне фізичне й психічне напруження, а це негативно позначається на роботі нервової системи.

Кожна людина, займаючись руховою діяльністю незалежно від того чи професійно, або для себе, запускає механізм стимуляції всіх органів і тканин організму, у тому числі й роботу нервових клітин мозку.

Фізична активність має на організм людини складний комплексний вплив. Якісна й регулярна фізична активність розвиває не тільки тіло, але й мозок. Кожна вправа не тільки дає спеціальне навантаження на м'язи, не тільки покращує кровообіг, обмін речовин, вона впливає на ту чи іншу функцію нашого організму, сприяє оптимізації його роботи.

Поліпшення мислення та пам'яті вчені пояснюють тим, що під час фізичної діяльності посилено активуються нервові клітини, а саме їх зростання й розвиток обумовлюють інтелектуальні процеси мозку.

При цьому так чи інакше стимулюються біологічно активні точки й зони нашого тіла. Починають виділятися особливі гормони – ендорфіни. Саме вони багато в чому зумовлюють відчуття впевненості, бажання працювати, підвищують стійкість до впливу різних стресогенних факторів, впливають на формування позитивних емоцій, допомагають протистояти різним чинникам, що ведуть до нервово-соматичних розладів. А якісна розумова діяльність і менша втома приводять до того, що можна більше встигати в своїх робочих завданнях, навчанні, що в кінцевому рахунку позитивно позначається на загальних успіхах.

Людина повинна прагнути підвищення рівня фізичного стану, збільшення стійкості до життєвих стресів, поліпшення настрою й самопочуття. Потрібно займатися спортом, тренувати своє тіло й мозок. Зміни рухової активності повинні стати компонентом здорового способу життя. Оздоровче тренування, спеціально спрямоване на вдосконалення фізичного стану, підвищує загальну фізичну працездатність, розширює резерви серцево-судинної системи, сприяє поліпшенню рухової підготовленості та профілактики захворювань. Оздоровча ходьба, оздоровчий біг, оздоровче плавання, їзда на велосипеді, тренування зі скакалкою, аеробіка, туризм – ось ефективні форми рухової активності, спрямованої на поліпшення фізичної та розумової діяльності людини.

Отже, можемо зробити висновок, що для покращення розумової діяльності людини буде доцільним введення оздоровчого тренування, збільшення фізичного навантаження для урегулювання обмінних процесів в організмі та системах, у яких спостерігаються негативні порушення при напруженій розумовій діяльності.

ДОЦІЛЬНІСТЬ ФІЗИЧНИХ НАВАНТАЖЕНЬ ДЛЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦМЕДГРУП У ПОЗНАВЧАЛЬНИЙ ЧАС

С. М. Криворучко, старший викладач

О. О. Самохін, старший викладач

*Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

Дослідження в багатьох вищих навчальних закладах країни показують, що лише 15–20% студентів систематично займаються фізичною культурою, тому однією з головних задач фахівців фізичного виховання є виховання потреби в студентів самостійно займатися фізичними вправами. У цьому зв'язку необхідно шукати нові форми та методи організації самостійних занять студентів фізичною культурою у вільний від навчання час, що підвищувало б їх фізичну й розумову працездатність. Для вирішення завдань рухової активності студентів, віднесених за станом здоров'я до спеціальних медичних груп, існує ряд методів і засобів, здатних підвищити цікавість до фізичного виховання:

підвищення освітньої цінності навчального заняття; розвиток активності при виконанні навчальних завдань на занятті.

Тільки при постійному відвідуванні можна бути впевненими, що методично правильне, послідовне підвищення навчальних навантажень на заняттях з фізичного виховання не буде надмірним, «форсованим» впливом. Тому саме відвідування навчальних занять створює найважливіші передумови для успіху всієї проведеної викладачем і лікарем роботи з оздоровлення студентів.

Кожен студент повинен побачити в заняттях з фізичного виховання можливість свого вдосконалювання, що надає йому можливість бути впевненим у собі та власних силах. Досвід роботи багатьох педагогів свідчить про те, що потрібно не тільки роз'яснювати завдання, але й дозволяти кожному студенту відчути реальну можливість свого фізичного розвитку й удосконалювання.

Для спеціальних груп найважливіші фізичні вправи, що включають у діяльність велику кількість м'язових груп. Локальні фізичні вправи, як правило, не застосовують. Винятки становлять ті випадки, коли через характер захворювання особливого значення набувають локальні впливи, спрямовані на відновлення м'язів. Це, наприклад, може бути стан після перенесеного перелому кісток та інше.

Інтенсивність фізичних вправ – головний чинник дозованого впливу фізичної діяльності на організм. За меншої інтенсивності фізичного навантаження проявляється менша реакція серцево-судинної та дихальної систем, а також менше змінюється склад периферичної крові, обмін речовин та енергії. Змінюючи інтенсивність м'язової діяльності, можна збільшувати та знижувати ступінь тренувального впливу на внутрішні органи, що забезпечують своєю роботою рухову функцію. Це правильно тільки для однієї циклічно повторюваної м'язової діяльності. Якщо ж руховий стереотип, що лежить в основі довгострокового виконання фізичного навантаження, змінюється за рахунок залучення до нього вправи, інтенсивність якої не перевищує досягнутого раніше рівня, то для серцево-судинної та дихальної систем настає полегшення діяльності.

Студенти спеціальної групи можуть застосовувати фізичні вправи ненадмірної інтенсивності, що припустима до відповідних функціональних можливостей серцево-судинної та дихальної систем. У початковому періоді занять частота серцевих скорочень повинна дорівнюватись 25–30 % від вихідного її рівня (при вихідному пульсі 75–78 уд./хв реєструється частота пульсу 95–100 уд./хв). Включають також фізичні навантаження середньої інтенсивності, що підвищують частоту пульсу до 40–50 % від вихідного (110–115 уд./хв).

Максимальні навантаження на заняттях зі спеціальними медичними групами не використовують. Дозоване застосування вправ максимальної інтенсивності може бути дозволене лише в заняттях підготовчої й основної груп. Розрізняючи вправи за їх спрямованістю, виділяють фізичні вправи

на силу, швидкість, витривалість і спритність. Основою занять відновлення серцево-судинної та дихальної систем має бути використання вправ на витривалість, що роблять найсприятливіший вплив на ці системи. Це циклічні вправи аеробного характеру.

Вправи на силу й швидкість доцільно включати в заняття спочатку як рухові переключення, а потім, у міру поліпшення освоєння до фізичних навантажень, здійснювати поступове тренування й цих якостей.

Вправи на розвиток спритності доцільно використовувати на початку основної частини заняття з фізичного виховання, тому що в процесі стомлення можливості засвоєння координаційних навичок погіршуються.

Важливою умовою формування правильного ставлення до фізичного виховання є встановлення між викладачем і студентом того необхідного контакту, що забезпечує повну довіру студента до педагога. Причинами, з яких студенти не відвідують заняття, є проведення занять не на вищому рівні, а також систематичне невдале виконання самими студентами фізичних вправ, що призводить до втрати віри у свої сили.

Отже, для підвищення функціональних можливостей організму слід застосовувати диференційований вплив на функціональні системи. Потенційні можливості організму визначаються відповідно до інтенсивності діяльності функціональних систем. Розвиток функціональних систем повинно здійснюватися не за допомогою основних форм рухової діяльності, характерної для даного виду спорту, а через спеціальні вправи для відповідної системи. Результати досліджень останнього часу показали, що найкраща адаптація організму до фізичних навантажень розвивається лише в тому випадку, якщо застосовують різні за своєю спрямованістю вправи як тренувальні засоби. Це дає можливість підняти рівень функціонального розвитку організму в більш короткий термін.

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ РІЗНОГО РІВНЯ СПРИТНОСТІ У СПОРТСМЕНІВ НА РЕЗУЛЬТАТ ПІД ЧАС ЗМАГАНЬ З ТХЕКВОНДО ВТ

***Олін В. Ю., асистент кафедри фізичного виховання
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»***

У спортивній практиці відомі п'ять фізичних якостей спортсмена: сила, витривалість, швидкість, спритність, гнучкість. При роботі зі спортсменами, що засвоїли базову техніку й готуються виступати на українських і міжнародних змаганнях, виникає питання: що слід тренувати в першу чергу і чому саме так для досягнення високого результату на змаганнях? На мій погляд, найбільш цікава фізична якість – це спритність.

Спритністю називається здатність людини швидко освоювати нові рухові дії, успішно вирішувати рухові завдання в умовах, що змінюються, і домагатися перемоги над противником, витрачаючи на це мінімальну

кількість зусиль. Як правильно розвивати спритність і оволодіти різними рівнями цієї якості у спортсменів, що тренуються тхеквондо?

Ми використовували різноманітні елементи акробатики, стрибкові вправи та спортивні ігри: баскетбол, волейбол, футбол. Крім цього, нові вправи, їх виконання та рухливі спортивні ігри дуже подобалися спортсменам, виконувались з задоволенням, сприймалися як активний відпочинок, що одночасно розвиває інші фізичні якості, такі як гнучкість, швидкість і витривалість. Тренування проходили емоційно, весело і, що важливо, задоволення від роботи на спортивному майданчику поліпшило якість результату і навіть привело до перемоги у змаганнях.

З усіх спортсменів-студентів були створені дві групи, які тренувалися за різною методикою й готувалися до Спартакіади серед студентів у відкритому Кубку ТКД ХАІ 2019: група №1 – спортсмени, які використовували рухливі спортивні ігри та прості елементи акробатики (перекати, перекиди, перевороти, шпагати, містки) і група №2 – у її складі спортсмени, які використовували складні акробатичні елементи (сальто з ударом ногою, бланш, рондат-фляк, махове сальто).

Спортивні ігри зробили спортсменів більш рухливими та агресивними, розвинули їх координаційні здібності, навчили тримати рівновагу, уникати падіння. У спарингу стрибки з ударами тхеквондо використовували частіше як елемент несподіваності, обманний елемент техніки, і влучніше на 90 % по завданню. Це значно поліпшило результат спортсменів групи №1 у спарингу.

Використання високих стрибків з ударами тхеквондо разом зі складною акробатикою у спортсменів групи №2 розвинуло більш складну координацію і видовищність елементів техніки і, як наслідок, підвищило загальну суму балів у виконанні пумсе (комплекс обов'язкових елементів техніки тхеквондо). Наші дівчата, таким чином, покращили оцінку за виступ в пумсе: перше місце у складі команди, у парі та особисто.

На цих змаганнях було визначено, що володіння складною акробатичною спритністю під час змагань з тхеквондо найбільш позитивно впливає на рівень технічної підготовки спортсмена, що безпосередньо впливає на результат виступу в пумсе.

За рахунок ефективного використання розвитку акробатичної спритності студенти-спортсмени наприкінці експерименту досягли значних зрушень за всіма показниками розвитку технічних і фізичних показників.

Отже, можемо зробити висновки, що окреслені напрямки та акценти у тренуванні показників спритності значно підвищують ефективність результатів змагань як у спарингу, так і в пумсе, але є необхідність індивідуального підходу в підборі умов і методів, які розвивають спритність у кожного студента-спортсмена.

**МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ ВПРАВ ДЛЯ ПОСИЛЕННЯ ОБМІНУ РЕЧОВИН
ЛЮДИНИ НА ЗАНЯТТЯХ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ**

*О. А. Зайка, канд. техн. наук, доцент,
М. П. Малащенко, старший викладач
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

Метою даного дослідження є встановлення впливу різних чинників на вагу людини. Щоб позбутися зайвої ваги, передусім слід звернути увагу на обмін речовин. У міру підвищення швидкості обміну речовин організм починає спалювати калорії швидше, що й обумовлює схуднення.

Розглянемо чинники, що впливають на метаболізм, у першу чергу – це фізичне навантаження. Для підвищення швидкості метаболізму існують різні варіанти застосування фізичного навантаження, одним із яких є короточасне тренування в так званому рваному темпі. Раніше існувала думка, що для найефективнішого спалювання жирів необхідно, наприклад, виконувати вправи з аеробіки, по 30–40 хвилин тренуватися на біговій доріжці, крутити педалі велотренажера тощо. Проте сучасні дослідження фізіологів це спростовують.

Для дослідження впливу способу фізичного навантаження на вагу людини на кафедрі фізичного виховання ХАІ було проведено експеримент, у якому взяли участь двадцять студентів. Їх поділили на дві підгрупи по 10 осіб, які виконували різні програми фізичних вправ протягом 12 тижнів. Перша група тричі на тиждень півгодини відпрацьовувала техніки самбо в легкому темпі (8–10 кидків/хв). Учасники другої групи відпрацьовували техніки самбо в легкому темпі один раз на тиждень, а на двох інших заняттях проводили «швидкісне накидання» (три серії по 30 с з максимальною швидкістю). Кожні три тижні проводилося контрольне зважування студентів.

Результати цього дослідження показали, що учасники другої групи скинули вагу в 5 разів більше, ніж учасники першої. Методика, за якою проводилися тренування в другій групі, прискорила обмін речовин більшою мірою. Підвищена швидкість метаболізму дала змогу активно спалювати жири протягом 15–20 годин після тренування.

Для людей, які бажають позбутися зайвої ваги, пропонуємо такі варіанти тренувань високої інтенсивності (ТВІ).

1. Протокол Табата

Комплекс складається з інтенсивних 20-секундних циклів з перервами в десять секунд. Тренування з восьми підходів триває близько чотирьох хвилин. Істотний плюс принципу Табата полягає в тому, що його можна застосувати до великої кількості цілеспрямованих рухів (бігу, вправ на велотренажері, присідань, стрибків тощо). Потрібно виконувати максимальну кількість рухів за короткий проміжок часу на межі власних можливостей.

2. Наукове 7-хвилинне тренування

У цій методиці виконуються послідовно 12 різних вправ з інтенсивністю 80 % від максимуму навантаження. Послідовність 30-секундних вправ чергується 10–15 секундами відпочинку. Найкраще виконувати вправи таким чином, щоб чергувати періоди відпочинку й роботи протилежними групами м'язів у кожній наступній вправі.

3. Метод Тіммонса (Jamie Timmons)

Дослідники Університету Лафборо під керівництвом професора системної біології Джемі Тіммонса встановили, що реакція організму людини на фізичні навантаження варіює в дуже широких межах. На думку професора, на частину людей фізичні вправи здійснюють позитивний функціональний вплив, тоді як приблизно в 25 % м'язи взагалі не нарощуються. Учені запропонували метод, який полягає у виконанні трьох серій вправ на велотренажері. Серія складається з двохвилинної їзди без значного напруження та 20-секундної їзди з максимально допустимою швидкістю. Періодичність занять – три рази на тиждень.

На метаболізм людини впливає також раціон її харчування. Оптимальний результат дає співвідношення 50 % білків, 25 % жирів і 25 % вуглеводів. Для визначення калорійності денного раціону та його пропорційних співвідношень існують калькулятори калорій.

Для зведення обміну речовин до норми збалансований раціон харчування можна використовувати спільно з голодуванням. Існує багато різних методик голодування. Емпірично потрібно вибрати ту, яка підходить людині. Але, використовуючи голодування, не слід забувати, що скорочення раціону уповільнює обмін речовин, тому такі процедури мають бути нечастими і з правильними виходами з голодування (поступове нарощування раціону).

Для дослідження впливу голодування та навантаження на вагу людини було проведено такий експеримент. 20 студентів поділили на дві групи. Перша група раз на тиждень проводила «мокре» голодування (тобто з використанням води) протягом 24 години. Друга група разом із добовим голодуванням здійснювала короточасні тренування високої інтенсивності. І все це при дотриманні правильного режиму харчування в інші дні. Кожні три тижні проводилося контрольне зважування студентів.

Після 12 тижнів ті, які дотримувалися голодування й тренування, утратили 5,1 кг порівняно з 2,92 кг у випадку тільки голодування й 1,1 кг у випадку тільки тренування за звичайним графіком.

Висновок. Результати досліджень показали, що метаболізм є дуже складним біохімічним процесом, під час якого розщеплюються поживні речовини продуктів та напоїв і виробляється необхідна для життєдіяльності енергія. Обмін речовин людини і структура харчування (відсотковий склад білків, жирів і вуглеводів, які людина споживає протягом дня) є основними чинниками, що впливають на її вагу. Отже, при складанні раціону необхідно враховувати, що деякі продукти можуть уповільнювати, а деякі прискорювати обмін речовин. Якщо раціон

складається для зменшення маси тіла, то необхідно вживати більше білків і менше жирів і вуглеводів. Таким чином, для зміни метаболізму необхідно застосовувати комплексний підхід, що полягає у правильному раціоні харчування, короткочасних тренуваннях високої інтенсивності й періодичному голодуванні.

THE PROBLEM OF HIGHER EDUCATION IN CHINA

Author: Huang Yong

Tutor – Prof. Kuznetsov A.

M. Ye. Zhukovskyi National Aerospace University “Kharkiv Aviation Institute”

According to the aim of the National mid and long-term reform and Development Plan (2010-2020), higher education in China has been flourishing in recent years. It is estimated that the total enrollment will exceed 40 million by 2020[1]. Despite the plan described the very interesting project for its development within a certain period there are some challenges faced by Chinese higher education.

The unbalanced economic development between the east and west of China leads to the uneven distribution of higher education resources in different regions[2]. Most Chinese families and young people have great expectations of higher education that could bring them a brighter future, which resulted in excessive growth in college students. The Chinese economy is still dominated by cheap labor force; in this case, the job market would not need many graduates with higher diplomas to promote their development. On the other hand, college graduates are willing to make a living in big cities which almost distributed in the east of China. The more employees who graduated from overseas universities become, the more employment pressure increases when they come back to China to work. There were a quarter of 6.8 million Chinese graduates failed to find work in time in 2012[3]. One of the characteristics of Chinese culture is tending to preach, authoritative interpreter and avoiding debates.

Lacking self-reliance, originality, and independent thinking are reasons for an ossified academic atmosphere. In general, in most Chinese colleges higher education is considered as a process of absorbing but not creating. The curriculum specialized teachers are deficient, the existing teaching seniority is short, the teaching is insufficiently experienced, vocational level pending enhancement.

In Chinese universities, too much attention is paid to the number of article papers and published monographs that could contribute to promotion and salary increase of teachers, but it causes serious burden to teachers and leads to the increasing rate of plagiarism. The education evaluation system is overly dependent on government institutions, which prevents academic freedom atmosphere from being formed. However, the enforcement agencies as if ignore

the effects on universities and individual academics because of tendencies of administration.

Thus, China can be described as an exam-taking country that pays a lot of attention to exam skills but ignores the cultivation of students' qualification including their creativity, independence, etc. China should focus on the establishment of the internal incentive system instead of using the means of administration. Only in this way a model of the healthy development of Chinese higher education can be formed.

Reference

[1] Weifang Min. The Challenge Facing Chinese Higher Education in the Next Two Decades. *International higher education*, 80, 11-12, 2015.

[2] Hong Zhu, Shiyan Lou. Development and Reform of Higher Education in China.

<https://www.oreilly.com/library/view/development-and-reform/9781843346395/>.

[3] John Aubrey Doughlass, China Futurisms: Research Universities as leaders or followers? *Social Research*, 79, 3, 2012.

GENDER PROBLEM IN MODERN CHINA

Fangfang Li

Tutor – Prof. Kuznetsov A.

M. Ye. Zhukovskiy National Aerospace University "Kharkiv aviation institute"

Gender was first proposed by American anthropologist Gayle Rubin, mainly referring to the identification of their gender in their living environment, which is one of the basic social attributes of biology, which is mainly reflected in gender roles [1].

Gender problem exists not only in Europe but also in China. China's research on gender problems has been studied for 30 years with certain achievements, but at the same time, there are still some issues that deserve our deep consideration.

The Fourth World Conference on Women was held in Beijing in 1995. The Chinese government signed the "Program of Action" and "Beijing Declaration" and put forward: "Mainstreaming gender awareness into decision-making"[2]. After that, gender theory was accepted by more and more domestic scholars. A related research organization was set up: The Women and Children Working Committee of the State Council, which formulated the outline for women and children's development. The manifestation of the gender problem in China is multifaceted. In this paper, two aspects of college education and employment are selected for discussion. These two aspects are also related to each other.

Since the reform and opening up, the gender gap in college education is gradually narrowing. In the 30 years from 1980 to 2010, the proportion of female college students in all college students has gradually increased from 25%

to about 50% [3]. Among the highly educated people such as graduate students and doctoral students, the proportion of women is also increasing year by year.

At present, the gender problem in college education is mainly reflected in the "gender diversion" phenomenon of disciplines and professions. According to statistics, girls are mainly concentrated in teaching, medical care and other professional careers related to women's care roles. And male students are mainly involved in some professional fields with a high reputation and income, such as computer science, engineering, and architecture, so-called "male subjects" [4]. There are many reasons for the formation of this "gender diversion" phenomenon. One of them is the influence of traditional concepts. It will make girls choose more "feminine subjects". The other one is the employment situation. It was determined by the employment situation, and girls who choose "male subjects" face lower employment rates when they are employed.

Regarding employment, compared with other countries, Chinese women can get more fair competition opportunities in the workplace. As long as they do the same work, they can get the same payments as men do. From this point of view, there is no gender issue in workplace competition. However, women are still disadvantaged in professional competition because of their traditional social division of labor, double burdens of production and childbearing, and multiple identities. It is mainly reflected in the following two aspects:

- first, the “equality between men and women” advocated by the government has largely promoted the equal participation of urban women in social production activities, but the traditional gender concept still positions women more in the role of the family. Therefore, Chinese working women bear the burden of dual roles of work and family;

- secondly, women are mostly concentrated on the social extension of family roles, such as health, services, education, and culture. In the traditional sense of male-dominated fields such as construction, mining, transportation, and electricity, the proportion of women is quite small [5].

This, it can be concluded, that in today's rapid economic development of China, women have gained more opportunities in education and work. Women can get social recognition through their efforts and dedication, but only if they accept the same standards as men do, even harsher. At the same time, society's traditional expectations of women have not been changed yet, and the dual identities of work and family must be shouldered at the same time. The government has also been working hard to develop social welfare undertakings, prioritizing the development of public services that have a direct impact on family life in the community, and strive to achieve the socialization of housework. Due to the development of information technology, the social occupation of men and women become closer. As more and more women are involved in various areas of social activity, the traditional social division of labor based on physiological differences will gradually blur. We believe that in the future, gender problems will be more successfully solved in China, and fairness will prevail, regardless of gender.

Reference:

- [1] Wang Zheng, Du Fangqin. Selected Translations of Gender Studies [M]. Shanghai: Sanlian Bookstore Press, 1998.23.
- [2] Chen Yingxin. Gender theory and its enlightenment to education reform in China [J]. Contemporary Educational Science, 2008 (09): 10-12.
- [3] Zhang Zhaoshu, Chen Qi. Expansion of Colleges and Universities and Gender Equality of Higher Education Opportunities [J]. Sociology Research, 2013, 2: 173-196.
- [4] Liu Bohong, Li Yani. Gender Reality in Higher Education in China [J]. Journal of Yunnan University for Nationalities, 2011, (28): 55-64.
- [5] Annual Report on Wage Statistics 2011, quoted from the Department of Social and Scientific Statistics of the National Bureau of Statistics, "Women and Men in Chinese Society-Facts and Figures 2012", Beijing: 2012, p. 44.

**СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТІВ
ДО ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ У ЗВО**

Кудряшова К. Г., студентка

Науковий керівник – ст. викладач Піддубна О.П.

Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»

Так чи інакше, адаптація до навчання у ЗВО – це дуже важкий процес для студента, бо у нього можуть з'явитися проблеми самостійного існування, проживання в гуртожитку, труднощі у зв'язку з появою нових навчальних предметів та викладачів, а також з особистим оточенням. Головними чинниками адаптації є особистісні характеристики студентів, такі як: побутові потреби, мотивуючі речі, психологічний стан та стан здоров'я студента. А також особистісні здібності до навчання, здатність студента до внутрішнього контролю, комфорту в емоційному плані, відношення студента до критики, порівняння себе та інших студентів, внутрішній емоційний контроль.

Наявність цих речей є поясненням виникнення труднощів під час адаптації деяких студентів. Наприклад, велика кількість нової інформації, відсутність щирої підтримки рідних та друзів, або можлива конкуренція можуть порушувати психологічний стан студента. Є висока ймовірність, що він стане морально пригніченим або роздратованим, та втратить інтерес до навчання. Для запобігання подібного у фахових ЗВО існує можливість відвідувати спортивні секції. Такі як: художня гімнастика, аеробіка, ігрові види спорту, скелелазіння, легка атлетика, плавання, зимові види спорту, тощо. Ці засоби дійсно допомагають студентам адаптуватися до навчання у ЗВО. Кафедра фізичного виховання надає можливість, відвідуючи факультативні заняття з фізичної культури, вирішувати важливі задачі. По-перше, це розвиток студентів у напрямку фізичного здоров'я; по-друге, підтримка емоційного стану студента; по-третє, заняття фізкультурою забезпечують позакласне спілкування, що в

свою чергу допомагає поширювати особисте коло спілкування, проводити разом час у неформальних обставинах, відвідуючи спортивні змагання, різноманітні конкурси та фестивалі, знаходити нових друзів. Що є дуже позитивним елементом у системі адаптації студента до навчання у ВУЗі.

Отже, заняття фізичною культурою допомагають студентам вищих навчальних закладів легше адаптуватися під час навчання. Практичні заняття фізичною культурою, та спортивні події позитивно впливають на стабілізацію психологічного стану студентів, що в свою чергу підвищує рівень стресостійкості, впевненості, цілеспрямованості. А це сприяє покращенню розумової працездатності студента, та підвищує результативність у фахових предметах.

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Правдівеца Л.В., Цибина І.М.

КЗ «Харківський вищий коледж мистецтв»

Культурно-мистецька освіта визнана у світі одним із фундаментальних і стійких компонентів якісного оновлення освіти для вирішення соціальних і культурних задач, які постають перед сучасним суспільством.

Сьогодні культурно-мистецькі коледжі стикаються з рядом проблем, основною з яких є проблема визначення свого місця в системі освіти й виконання своїх завдань і функцій.

Аналітичні матеріали Міжнародної наукової конференції «Культурно-мистецька освіта на сучасному етапі: прагнення, виклики та перспективи» свідчать, що майбутні абітурієнти не вважають спеціальність «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» («ІБАС») конкурентоздатною на ринку праці – 6 місце серед спеціальностей коледжів культури і мистецтв. І це об'єктивно – мистецькі спеціальності в загальній системі освіти мають значне підґрунтя у вигляді функціонування 1296 мистецьких шкіл, у той час, як спеціальність «ІБАС» не має базисної основи навіть у системі профільної середньої освіти. І це є ще однією з ряду проблем спеціальності «ІБАС» у коледжах культури.

Із впровадженням Типової освітньої програми профільної середньої школи сформувалися нові терміни навчання для набуття повної загальної освіти (2 роки), а обсяг часу для набуття професійних компетентностей зменшився – до 10 місяців (номінально).

Відповідно до методичних роз'яснень Науково-методичного центру профільного навчання, профільне навчання у старшій школі (10-11/12 класи) здійснюється за напрямками: суспільно-гуманітарним, філологічним, природничо-математичним, художньо-естетичним, спортивним. Частково реалізувати напрям профілізації для досліджуваної спеціальності можливо через такий технологічний напрям, як автоматизація окремих

технологічних процесів. Але не реалізованою залишається інформаційно-документознавча та архівна складові спеціальності, яка не вкладається в зміст жодного з інших напрямів профілізації. Застосування філологічного профілю викладачі нашого коледжу вважають недоцільним через низький рівень базових знань, з яким поступають здобувачі фахової передвищої освіти на спеціальність «ІБАС».

У новому Переліку галузей знань та спеціальностей 2015 року збережено галузь знань 02 «Культура і мистецтво», до якої увійшли 6 спеціальностей мистецтва та 3 спеціальності культури. На рівні спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» у ХВКМ це реалізовано як інтеграцію двох освітньо-професійних програм (ОПП) «Бібліотечна справа» і «Діловодство» (за Переліком 2007 року). Упровадження окремих повнофункціональних ОПП за спеціалізаціями є доцільним за умови реалізації попиту на відповідні посади з кваліфікаціями «фахівець з бібліотечної справи» та «організатор діловодства».

Одночасно з необхідністю структурних змін в середині системи освіти культурно-мистецька освіта потребує реформування й нормативно-правового забезпечення у сфері професійної діяльності в галузі культури та мистецтва.

На початковому етапі сьогодні знаходиться процес імплементації Закону України «Про фахову передвищу освіту». Подальшими кроками мають бути:

- розроблення стандартів фахової передвищої культурно-мистецької освіти;
- розроблення інструментів щодо підсилення ролі культурно-мистецьких коледжів комунальної власності як центрів підготовки фахівців для забезпечення регіональних кадрових потреб у галузі культури і мистецтва.

Відсутність проекту Професійного стандарту галузі для підготовки фахівців рівня «фаховий молодший бакалавр» та нерегульованість ряду посадових характеристик у Довіднику кваліфікаційних характеристик не дає можливості реалізувати практико-орієнтовану і якісну модель підготовки фахівця інформаційно-бібліотечної галузі та документаційного забезпечення управління.

Архітектоніка освітянської галузі як гармонійне сполучення частин передбачає взаємозв'язок освітніх компонентів та сфери професійної культурно-мистецької діяльності, які мають працювати спільно, сьогодні практично роз'єднані.

Викладачі КЗ «Харківський вищий коледж мистецтв» спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» проводять щорічний моніторинг щодо кадрового забезпечення закладів культури (бібліотек) Харківської області за контрольними списками Обласного управління культури і туризму Харківської облдержадміністрації.

Аналіз даних, проведений у 2019 році, свідчить про те, що із 787 осіб – працівників бібліотек, 343 особи не мають фахової освіти. З них – 66 працівників мають лише освіту на рівні загальноосвітньої школи. На нашу думку, саме ця категорія працівників може бути потенційними вступниками до нашого освітнього закладу за заочною формою навчання. Але їх зупиняє той факт, що вони не вбачають доцільності в отриманні фахової освіти, бо, працюючи на посаді на 0,5-0,75 ставки, ще й необхідно скласти ЗНО. Також під час особистих бесід із студентами заочного відділення було виявлено й таку обставину, що деякі керівники бібліотек не вбачають за необхідне вимагати диплом «молодшого спеціаліста» з фаховою кваліфікацією «фахівець з бібліотечної справи».

Тривогу також викликає показник щодо вікового цензу працівників: «передпенсійного» віку – 149, вікової категорії «61+» – 117 осіб, що сумарно становить третину від загальної кількості.

Незважаючи на вищевикладені проблемні аспекти розвитку й діяльності спеціальності «ІБАС», студенти беруть активну участь у наукових та культурологічних заходах як в межах занять, так і в позаурочний час. Так, студенти взяли участь у таких заходах:

- обласний конкурс з правознавства «Місцеве самоврядування – це ми»;
- студентський круглий стіл «Держава. Право. Суспільство: сучасні проблеми та тенденції розвитку»;
- V Всеукраїнський студентський НПК «Бібліотека і книга в цифровому медіасвіті»;
- Всеукраїнська наукова конференція «Теоретичні та прикладні аспекти біографістики: до 90-річчя від дня народження Івана Світличного»;
- Фотоконкурс «Я люблю Харків» в рамках II Міжвузівської НПК «Харкову – 365: історія та сучасність»;
- Регіональний НПК «PRACTICEFEST».

У рамках навчальної дисципліни «Навчальна практика» студенти підготували й провели публічні заходи: літературно-мистецький «батл» «Хорор: класики проти сучасників» до святкування Хеллоуїну; «Рідна мова! Ти веселка над обрієм мрій...», «За чашкою відмінного чаю»; мистецьку композицію «Маловідомі сторінки сучасної української пісні».

«Культура і мистецтво – це найважливіші компоненти всебічної освіти, яка забезпечує повний розвиток особистості. Це засіб, який сприяє розвитку людських ресурсів як цінного культурного капіталу...» (*Дорожня карта мистецької освіти, ЮНЕСКО*).

СЕКЦІЯ IV
ІСТОРІЯ. ПОЛІТОЛОГІЯ. ПРАВО. СОЦІОЛОГІЯ

НАПРЯМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ СІМ'Ї У ПОСТСУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Л. В. Ткаченко, викладач

*Коледж інформаційних технологій та землевпорядкування Національного
авіаційного університету*

На сучасному етапі розвитку суспільства посилюються процеси, пов'язані з впливом глобалізації на розвиток соціальної галузі. Ці процеси зумовлюють структуру і характер кожної родини, норми побутової і громадської поведінки.

Ще в середині 80-х рр. XX ст. соціолог Ентоні Гідденс (Великобританія) звернув увагу, що той вплив, який глобалізація справляє на найінтимніші і особисті сфери нашого життя», є не менш, а можливо – навіть більш значущим, ніж її вплив на економічну, політичну та ідеологічну сфери суспільства.

Різноманітні особливості та наслідки глобалізації кожен із нас бачить і у сфері інтимних відносин, шлюбу, сексу, сім'ї. Передумови цих змін полягають у тому, що 1) сім'я, яка спочатку була в першу чергу економічним осередком, перестає бути такою, а 2) функції сексу вже не обмежуються завданнями дітонародження й продовження роду. Наділення жінок рівними з чоловіками правами привело до того, що основою шлюбу стала не економічна взаємовигода, а «ідея романтичної любові» або, і переважно, ідея вільних стосунків. Але ми не можемо вже стверджувати той факт, що сім'я перестає бути осередком родинних традицій або здає повністю свої позиції, робиться «іграшковим будиночком». Скоріше, суспільні перетворення є настільки радикальними та швидкоплинними, що інститут шлюбу і сім'ї не здатен залишатися сталим. Інститут сім'ї опинився на роздоріжжі. Його долю передбачити проблематично. Є підстави прогнозувати його цілковите зникнення, однак є факти, що підтверджують його міцність. Було б немудро і нераціонально заперечувати необхідність трансформації патріархальної сім'ї. Але наскільки далеко зайдуть і чи повинні заходити зміни?

Глобалізація культури означає нав'язування людству норм, цінностей та інститутів переважно саме західного буття. Сучасні трансформації сім'ї як соціального інституту в першу чергу обумовлені зміною системи цінностей. Ці зміни відбуваються нерівномірно навіть на території Європи. Наприклад, згідно з даними Європейського дослідження цінностей, в якому кожен рік беруть участь 40 тисяч респондентів з 33 країн Європи, відповіді респондентів щодо цінностей сім'ї, шлюбу, дітей та інших пріоритетів можна умовно поділити на три групи. До першої групи, у якій найбільше панує дух постмодернізму, належать розвинені країни

Західної і Північної Європи (зокрема, скандинавські країни, Нідерланди, Великобританія та ін.). До другої групи, яка лежить на протилежному ціннісному полюсі і де домінує консервативний погляд на сім'ю, пов'язаний з глибокими релігійними традиціями, можна віднести такі країни, як Мальта, Італія, Польща, Словаччина та ін. (слід зазначити, що прихильники таких поглядів поступово втрачають у Європі свої сильні в минулому позиції). І нарешті, до третьої групи можна віднести країни, респонденти яких не відрізняються крайніми оцінками змін у сімейному житті. Це деякі країни Середньої та Східної Європи, а також балканські; до цієї ж групи належать Литва та Україна.

Одним із наслідків глобалізації можна вважати проблему формування сім'ї молоддю. Молодь унаслідок невпевненості в майбутньому відкладає створення сім'ї не невизначений термін. Особливо це стосується України, де найвищий рівень безробіття (до 40%) спостерігається у віковій групі до 25 років. Неспроможність брати на себе довгострокові зобов'язання (такі, як шлюб і діти) спричинена невпевненістю у своїх економічних можливостях в умовах глобалізації, особливо в країнах, де акцентується роль чоловіка як добувача.

Родина в традиційному суспільстві – це первісний осередок багатогранних людських відносин – господарських, моральних, духовно-психологічних, естетичних. Традиційне розуміння сім'ї, коли під одним дахом живуть батьки, діти, старше покоління дідусів і бабусь чи тітка-дядько, відходять у минуле. На сучасному етапі правильніше говорити про «утворення та розірвання пар», ніж про «шлюб і створення сім'ї», запитувати не «Чи одружені Ви?», а «Чи є у Вас з кимось відносини?».

Привертає увагу слово «відносини», яке набуває термінологічного статусу і досить точно, з нашого погляду, описує характер сучасних інтимних стосунків. З нашого погляду, це стосунки без відповідальності, особливих почуттів, а найчастіше інтим, подарунки, відпочинок та вільне співжиття. Нагадує перегук з «сексуальною революцією» 30-х рр. XIX ст., коли багато відомих людей (Павло Тичина і Лідія Папарук, Олександр Довженко і Юлія Солнцева та ін.) не одружувалися офіційно, проте вважали себе чоловіком і дружиною. Однак там були почуття, хоча й офіційно не оформлені. Натомість у нинішньої молоді слово «любов» дискредитується через нібито пафосність і претензійність.

Актуальною серед молодого покоління є не потреба одруження заради продовження роду, передачі традицій, звичаїв своїм дітям, а навпаки – потреба стерилізації або, як висловлюється молодь, «не плодити жебраків». Молоді люди зважено й свідомо йдуть на цей крок. Це пов'язано і зі змінами в психології, і з політико-економічним рівнем країни, наявністю житлово-побутових умов та ін.

Сім'я – то особливий осередок тепла і радості, душевної і духовної рівноваги, традицій і нових сучасних віянь. Утрата цієї соціальної інституції може призвести до незворотних наслідків, тому ми, і зокрема

держава, мусимо її захистити. Адже, по-перше, так звані «стосунки» навряд чи здатні повною мірою задовольнити ті людські потреби (аби залишатися людиною), що їх задовольняла традиційна сім'я, і, по-друге, сумнівно, чи такі «стосунки» здатні протистояти викликам, що очікують людство (аби залишатися людством) у майбутньому.

ХАРКІВСЬКІ ЗАЛІЗНИЧНИКИ НА ЗАВЕРШАЛЬНОМУ ЕТАПІ РЕКОНСТРУКЦІЇ 1933–1940 РОКІВ

Ю. І. Кісіль, канд. іст. наук, доцент

***Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»***

Харків завжди був найбільшим транспортним вузлом і центром Південної залізниці. Програмою на 1933 р. передбачалося значне технічне доозброєння шляху. Різне недовиконання планів капіталовкладень і будівництва на 1933 р. призвело до відставання технічного озброєння порівняно з наміченим. Найбільш «вузьким» місцем на залізниці було вагонне господарство. На це було звернено особливу увагу, що стало приводом для виділення його з тягової в самостійну вагонну службу. Недостатні за обсягом роботи минулих років за різкого недовиконання планів будівництва мало змінили загальний стан і шляхового господарства, дуже зношеного і технічно відсталого.

Тим часом у зв'язку з підйомом народного господарства до доріг ставилися підвищені вимоги, з якими залізниця не могла впоратися. Південна залізниця у 1933 р. виконувала найбільший обсяг вантажних перевезень порівняно з іншими залізницями. Пояснювалося це тим, що Південна залізниця розташована в районі з високо розвинутою промисловістю і наявністю значних паливних ресурсів. Переважно вантажем були вугілля і кокс.

Лише в 1935 р. намітився річний приріст роботи, відносна величина якого не поступалася приросту продукції передових галузей народного господарства. Серйозну допомогу транспорт одержав від промисловості, яка дала за цей рік понад 85 тис. нових товарних вагонів і 1495 товарних паровозів. При зростанні робочого вагонного парку на 6,7% та експлуатованого паровозного парку на 2,7% навантаження зросло на 22,2%.

На середину 30-х років зміцнилася матеріально-технічна база паровозного господарства, що одержало 1495 локомотивів. Нові могутні машини ФД працювали на найбільш перевантажених ділянках: Москва – Курськ – Харків – Червоний Лиман, Харків – Лозова – Синельникове. 1935 рік став переломним у вагонному господарстві. На озброєння надійшли нові чотиривісні вагони. Товарні потяги були переведені на повне автогальмування. Це дало можливість підвищити технічну швидкість.

Цього року було введено в експлуатацію 201 ремонтний пункт у складі майстерень.

Проведена перебудова паровозного господарства обумовила систематичне зростання технічної швидкості, що у IV кварталі 1935 р. склала 27,4 км/год. Збільшився і середньодобовий пробіг, при тому що витрата палива скоротилася на 5% порівняно з 1934 р.

Харківські залізничники серед перших включилися в стаханівську боротьбу за підйом транспорту. Тут дістала підтримку ініціатива організації «стаханівських потягів» як форма колективної участі машиністів, диспетчерів і складачів у найшвидшій доставці вантажів.

Довоєнні роки були багаті на цікаві приклади окремих починань залізничників. Харківські залізничники почали змагатися за успішне застосування передових методів роботи відомих усій країні диспетчерів С. Кутафіна і Н. Закарко. С. Кутафін мав багаторічний досвід, добре оволодів технікою експлуатаційної роботи. Він був першим диспетчером, що налагодив і широко використовував у практичній діяльності виробничий зв'язок з поїзними бригадами. У цей період особливо повільно просувалися збірні поїзди. За наведення порядку в цій важливій справі і взявся С. Кутафін. Він докладно інформував про майбутню роботу головного кондуктора і машиніста локомотива, чергового станції. Це дало можливість вдвічі прискорити просування збірних поїздів ділянкою. У новатора з'явилися послідовники. А на Південній, після того як С. Кутафін був призначений начальником залізниці, він пропагував цей прогресивний метод і сприяв його впровадженню. Диспетчери-кутафінці з кожним днем досягали все нових успіхів у швидкісному просуванні не тільки збірних, але й транзитних потягів. Це привело до помітного поліпшення всієї поїзної роботи на залізниці.

Складач потягів станції Харків-Сортувальний В. Міщан першим на залізничному транспорті довів, що можна значно прискорити формування і розформування потягів, скоротити простій вагонів. В. Міщан протягом одного чергування став виконувати свою роботу у два з половиною рази швидше, ніж передбачалося нормою. При маневрах потягів новатор застосував поштовхи. Цей спосіб вимагав великої обережності й уваги не тільки від складача, а й від машиніста маневрового паровоза, зчіплювача, стрілочника. Метод передбачав також сполучення формування складу потяга з процесом нагромадження вагонів. За норми 514 вагонів він формував і розформовував за зміну до 1300 вагонів.

У 1939 р. на залізниці порівняно з 1933 р. навантаження збільшилося більш ніж у два рази, перевезення вантажів – до двох разів, перевезення пасажирів – на одну третину. Уже в 1940 р. питома вага Південної залізниці по мережі залізниць становила 10,6%, а по перевезеннях пасажирів – 7,3%.

Усі ці зусилля харківських залізничників дали свій результат – залізниця була в основному готова до важких 40-х років.

**ІДЕЯ ПОЛІДЕРЖАВИ У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ ІНФОРМАЦІЙНОГО
СУСПІЛЬСТВА**

Г. Ю. Каніщев, канд. іст. наук, доцент
Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Розвиток інформаційно-комп'ютерних технологій і поява мережі Інтернет давно стали вагомими чинниками розвитку сучасного суспільства. Саме тому Т. Кун у праці «Структура наукових революцій», що вийшла у Чикаго 1975 року, увів термін «інформаційне суспільство». Зараз цим терміном позначають суспільство, де головною діяльністю є вивчення, збирання, зберігання і розповсюдження інформації у формі знань.

Формування інформаційного суспільства поставило питання щодо його політичної надбудови, у першу чергу, найважливішого елемента цієї надбудови – держави. Приєднуємося до думки Н. В. Грицяк та Л. В. Литвинової, які у навчальному посібнику «Державне управління в умовах розвитку інформаційного суспільства» (Київ, 2015 р.) зазначають, що розвиток інформаційного суспільства призводить до змін у державному управлінні у формі змін різних його підсистем: інституціональної, регулятивної, функціонально-комунікативної та духовно-ідеологічної.

Для нашої праці важливо прослідкувати зміни в одній із вищезгаданих підсистем – духовно-ідеологічній. Духовно-ідеологічна підсистема державного управління, за визначенням авторів посібника, крім політичних цінностей і, відповідно, політичної культури суспільства, охоплює сферу політичних ідеологій. Тобто поглядів людей на розвиток суспільства і держави та взаємовідносин між ними. Ми вважаємо це принципово важливим. Адже, як свідчить історія людства, жодне суспільство у всі часи не може розвиватися без таких ідеологій. Їх значення завжди полягало не просто у відображенні поглядів людей на суспільство і державу, а й у виробленні подальших напрямків змін, які потім матеріалізувалися в конкретній політиці та законодавстві.

Відповідно, не претендуючи на ідеологічну монополію, пропонуємо як таку ідеологію ідеологію полідержави. Її зміст становить, насамперед, визначення цього терміна. Полідержава – це співіснування у межах єдиної держави територій (регіонів) із різним політико-правовим статусом і зміна цього статусу відповідно до вибору населення шляхом місцевого референдуму (плебісциту).

Складовими частинами ідеології полідержави є такі ідеї:

1. В унітарній державі всі регіони (області) держави поділяються на дві групи: регіони, що керуються без автономії, та регіони, що є автономними у складі держави. У федеративній державі наявна асиметрична федерація: неоднаковий політико-правовий статус суб'єктів такої держави. Крім того, існують окремі держави, що утворили із цією країною конфедеративний союз.

2. Політичний устрій регіону (області) може з часом змінитися. В унітарній державі область, що керується централізовано, або її частина у майбутньому можуть набути в межах держави автономного статусу й навпаки. У федеративній державі може змінюватися політико-правовий статус її суб'єктів. Крім того, населення окремих територій має право в порядку зміни кордонів держави, визначеному її законодавством (в Україні – статтями 73 і 85, пунктом 2 її Конституції), відокремлюватися від держави, приєднуючись при цьому до іншої держави або утворювати нову державу з територій, що відокремилися. Ця інша або нова держава згодом може утворити із державою, від якої відбулося відокремлення (або із будь-якою іншою державою) конфедеративний союз. І навпаки, може відбуватись приєднання до держави інших територій – держав або їхніх частин. Зокрема тих держав, що перебувають із цією країною у конфедеративному союзі. Вхідження території до складу держави відбувається у порядку, передбаченому державним законодавством (у нашій країні – згаданий вище порядок зміни території України, визначений її Основним Законом). До складу унітарної держави така територія входить як автономна область або без автономії. У складі федеративної держави така територія отримує статус суб'єкта федерації.

3. Обов'язковим елементом зміни політичного статусу і кордонів території є місцевий референдум. Його статус і значення є неоднаковими для різних варіантів самовизначення території. У випадку визначення політичного статусу території і її кордонів у складі держави місцевий референдум є імперативним. Тобто його рішення є обов'язковими. У випадку визначення політичного статусу території та її кордонів з виходом зі складу держави місцевий референдум є консультативним, а зміна державних кордонів відбувається в порядку, передбаченому законодавством відповідної держави.

Пропозиція такої ідеології обумовлена наростаючою деструкцією класичних управлінських теорій і, відповідно, державних управлінських інституцій попередньої – індустріальної – епохи. Мета такої пропозиції – допомогти громадянам зорієнтуватися у напрямку подальших змін у державному управлінні сучасних держав унаслідок впливу процесів інформатизації і віртуалізації суспільства. У цих умовах для того, щоб не мати проблем із законом, а також щоб усвідомлювати наслідки своїх слів та дій, людям, вважаємо, потрібні ідеологічні орієнтири щодо того, як проблеми політичного ладу й територіальної цілісності держави можуть (і повинні) вирішуватись, по можливості, без конфронтації, мирним шляхом, із дотриманням норм міжнародного і конституційного права окремих національних держав.

Згадана ідеологія має велике значення і для держави в особі її посадових осіб та інституцій. Держава, в особі її керівництва, може і повинна бути не пасивним спостерігачем, а активним учасником (і навіть, організатором) зазначених вище змін за принципом «якщо не можеш

запобігти процесу – очолю його». Відповідно, саме ті держави, які пристосуються до нового політичного порядку, що його диктує інформаційне суспільство, збережуться й зміцняться. Ті ж, що його ігноруватимуть, рано чи пізно щезнуть з політичної карти, поступившись місцем новим державам, більш пристосованим до нових суспільних реалій.

ІДЕЯ ПОЛІДЕРЖАВИ У ПРАВІ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Г. Ю. Каніщев, канд. іст. наук, доцент

Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського

«Харківський авіаційний інститут»

Процеси інформатизації і віртуалізації суспільства накладають відбиток на розвиток його політичних інституцій. Насамперед це стосується держави як головного елемента політичної організації суспільства поруч із громадянським суспільством та місцевим самоврядуванням. Можливим напрямком подальшої еволюції держави, на нашу думку, є формування полідержави.

Полідержава – це співіснування у межах єдиної держави територій (регіонів) із різним політико-правовим статусом і зміна цього статусу відповідно до вибору населення шляхом місцевого референдуму (плебісциту). За такого устрою в унітарній державі всі регіони (області) держави поділяються на дві групи: регіони, що керуються без автономії, та регіони, що є автономними у складі держави. У федеративній державі наявна асиметрична федерація: неоднаковий політико-правовий статус і повноваження суб'єктів такої держави. Крім того, існують окремі держави, що утворили із цією країною конфедеративний союз.

Формування полідержави потребує змін у міжнародному, а також у конституційному праві держав. Насамперед, це доповнення права націй на самовизначення правом територій на самовизначення. Право територій на самовизначення – це право населення будь-якої території вирішувати питання щодо свого політичного статусу й меж території шляхом проведення місцевого референдуму.

Право територій на самовизначення не суперечить, а суттєво доповнює право націй на самовизначення. Насамперед тим, що визнає право на самовизначення за населенням будь-якої території, незалежно від її етнічного (національного) складу. Тим самим усувається несправедливість, на яку звернув увагу В. Штепа у своїй інтернетпублікації «Регион имеет право!» від 17 січня 2018 р. на сайті «After empire» («После империи»). Він стверджує, що тлумачення самовизначення як виключно права націй призводить до позбавлення можливості самовизначення для населення певної території, яке не становить окремої етнічної спільноти, але має свій окремий політичний інтерес і бажає втілити його у життя шляхом самовизначення через місцевий референдум.

Крім того, як слушно зазначає В. Штепа, термін «право територій на самовизначення» є більш конкретним порівняно із відповідним «правом націй». Адже що таке нація і кого відносити до неї, дуже часто є незрозумілим, а відтак і тлумачиться відповідно до політичних інтересів тієї чи іншої сторони. Право ж територій на самовизначення знімає цю незрозумілість, оскільки прихильники самовизначення чітко зазначають, про яку саме територію йдеться. Уточнення (і суперечки) можуть стосуватися лише її кордонів.

Право територій на самовизначення передбачає не тільки зміну політичного статусу відповідної території у складі держави, а й можливість зміни державних кордонів. Це означає для населення території вихід зі складу «своєї» держави із: а) подальшим її приєднанням до іншої держави на федеративних або унітарних засадах (з автономією або без неї); б) утворенням нової держави із територій, що відокремлюються; в) утворенням конфедеративного союзу із «колишньою» або будь-якою іншою державою.

Оскільки все це зачіпає територіальну цілісність сучасних держав та недоторканність їхніх кордонів, зміни потребує й відповідна норма міжнародного і конституційного права. Вона, за твердженням А. Третяка в інтернетпублікації «Право на самоопределение» від 18 травня 2017 р. на сайті «After empire», має стосуватися, насамперед, недоторканності державних кордонів ззовні. Цілісність території держави і недоторканність її кордонів ззовні – це заборона для будь-якої іншої держави порушувати кордони суверенної країни шляхом окупації та/або анексії її території повністю або частково.

Саме таке тлумачення територіальної цілісності держав і недоторканності їхніх кордонів, додаємо вже від себе, закладалося у Статуті ООН 1945 р. та інших документах міжнародного права. Саме це передбачають і конституції національних держав, зокрема України. Маємо на увазі частину третьої статті 2 її Основного Закону: «Територія України у межах існуючого кордону є цілісною і недоторканою».

Що ж до «внутрішнього» сепаратизму, то тут приєднуємося до думки М. Рубашенка про те, що останній є кримінальним злочином лише в разі насильницьких дій і закликів до них. У разі ж дотримання законодавства щодо порядку зміни території держави прихильники відокремлення мають повне право на вільне висловлення й розповсюдження власних поглядів, а також на відповідні дії. У першу чергу, на організацію і проведення місцевого консультативного референдуму. Відокремлення від держави у такому разі відбувається відповідно до порядку, визначеного державним законодавством. Тобто голосуванням усього населення держави та/або актом її парламенту.

Як уже зазначалося вище, реалізація права територій на самовизначення – це не обов'язково відокремлення від держави. В унітарній державі – це надання окремим територіям автономії в складі

держави та/або зміна державного устрою з унітарного на федеративний. У Конституції України ці питання визначені розділом XIII: «Внесення змін до Конституції України». У федеративній державі – це підвищення політичного статусу суб'єкта федерації та/або збільшення його повноважень.

Усі ці можливості повинні скласти суть майбутніх змін і доповнень у конституційному праві держав із відповідним визначенням і гарантіями прав громадян, які за це виступають.

**АКТУАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ «МЕЖА» В ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ
(НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНОЇ ПРЕСИ)**

А. С. Мазурова, асистент

*Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

Когнітивно-дискурсивна парадигма на сучасному етапі цікава не лише лінгвістам, а й філософам, психологам, літературознавцям, етнографам. Особлива увага в лінгвістиці приділяється політичному дискурсу, зокрема його екстралінгвістичним характеристикам, а також механізмам та технологіям впливу політика на адресата. Зв'язок між мовою і політикою очевидний: жоден політичний режим не існує без комунікації. У межах прикладної лінгвістики дослідження політичного дискурсу є вагомим, адже дає змогу розширити знання лінгвістів про устрій і функціонування мови в нелінгвістичних ситуаціях і в різних сферах практичної діяльності людини, пов'язаних із політикою.

Політичний дискурс є відображенням суспільно-політичного життя країни, має елементи її культури, специфічні, загальні, національні та культурні цінності. Ілюстрацією ширшого розуміння політичного дискурсу може бути визначення П. Кузьміна, на думку якого дискурс у політиці можна розглядати як спосіб комунікації, заснований на вербальному та невербальному обміні ідеями, позиціями, поглядами учасників політичного життя згідно з їхніми переконаннями в ухваленні політичних рішень.

У політичному дискурсі, більше ніж у будь-якому іншому, присутній прихований маніпулятивний потенціал як бажання виграти не лише ситуативно-комунікаційну, а й публічно-владну битву. Усі комунікативні стратегії переконання в межах політичного дискурсу слугують одній меті – боротьбі за владу. Спрямування свідомості на боротьбу за владу – це специфічна характеристика політичного дискурсу.

Суб'єктами дискурсу в політиці рухає політичний інтерес, який можна визначити як усвідомлення соціальними групами та індивідами виникнення політичних потреб. Характер політичного інтересу обумовлений об'єктивним станом цих груп та індивідів у соціально-

економічній та політичній структурі суспільства, їх політико-культурними уявленнями, світоглядними принципами та цінностями.

У мові політичного дискурсу наявна багата кількість символів, а успіх і ефективність визначається тим, наскільки вдало політик використав ці символи для сприйняття масовою свідомістю. Головна відмінність політичної мови від повсякденної полягає не у використанні певних формальних засобів, а в такій зміні співвідношення між знаком (словом) і значенням, за якого звичні одиниці мови отримують незвичну інтерпретацію, а добре відомі ситуації подаються у несподіваних смислових контекстах. Для того щоб донести інформацію до адресата та спонукати його до певних дій, у політичному дискурсі на лексичному рівні використовують нейтральну лексику (rule, energy, industry, business, to argue, job, to limit, population), книжну лексику (to condemn, challenges, obligation, to implement), терміни (green-energy agenda, toxic chemical, power plant pollution) та номенклатурну лексику (the Kentucky Coal Association, the U.S. Chamber of Commerce, the Clean Air Act).

Для англomовного політичного дискурсу характерні такі мовні особливості: розмовна лексика переважає над іншими типами, активно використовують неологізми, фігури замовчування і перефразування, зокрема евфемізми, політичні метафори, риторичні питання та умовні речення, уживають паралельні конструкції і повтори, модальні дієслова, протиставлення «свій – чужий» та віддають перевагу перфектному чи тривалим часам. Усі ці засоби використовують для того, щоб спонукати адресата до суспільно-політичної реакції, що є вигідною для адресанта, та змінити його політичні погляди, переконання, установки.

Процеси європейської інтеграції створили нові різновиди політичного дискурсу, під якими розуміють різноманітні тексти, що належать до політики як певної соціальної сфери, – сукупність виступів, промов і висловів політичних діячів, документи урядових та неурядових організацій, у тому числі безпосередньо пов'язаних з ЄС, англomовні тексти, розміщені на Інтернет-сайтах Євросоюзу, дискурс ЗМІ та звичайних людей. Європейський інтеграційний дискурс будується на нових політичних засадах, соціокультурних змінах і становить важливий матеріал для вивчення лінгвістами нових ідеологій, що прямо виражає ться у мові. Формування європейської ідентичності виступає як один із ключових чинників підвищення комунікаційної легітимності ЄС та, відповідно, подолання «комунікаційного дефіциту».

Політичні лідери у промовах доволі часто використовують топоси легітимації для того, щоб реалізувати головні комунікативні стратегії в політичному дискурсі. Аналіз політичного дискурсу молодіжних неурядових організацій в ЄС доводить, що молодь також схильна сприймати ситуацію, що склалася в Європі, як загрозливу й готова протистояти зовнішньому негативному впливу. Така ситуація спричиняє актуалізацію концепту «межа» у розглядуваному дискурсі і є цікавою

темою дискусій для широкого кола науковців, а особливо для лінгвістів, зокрема й для тих, хто займається прикладною лінгвістикою.

Кризовий стан ЄС та постійна загроза з боку інших держав вплинули на формування нового політичного дискурсу в його зоні. Розподіл на «своїх» та «чужих», встановлення межі створив концепт «фортеця» як відповідь на небезпеку ззовні внаслідок терористичних атак, навали біженців та мігрантів, національних воєнних конфліктів. Р. Водак виокремила шість груп лексичних значень «межі» для конструювання концепту «фортеці»: «the border region», «the border itself», «the border's demarcation (fence)», «measures to protect and safeguard the border (e.g., controls, police, soldiers, to fight, to unite)», «orderly openings of the border (e.g., regular commuter traffic, gates)», «threats to the border (e.g., illegal crossings, riots, collapse)».

Багатьом молодим людям складно зрозуміти, що таке європейська ідентичність, але відчуття миру та захищеності об'єднує кожного. Розподіл на «ми-європейці» (just to Europe), ідея «the new European spirit» без воєнних конфліктів (lasting peace) та заклик до взаємозалежності (mutually dependent) вдало конструюють концепт «фортеця-Європа».

**МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ПРАВА ДИТИНИ НА ІНФОРМАЦІЮ:
ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ**

*Голубов А.Є., кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, доцент
кафедри права*

*Національного аерокосмічного університету імені М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

Розвиток особистості у сучасному світі складно уявити без можливості вільного вираження особою своїх поглядів і переконань. У тому числі це передбачає безперешкодний доступ особи до різноманітних джерел інформації, належним чином гарантоване права вільно шукати, одержувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб - на свій вибір.

Вказане право у тому чи іншому формулюванні передбачено у багатьох нормативно-правових актах як міжнародно-правових (Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, Конвенція про захист прав і основоположних свобод), так і національних (Конституція України, Закони України «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації»).

Така значна увага до закріплення права особи на вільне вираження своїх поглядів і переконань, яке зокрема охоплює своїм змістом і право на інформацію, є небезпідставною. Адже вказане право є основним засобом формування свідомості та світогляду особи, воно створює можливість для висловлювання особою її думки, розвитку власної суспільної активності.

Тобто можна вказати на ту обставину, що право на вільне вираження своїх поглядів і переконань, право на інформацію виступають не тільки

засобами включення особи у процес соціалізації та соціальної комунікації. Вказані права особи також є важливою умовою її розвитку та засобом реалізації інших прав особи. І тому уявити існування сучасної людини поза інформаційним середовищем та можливістю користуватися перевагами цифрового світу практично неможливо.

Наведене щодо права особи на інформацію особливо актуальним є стосовно дітей. З приводу вказаної категорії осіб, то наділення дітей цим правом, створення можливостей для його реалізації, а також його гарантування слід вважати окремим вектором розвитку взагалі права, у тому числі інформаційного права та сфери прав дитини. Адже для дитини можливість вільно шукати, одержувати і поширювати інформацію виступає передумовою її розвитку, підґрунтям формування її поглядів і переконань, а в подальшому є засобом їх вільного вираження.

Поряд із цим, слід наголосити, що стосовно дітей реалізація права на інформацію має власні специфіку та особливості. Це не зводиться тільки до урахування вікової специфіки неповнолітніх як суб'єктів правовідносин в інформаційній сфері. Або не повинно бути пов'язано виключно із врахуванням особливостей доступу дітей до інформації, її пошуком, одержанням і поширенням. Ці питання щодо дітей мають вирішуватися комплексно із урахуванням того, що діти мають право на особливе піклування і допомогу, а в усіх діях щодо дітей першочергова увага має приділятися якнайкращому забезпеченню інтересів дитини.

Вказаний підхід з приводу взагалі прав дитини віднайшов своє закріплення у Конвенції ООН про права дитини, яка була свого часу ратифікована Україною, і тому є частиною національного законодавства нашої держави. Це передбачає, що міжнародні стандарти права дитини на інформацію мають віднайти свою належну реалізацію в праві України.

Тому щодо дітей як носіїв права особи на вільне вираження своїх поглядів і переконань, яке зокрема охоплює своїм змістом і право на інформацію, слід ввести мову про певну систему особливих стандартів його реалізації як загального, так і спеціального рівнів.

Так, стосовно загальних стандартів права, зокрема і дитини, на інформацію, то до їх числа слід відносити основоположні міжнародно-правові акти у сфері прав людини (Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, Конвенція про захист прав і основоположних свобод). Положення цих актів у повній мірі стосуються і дитини, яка як член суспільства і як будь-яка інша людина володіє загальновизнаними у міжнародно-правових актах правами, зокрема і «правом на свободу переконань і на вільне їх виявлення; це право включає свободу безперешкодно дотримуватися своїх переконань та свободу шукати, одержувати і поширювати інформацію та ідеї будь-якими засобами і незалежно від державних кордонів» (ст. 19 Загальної декларації прав людини).

У свою чергу, враховуючи психологічні, соціальні, фізіологічні, когнітивні особливості дитини, специфіку процесу її соціалізації міжнародні акти ставлять додаткові вимоги щодо характеру, способів здійснення вказаного права дитини, а також додаткових гарантій його реалізації. Так, до числа міжнародних стандартів права дитини на інформацію слід віднести такі акти як: Конвенція ООН про права дитини, Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про принципи дотримання, захисту та реалізації прав дитини в цифровому середовищі, Стратегія Ради Європи з прав дитини на період 2016–2021 років. До Національних актів у цій сфері віднесемо Конституцію України, Закони України «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації», «Охорону дитинства».

Слід відмітити, що особливістю реалізації вказаного права, яке передбачено зокрема у ст. 13 Конвенції ООН про права дитини, є те, що його здійснення має відбуватися не тільки відповідно до норм цієї статті. Як свідчить практика Комітету ООН з прав дитини, при застосуванні багатьох статей Конвенції ООН про права дитини слід враховувати і загальні принципи, закріплені в статтях 2, 3, 6 і 12 Конвенції ООН про права дитини. Тому вказаний момент має бути врахований у національному законодавстві та відповідній практиці його реалізації.

Аналіз вказаних вище нормативно правових актів, які містять стандарти права дитини на інформацію, свідчать про можливість визначення наступного змісту міжнародного стандарту вказаного права. Зокрема його елементами слід вважати наступні положення:

- наділення будь-якої дитини правом вільно висловлювати свої думки, що передбачає включення відповідних норм у національне законодавство;
- наділення будь-якої дитини правом вільно шукати, одержувати і передавати інформацію та ідеї будь-якого роду незалежно від кордонів в усній, письмовій чи друкованій формі, у формі творів мистецтва чи за допомогою інших засобів на вибір дитини, що передбачає включення відповідних норм у національне законодавство;
- забезпечення будь-якій дитині права на особливе піклування і допомогу у реалізації вказаних прав (на висловлення свої думки та інформації), що передбачає покладання відповідних обов'язків на батьків, осіб, які їх замінюють, а також уповноважені державні органи та їх посадових осіб;
- приділення першочергової уваги якнайкращому забезпеченню інтересів дитини в усіх діях щодо дітей, які стосуються реалізації її права на інформацію, що передбачає не тільки оцінку стану забезпечення вказаного права, а й створення певних організаційних та технічних умов для можливості реалізації дитиною вказаного права;
- чітке встановлення у законі випадків, коли може мати місце обмеження права дитини на вільне висловлення свої думки та права вільно

шукати, одержувати і передавати інформацію та ідеї будь-якого роду, а також визначення процедури (підстав та порядку) його обмеження;

– запровадження системи гарантій реалізації та забезпечення можливості здійснення вказаного права дітьми, у тому числі і в частині діяльності ЗМІ та функціонування інформаційно-комунікаційні технологій;

– вжиття з боку держави заходів із попередження небажаному впливу з боку певних осіб, груп, організацій, держав на дитину через поширення інформації і матеріалів, шкідливих для дитини в соціальному і культурному відношеннях;

– вжиття заходів щодо запобігання ризикам для безпеки дітей (кіберзлочинність), у тому числі і їх особистої інформації в цифровому середовищі, а також забезпечити умови для безпечного доступу дітей до цифрових ресурсів і цифрових засобів масової інформації із використанням інформаційно-комунікаційні технології.

Саме таке комплексне бачення змісту стандарту права дитини на інформацію та його належна реалізація в Україні, як нормативно-правова, так і практична, створює можливість для висловлювання дитиною її думки, розвитку власної суспільної активності та її розвитку. Адже належна реалізація вказаних прав, безумовно, створює підґрунтя для того, щоб дитина була повністю підготовлена до самостійного життя в суспільстві та вихована в дусі ідеалів миру, гідності, терпимості, свободи, рівності і солідарності.

ORCID: 0000-0001-8608-4206

**СОЦІАЛЬНИЙ ФЕНОМЕН ВИРОБНИЧОГО КОНФЛІКТУ:
МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ**

Буханіста А.Ю. студентка групи 621пуа

Науковий керівник – Прилуцька А. Є.

*Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

На сьогодні соціальний феномен виробничого конфлікту є часто актуальною темою для дослідження, а вивчення способів подолання та причин виникнення конфліктів є вельми важливим. У наш час кожна людина щоденно стикається з різними видами конфлікту. Організаційне середовище не є винятком, там також постійно відбуваються ситуації, які призводять до виробничих конфліктів. Це може бути розбіжність у колективі, або між керівником і підлеглими, або ж протистояння різних організацій. Але найголовнішим є те, щоб розпізнати причини та владнати конфлікт ще на стадії його зародження, адже він може вплинути на подальшу якість діяльності організації та спричинити труднощі для виконання заданих задач та досягнення цілей.

Багато різних фахівців досліджували цю важливу тему та пропонували шляхи вирішення виробничого конфлікту, ми розглянемо деякі з них.

Одним із таких учених є У. М. Федосєєв. Він проводив аналогію між поняттями «конфлікт» та «конфліктна ситуація».

Також У. М. Федосєєв давав узагальнене визначення: «конфлікт - це відсутність злагоди між двома і більше сторонами, які є конкретними особами чи групами осіб. Кожна сторона намагається зробити все, щоб було прийнято її думку чи мету, та заважає досягти аналогічного своєму опоненту».

Усе розмаїття конфліктів у організаційному оточенні зводиться до двох груп: виробничим і особистісним.

З. І. Самигін разом з співавторами висувують свою теорію щодо умов його виникнення виробничих конфліктів. Вони вважають, що конфлікт виникає тоді, коли свідоме поведінка однієї зі сторін (особистість, група чи організація загалом) входить у протиріччя з інтересами з іншого боку.

Керівник відповідно до своєї ролі перебуває зазвичай у центрі конфлікту тієї частини організації, якою він керує. Наводяться дані, що «конфлікти досить часті й керівники загалом витрачають близько 20% свого робочого дня на розв'язання різноманітних конфліктів».

Фахівець в галузі конфліктології А. М. Дятлов описував конфлікт як зіткнення поглядів, позицій, інтересів; людську форму переживання протиріччя.

У період такої великої кількості підприємств і видів конфліктів усередині них та між самими підприємствами чи існують способи вирішення цих важливих проблем?

На думку О. С. Виханського, усе ж таки вихід є. Він у свою чергу запропонував свої способи вирішення конфліктів на виробництві. Ці методи пов'язані зі зміною у структурі організації до розв'язання конфліктів, які вже почали розвиватися. Усі способи спрямовані на зниження напруженості конфлікту.

До цієї групи входять: методи, пов'язані з допомогою керівником у вирішенні конфлікту (наказ, розпорядження, директива тощо), методи, пов'язані зі створенням певного «запасу» в роботі взаємозалежних підрозділів (запас матеріалів і дистрибуції комплектуючих); методи, які використовують після запровадження спеціального інтеграційного механізму для конфліктуючих підрозділів (загальний заступник, куратор чи координатор тощо); методи, пов'язані зі злиттям різних підрозділів і наділенням загальної завданням (наприклад, об'єднання відділу праці та заробітної плати з відділом розвитку персоналу, покликаний займатися розвитком кожного окремого працівника у плані його розвитку).

Отже, соціальний феномен виробничого конфлікту полягає в тому, що наявність ділових конфліктів є умовою ефективної діяльності організації, але головне завчасно вирішити та знайти шляхи подолання розбіжностей і

не нехтувати інтересами сторін, адже від тривалості конфлікту залежить напруженість та результативність ситуації.

**HOW TO SOLVE THE SOCIAL PROBLEM OF TEACHING
IT IN HIGH SCHOOL IN CHINA?**

Sun Yifang, Liu Ye

Tutor – Prof. Kuznetsov A.

*M. Ye. Zhukovskiy National aerospace university “Kharkiv aviation institute”, Ukraine,
Jiangxi Institute of Fashion Technology, China*

Most people want to change their lives by going to schools, but other people only focus on results rather than processes. This is a very broad social education problem. In China, there is an examination which is the most crucial for high school students, and both teachers and parents pay more attention to the exam courses. On the one hand, only if students get high scores for the exam courses, they can study at a famous university, which can guarantee a promising future. On the other hand, they do not need to study the IT course extremely hard, because it's not important to achieve their goals. Studying IT course is beneficial to the growth and development of students as the growth mindset had a positive effect on continuance intention through the learning of IT [1]. And as more of the activities of daily living take place online, IT security education for high school students is of increasing importance [2]. Therefore, there is a social problem of making school students learn IT courses.

First, IT course is different from exam courses such as languages, mathematics, physics, and so on. It is necessary to use a computer for teaching and learning and keep pace with the times. Secondly, most parents and teachers do not think that IT courses can play a key role in students' lives as they only care about the main courses and ignore it. However, it is the time of quality-oriented education instead of an exam-oriented one. The IT course as a practical one should be given much more attention. It plays a significant role in contemporary life, especially in the Network Age. As researches show, teachers' pedagogical readiness is as important as technological one for teachers to integrate technology in teaching so that to realize more advanced teaching purposes [3]. Compared with foreign students, Chinese ones are not pretty good at practical skills. In their minds, success means to be admitted to a top University. Only by doing much more homework they can improve their ranks in classes. As a result, they perform well on exams, but their skills are poor.

According to the survey, there is a growing number of people who realize that an IT course is essential in our daily life. We need to take it into account and do the following:

- learning IT course theory. As Karl Marx said that correct consciousness is favorable to society;
- experience is the best teacher. Teachers should teach students to combine theory with practice. It's a principle of finding and solving problems.

Students may gain a sense of achievement when they overcome the difficulties by themselves;

– teachers should also encourage students to improve their creative abilities. Quality-oriented education maintains that innovation enlightens the future. Hence, we had better give full play to the subjective initiative and inspire the learning motivation in the IT course of students.

Thus, it can be concluded that the problem of learning IT courses in China must be solved successfully. If so, there is no doubt in the bright future of China as such practice makes perfect perspectives.

References

[1] Barry Bai, Jing Wang, Ching-Sing Chai. Understanding Hong Kong primary school English teachers' continuance intention to teach with ICT[J]. Computer Assisted Language Learning, 2019.06.19.

[2] Zouheir Trabelsi, Ezedin Barka. A Basic Course Model on Information Security for High School IT Curriculum[C]. 2019 IEEE Global Engineering Education Conference (EDUCON), 2019.04.8-11.

[3] Li, Y., Garza, V., Keicher, A. et al. Predicting High School Teacher Use of Technology: Pedagogical Beliefs, Technological Beliefs and Attitudes, and Teacher Training. Tech Know Learn 24, 501–518 (2019) doi:10.1007/s10758-018-9355-2

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗАКОНОДАВЧЕ ОФОРМЛЕННЯ ВИДОБУТКУ БУРШТИНУ В УКРАЇНІ

М. Ю. Дерев'ягіна, студентка

*Науковий керівник – старший викладач О. М. Богдан
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

За останні роки питання незаконного видобутку бурштину в Україні завдяки ЗМІ набуло неабиякого резонансу. Слід зазначити, що незаконне видобування цього дорогоцінного каменю в країні, яка є одним з європейських лідерів за його запасами, триває ще з 90-х років минулого століття, але останнім часом цей процес став більш потужним, набув масового характеру.

Для України й українського суспільства ця проблема несе в собі два негативні елементи. Перший – це те, що нелегальні копачі нищать довкілля, бо вкладати гроші в рекультивацію земель – означає значно зменшити свої прибутки. На думку еколога правозахисної організації «Екологія, права, людина» Д. Тестова, біорізноманіття в сплюндрованих копачами лісах з'явиться не раніше, ніж за 100 років, а видобуток часто ведеться на заповідних землях, де він заборонений навіть легальний.

Другий елемент – це те, що досить значні кошти не потрапляють до бюджету у вигляді податків чи митних зборів. За інформацією заступника міністра екології та природних ресурсів України С. Коломієць, за

неофіційними даними обсяг незаконного видобутку бурштину в Україні сягає 120-300 мільйонів тонн на рік, а загальний річний прибуток складає 300 мільйонів доларів. У той же час ліцензовані копачі (2 приватні і 4 державні компанії) видобувають лише 4 тонни на рік.

Вказана вище проблема неодноразово ставала предметом обговорення експертів та представників влади. Зокрема у вересні 2015 року відбулася конференція «Проблеми легалізації видобутку бурштину місцевими жителями», у лютому 2016 року відбувся круглий стіл «Нелегальний видобуток бурштину в Україні – масштаби, проблеми та способи їх вирішення». Учасники обох цих заходів прийняли майже ідентичні рішення: питання незаконного видобуту бурштину перш за все слід урегулювати законодавчо. Ми не погоджуємося з такою думкою.

Справа в тому, що питання видобутку корисних копалин в Україні вже регулюється цілою низкою законів та постанов уряду. Перш за все слід згадати Закон України «Про надра» №132/94 – ВР, який був прийнятий ще 27.07.1994 року й у якому чітко прописані всі «правила гри» у сфері видобутку, у тому числі й бурштину. У законодавчому полі України наявні й інші документи, які стосуються безпосередньо видобутку цього каменя, зокрема Указ Президента В. Ющенка від 15 січня 2008 року №17/2008 «Про заходи з упорядкування видобутку бурштину в Україні», Закон України від 26 грудня 2014 р. №1351 – 1 «Про видобування та реалізацію бурштину», який утворює середньомасштабний видобуток, Закон України «Про охорону навколишнього середовища». Отже, як бачимо, питання видобутку бурштину вже має достатньо міцну законодавчу базу, а у листопаді 2019 року Кабінет Міністрів вніс на розгляд Верховної Ради цілий пакет законопроектів (№2240, №2241, №2242), з яких перший уже прийнятий у першому читанні. Законом №2240 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо урегулювання питання видобутку бурштину» вносяться зміни в земельний та кримінальний кодекси, у закони «Про землеустрій» та «Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними».

По суті автори законопроектів пропонують дві речі: про-перше, посилити кримінальну відповідальність за незаконний видобуток; по-друге, спростити його легалізацію. На думку багатьох експертів, дані законопроекти нарешті вирішать проблему незаконного видобутку бурштину, але є й інші погляди. Зокрема директор КП «Волиньприродресурс» В. Столяр зазначає, що для вирішення питання достатньо лише одного базового закону про надра, де «...все написано, все розтлумачено, всім зрозуміло». Керівник секретаріату Ради підприємців при Кабінеті міністрів А. Заболоцький переконаний, що нові закони про бурштин можуть стати, як і попередні, черговою профанацією, яку ніхто не виконує. На його думку, є лише один спосіб подолати спротив зацікавлених у незаконному видобутку сил і зробити так, щоб закони

запрацювали, – це постійний моніторинг ситуації з їх виконанням ЗМІ, експертів, громадськості та зацікавлених в законних правилах гри на цьому ринкові бізнесменів, і ми цілком підтримуємо думку шановного керівника секретаріату.

Отже, розглянувши проблему законодавчого оформлення видобутку бурштину в Україні, можемо зробити такі висновки. По-перше, питання видобуток корисних копалин взагалі і бурштину зокрема в українському законодавстві прописані достатньо чітко й зрозуміло для нормального функціонування галузі. По-друге, має місце свідоме багаторічне нехтування законами зацікавлених у надприбутках бізнес-груп. По-третє, змінити ситуацію з незаконним видобутком бурштину на краще зможуть не нові закони, а пильна повсякчасна увага до цієї проблеми з боку правоохоронних органів і громадськості.

ПРОБЛЕМИ НАУКОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

А. С. Солоділова, студентка

*Науковий керівник – старший викладач О. М. Богдан
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

У розвитку сучасного суспільства важливу роль відіграє наукова інформація, отримана в результаті наукового пізнання, а її отримання, поширення та використання мають суттєве значення для розвитку науки.

Наукова інформація поширюється в часі та просторі певними каналами, засобами, методами. Особливе місце в цій системі належить науковій комунікації. Наукова комунікація – обмін науковою інформацією (ідеями, знаннями, повідомленнями) між ученими й спеціалістами.

Сучасний етап розвитку цивілізації називають постіндустріальним, глобальним, відкритим, мережевим, суспільством четвертої хвилі технологій, інформаційним (це тільки кілька з багатьох назв для тієї форми суспільного життя, що народжується в останні десятиліття), і все частіше – суспільством знань (Knowledge society), тобто суспільством, заснованим на знаннях.

Розбудова інформаційного суспільства, тобто суспільства знань, є особливо актуальною проблемою для України, яка потребує інтелектуального забезпечення в усіх сферах життя людини, суспільства, економіки, держави з огляду на світові тенденції. Відомо, що освіта й наука – надзвичайно важливі інструменти суспільної трансформації. Дійсно, нашій країні потрібні рішучі заходи для посилення, уваги до розвитку науки, освіти та культури, підтримки й нарощування інтелектуального потенціалу суспільства, як того потребує загально цивілізований поступ людства.

Дійсно, усі усвідомлюють залежність рівня розвитку науки та освіти від рівня впровадження інформаційно-комунікаційних технологій та

формування інформаційної культури, а наука та освіта як ніякі інші сфери людської діяльності потребують на оперативну, своєчасну та достовірну інформацію. Ученому, досліднику, викладачеві, студенту, потрібні потужні інформаційні ресурси як вітчизняні, так світові; швидкий, зручний, багатоаспектний доступ до світової наукової інформації через бази даних, наукову періодику, наукову літературу.

Разом тим, як відомо, стан інформаційного забезпечення вітчизняної науки та освіти далекий від ідеального чи хоча б бажаного. Наукові інститути та вищі навчальні заклади України давно майже змирилися з фактичним існуванням в умовах постійного бюджетного дефіциту, учені й освітяни вже багато років майже відірвані від інформації про розвиток світової науки через журнали, монографії, бази даних, особливо закордонні. Стан забезпечення комп'ютерним обладнанням та мережевими технологіями більшості академічних установ і навчальних закладів теж бажає кращого.

В усьому світі для оцінки діяльності ученого використовують індекс цитування, головні ж журнали визначають за імпаکت-фактором – відношенню числа посилань на статті з даного журналу до числа опублікованих у ньому статей. Публікація статей у peer-reviewed (рецензованих, академічних) журналах із хорошим імпакт-фактором уводить дослідника до світового наукового співтовариства. Шлях до визнання міжнародним науковим співтовариством – публікація в журналах із високим імпакт-фактором. З метою підвищення міжнародного престижу країни такі публікації мають заохочувати, але за даними Thomson Scientific (ISI) академічні вчені України публікують лише близько 1500 наукових статей на рік, що становить приблизно третину продуктивності одного лише Манчестерського університету.

Такий стан речей, на нашу думку, пов'язаний із якістю наукових досліджень та освіти в Україні загалом, у кваліфікації кадрів вищої школи та Академії наук, у невизначених пріоритетах та реальних механізмах інтеграції науки та освіти, у небажанні (а часто невмінні) дослідників інтегруватися до більш широкої світової наукової співдружності через незнання іноземних мов та сучасних інформаційних технологій та низький рівень фінансування.

Отже, можемо зробити такі висновки. По-перше, розбудова інформаційного суспільства є актуальною проблемою для України; по-друге, у сучасному світі наукова комунікація здійснюється переважно за допомогою інформаційних технологій, доступ до яких потребує певного рівня витрат; по-третє, вітчизняні наука та освіта хронічно не отримують достатнього фінансування, що негативно відбивається на якості наукової комунікації.

**ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ «ПІСЛЯДИПЛОМНА ОСВІТА»
В ЗАКОНОДАВЧИХ ДОКУМЕНТАХ**

Є. В. Потапенко, студентка

*Науковий керівник – док. пед. наук, доц. Г. А. Дегтярьова
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

На сучасному етапі державна політика України сприяє розвитку системи освіти та підвищенню її якості, доступності для здобувачів, відкритості формування структури й обсягу освітньої та професійної підготовки фахівців. Це забезпечується завдяки функціонуванню різноманітних нормативно-правових актів про вищу освіту, однак, аналізуючи їх зміст, можна виявити розбіжності у трактуванні суті понять, зокрема поняття післядипломної освіти.

Згідно з пунктом 1 статті 10 Закону України «Про освіту» від 05 вересня 2017 року невід’ємними складниками системи освіти є дошкільна освіта, повна загальна середня освіта, позашкільна освіта, спеціалізована освіта, професійна (професійно-технічна) освіта, фахова передвища освіта, вища освіта та освіта дорослих, у тому числі післядипломна освіта. У статті 18 цього ж закону післядипломна освіта визначається як складова освіти дорослих, що здобувається на основі вищої, професійної або фахової освіти та завдяки якій реалізовується право здобувача освіти на безперервне навчання відповідно до її особистісних потреб і пріоритетів в усіх сферах діяльності країни.

На жаль, закон не надає визначення післядипломної освіти, але, виходячи з його статей, післядипломна освіта описується як освітня програма, що спрямована на набуття нових або вдосконалення наявних компетентностей, здобутих на основі вищої, професійної або фахової освіти. Це досягається закладами післядипломної освіти завдяки організації спеціалізації, перепідготовки, підвищення кваліфікації та стажуванню кадрів.

Закон України «Про вищу освіту» (пункт 1 статті 60) від 01 липня 2014 року визначає післядипломну освіту як спеціалізоване вдосконалення освіти та професійної підготовки особи шляхом поглиблення, розширення та оновлення наявних професійних знань, умінь та навичок або отримання іншої професії і спеціальності на основі здобутого раніше освітнього рівня та практичного досвіду. Там же зазначається, що освітню діяльність з метою здобуття післядипломної освіти провадять не лише заклади післядипломної освіти, а й відповідні структурні підрозділи закладів вищої освіти і наукових установ.

У цій же статті наголошується, що післядипломна освіта включає здобуття другої (наступної) вищої освіти. Це означає, у рамках здобуття післядипломної освіти особа здобуває ступінь бакалавра або магістра за іншою спеціальністю на основі вже здобутої вищої освіти на основі

ступеня бакалавра та практичного досвіду. Отже, післядипломна освіта за цим законом розуміється як наступний рівень вищої освіти.

Таким чином, обидва закони характеризують післядипломну освіту як певну освітню програму, що спрямована на вдосконалення або отримання певних знань, навичок та умінь, здобутих в процесі отримання вищої освіти, але по-різному визначають її місце в системі освіти. Якщо Закон України «Про освіту» (2018) відносить післядипломну освіту до освіти дорослих, що є окремою ланкою в цій системі, то за Законом України «Про вищу освіту» (2014) – післядипломну освіту розуміємо лише як наступний рівень вищої освіти, що істотно викривляє розуміння її суті та значення в системі освіти.

**ПРО НОВИЙ ПОРЯДОК ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ
(ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ №800 ВІД 21.08. 2019)**

*Клищенко К. В., студентка
Науковий керівник – докт. пед. наук, доц. Г. А. Дегтярьова
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

В умовах глобалізації країни інноваційний розвиток освіти актуалізує проблему якісного оновлення післядипломної освіти та її найважливішої складової – системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників. З метою оновлення системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників було затверджено Постанову Кабміну №800 від 21.08.2019.

Відповідно до цієї Постанови з 01 січня 2020 року педагоги зможуть використовувати виділені державою кошти на підвищення кваліфікації в обраних ними організаціях. Уряд затвердив відповідний Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників.

У Порядку визначено, що підвищенням кваліфікації можна вважати розвиток необхідних для роботи компетентностей; удосконалення та набуття нових вузькопрофільних, пов'язаних з викладанням певної шкільної дисципліни компетентностей; отримання нового практичного досвіду.

За новим Порядком педагогічні працівники зобов'язані постійно підвищувати кваліфікацію. Вони можуть навчатися в Україні або за кордоном у різних формах (очній, заочній, дистанційній, мережевій, дуальній, на робочому місці, на виробництві тощо) і видах.

Залишається традиційний вид підвищення кваліфікації – це навчання в закладах освіти, що мають ліцензію на підвищення кваліфікації або провадять освітню діяльність за акредитованою освітньою програмою, яке передбачає набуття особою нових та/або вдосконалення раніше набутих компетентностей у межах професійної діяльності або галузі знань може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових

освітніх кваліфікацій не потребує окремого визнання q підтвердження його результатів.

Крім того, педагог може пройти навчання і в інших організаціях, які мають ліцензію на підвищення кваліфікації беручи участь у семінарах, практикумах, тренінгах, вебінарах, майстер-класах тощо.

До обов'язкового підвищення кваліфікації можна буде зарахувати не лише навчання в інститутах післядипломної педагогічної освіти, а й інші профільні курси за рішенням педагогічних рад закладів освіти.

Обсяг підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників устанавлюють в годинах та/або кредитах Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС); один кредит ЄКТС становить 30 годин) за накопичувальною системою.

Упродовж 5 років учитель має накопичити не менше 150 годин (5 кредитів) підвищення кваліфікації. Це є обов'язковою умовою атестації. Підвищувати кваліфікацію необхідно щороку не менше 30 годин (1 кредит).

У Порядку узаконили різноманіття форм підвищення кваліфікації. Тепер можна вчитися заочно, дистанційно та у формі вечірніх занять. До того ж усі ці форми підвищення кваліфікації можна поєднувати. Навчання педагогів можуть проводити не лише заклади освіти, а й будь-які інші юридичні чи фізичні особи, зокрема, державні, громадські та інші організації.

Навчання може проводитись на платній та безоплатній основі. Сплачувати за навчання можуть із держбюджету, із власних надходжень закладу освіти та інших незаборонених джерел. Фінансування також може здійснюватися меценатами або самостійно вчителем.

За результатами проходження підвищення кваліфікації працівник має отримати документ про підвищення кваліфікації. Нововведенням є те, що заклад підвищення кваліфікації оприлюднює на веб-сайті та/або на Національній освітній електронній платформі перелік виданих документів протягом 15 календарних днів після їх видачі.

Отже, результати підвищення кваліфікації в закладах, що мають ліцензію на підвищення кваліфікації або провадять освітню діяльність за акредитованою освітньою програмою, не потребують окремого визнання чи підтвердження. Якщо працівник підвищив кваліфікацію в іншому закладі, результати підвищення має визнати своїм рішенням педагогічна (вчена) рада відповідного закладу освіти. Порядок визнання результатів підвищення кваліфікації мають встановити самі педагогічні (вчені) ради.

Здобуття вищого рівня освіти, наукового рівня або іншої спеціальності в межах професійної діяльності за новим Порядком також визнають підвищенням кваліфікації.

Отже, новий порядок підвищення кваліфікації педагогічних працівників спонукатиме педагогів постійно турбуватись про підвищення власного професійного рівня.

СЕКЦІЯ V
ФІЛОЛОГІЯ. ЛІНГВІСТИКА

**ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ЕЛЕКТРОННОГО ФОРМАТУ ТЕСТУВАННЯ
ПІД ЧАС ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ**

О. І. Кудлай, асистент

*Національний аерокосмічний університет імені М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

Оцінювання результатів роботи та відгук на його результати є ключовими аспектами будь-якого навчального процесу. Якість, об'єктивність, неупередженість та швидкість оцінювання формують у студентів розуміння змісту навчальної дисципліни, визначають їхню здатність прогресувати та вдосконалюватися, впливають на студентів у їхньому подальшому житті та кар'єрі.

У сучасному світі використання новітніх комп'ютерних технологій (КТ) дає можливість перетворити процес оцінювання та відгуку на нього у швидкий ефективний засіб, який сприяє здобуттю якісних знань й стимулює студентів до вдосконалення. Такі платформи, як Hot Potatoes, Mahara, Moodle, Quia Web, Blackboard, Google Classroom та інші, забезпечують широкі можливості не лише для організації навчального процесу та створення курсів для дистанційного навчання, але й для впровадження різних типів тестування.

Багато вітчизняних та зарубіжних учених (В. Аванесов, Я. Болюбаш, І. Булах та М. Мруга, Л. Кухар, А. Майоров, В. Рахлецька, К. Чабан, J. Alderson, J. Burstein та Chodorow, N. Carr, C. Chapelle та D. Douglas, G. Fulcher та Davidson, C. Roener) у ході дослідження проблем використання КТ у навчальному процесі та перевірці знань визначили переваги та недоліки застосування такого методу тестування і довели його ефективність.

У Національному університеті «Острозька академія» було проведено опитування щодо позитивних та негативних аспектів паперової та електронної форм тестування з іноземної мови. На це запитання погодилося відповісти розгорнуто 39% студентів та 100% викладачів. Підсумовуючи відповіді респондентів, можна виділити п'ять груп проблем, які турбують як студентів, так і викладачів під час написання тесту з іноземної мови: психологічний комфорт, фізіологічний комфорт, технічне забезпечення, організація тестування, структура тесту, механізм перевірки та подання результатів. Зупинимось на кожній з цих груп детальніше.

Психологічний комфорт. Респонденти стверджують, що письмова форма є традиційною формою проведення тестувань з іноземної мови, звичною формою сприйняття інформації, за якої вони почуваються

впевненіше, коли читають завдання та дають відповіді саме таким чином. Саме така форма дає більші можливості оригінально виконувати завдання із застосуванням творчого підходу, не обмежуючись конкретною відповіддю. Респонденти зазначають, що в разі роботи з комп'ютером їм важко зосередитися; їх лякає не сам тест, а можливість помилитися через недостатній досвід роботи з комп'ютером чи незнанням структури тесту.

Фізіологічний комфорт. З погляду фізіології респонденти скаржаться на обидві форми проведення тестування: за письмової перевірки знань втомлюються пальці та очі, витрачається багато енергії на довготривале сидіння в одній позі; за електронної перевірки знань студентам ще й заважає гул комп'ютера/ів (якщо їх багато у комп'ютерному класі).

Технічне забезпечення. Найбільше зауважень студентів та викладачів стосувалося саме технічного аспекту як комп'ютерної форми тестування, так і письмової. Як зазначалося у секції «Психологічний комфорт», зручність у користуванні може впливати на загальний результат зрізу знань. Паперова форма проведення тестування, на думку респондентів, паперо- та фарбозатратна, тести потрібно зберігати в недоступному для користувачів місці для гарантування анонімності та протидії списуванню, друк тексту може бути нечітким, а розташування завдань у тесті організовано без дотримання вимог (малий шрифт та інтервали для того, щоб скоротити витрати матеріалів під час друкування). Крім того, оформлюючи відповідь, важко приховати виправлення, а на думку деяких студентів, і важче списати. Викладачі зазначають, що якщо тести передбачають залучення якихось особливих значків та графічних елементів (транскрипції, інтонаційні схеми), то паперову форму технічно виконує легше як укладач тесту, так і виконавець. Як показує досвід студентів та викладачів, найбільшою проблемою електронної форми тестування стали збої у комп'ютерній мережі, електричному постачанні або несправність комп'ютера, що були причиною втрати тесту та неможливості відновити виконане. Опитувані, проте, відзначали, що з допомогою комп'ютера можна регулювати чіткість зображення, масштаб, легко переходити з однієї частини тесту в іншу та повертатися, відмічати питання, на які потрібно звернути увагу пізніше. Викладачі зазначають, що з технічного погляду електронний тест є більш безпечним, питання можна змішувати, масово виправляти помилки у самому завданні, легко отримати статистику щодо процесу та результатів проходження тесту, давати завдання дистанційно.

Організація тестування. Правильна організація електронного тестування також впливає на якість виконаного тесту. Непродумане та несплановане викладачем завчасно випробування може безпосередньо вплинути на результати студентів. Зокрема, скарги виникали під час реєстрації в систему Moodle, оскільки лише зареєстровані користувачі могли проходити тест, а для реєстрації потрібен час. Викладач, у свою чергу, повинен врахувати кількість місць у комп'ютерному класі для

одночасного виконання тесту або поділити студентів на групи, достатні для виконання. Респонденти відзначають, що важливим елементом електронного тестування є обмеження в часі, про що є нагадування на сторінці тесту. Проте ставлення до такого елемента неоднозначне. Що стосується тривалості виконання тесту, опитувані студенти та викладачі зазначають, що паперова форма більш часовитратна і час можна продовжити, враховуючи індивідуальні характеристики кожного студента. Недоліком електронної форми тестування студенти визнають і те, що під час написання тесту неможливо робити нотатки, використати чернетку.

Отже, опитування підтвердило припущення про те, що як студенти, так і викладачі мають невеликий досвід виконання та проведення електронних тестувань. Той же досвід, який вони мають, дозволяє стверджувати, що нова форма тестувань має перспективи у перевірці знань з іноземної мови.

УКРАЇНЬСЬКА РИТОРИКА ХІХ – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ.

Т. В. Фунікова, канд. філол. наук, доцент

***Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»***

На розвиток української риторики ХІХ – першої половини ХХ ст. досить суттєво вплинули політичні обставини. Саме після відомого Валуєвського циркуляра 1863 р., а також інших подібних документів розвиток українського ораторства дуже уповільнився. Однак суттєве пожвавлення в ХІХ ст. суспільного життя в Росії та Україні після відміни кріпацтва, так само як і в Західній Україні, що перебувала в складі Австро-Угорщини, сприяло деякому піднесенню ролі риторики, зокрема у сфері судового красномовства. Суспільно-політичні процеси в Європі ХІХ ст. спричинили суттєві реформи в усіх сферах життя. Запровадження суду присяжних і розвиток адвокатури зумовили зростання ролі юридичного красномовства. Українське судове красномовство ХІХ–ХХ ст. знає також імена М. Карабчевського та М. Холеви. Академічне красномовство в Україні набирало сили, хоча й не рідною мовою.

Видатними професорами-лекторами були М. Максимович, перший ректор Київського університету, та В. Антонович, професор цього ж університету. Досить відомим ученим-лектором і публіцистом був М. Драгоманов, один із батьків української національної ідеї, громадський діяч. Він був одним із засновників учительських курсів для українських народних шкіл, ініціатором створення україномовних підручників, читав лекції в Київському та Софійському університетах.

У галузі риторики яскравими постатями були К. Зеленецький, який викладав у Рішельєвському ліцеї в Одесі й написав кілька посібників, що пізніше передавалися і в ХХ ст. У період стабілізації суспільного життя (друга половина ХІХ ст.) постає дедалі більша потреба в риториці не

тільки в Україні. Але XIX ст. не було «золотим століттям» риторики. У цей період видавалися лише посібники, написані відповідно до канонів античної риторики.

Однією з непересічних особистостей XIX ст., які продемонстрували зростання української національної самосвідомості і, певною мірою, пробудження українського риторичного слова, був Г. Яхимович, талановитий церковний і політичний оратор, професор богослов'я, львівський митрополит, посол до Віденського парламенту, який був одним із засновників Головної Руської Ради у Львові (1848 р.). Так, у маніфесті цієї організації було змальовано прагнення українства до політичного самовизначення; він закінчувався гаслом «Будьмо тим, чим бути можемо і повинні. Будьмо народом». В історії української риторики він відомий як автор численних проповідей.

На межі XIX–XX ст. в Україні з'являється ціла плеяда яскравих політичних пропагандистів. Одним із відомих представників тогочасного політичного красномовства був М. Міхновський, адвокат і політик, який виступив як один з організаторів Української народної партії. Помітним явищем політичного життя стали його «Програма» для партії і «Десять заповідей». Крім того, він був талановитим судовим оратором на політичних процесах. Дуже відомим на той час був політик, публіцист і літературознавець С. Єфремов, заступник голови Центральної Ради, який обґрунтовував українську національну ідею. Як політичний оратор, особливим авторитетом користувався М. Грушевський, провідний діяч держави та національної освіти, учений і публіцист. Його заслужено вважають одним із батьків української нації. Саме під його впливом було фактично вперше проголошено офіційно новий статус української мови як державної («Закон Центральної Ради про державну мову» 1918 р.).

Ще однією яскравою постаттю зазначеного періоду був А. Шептицький (Маркіян Шашкевич), видатний оратор, політичний та церковний діяч. Уже в юному віці він виявляв великі ораторські здібності. А. Шептицький знав дев'ять мов. Початок XX ст. був періодом інтенсивної душпастирської і проповідницької діяльності галицького митрополита. З цього часу походить багато його пастирських листів, які є свідченням незвичайної його проповідницької діяльності та гомілетичних здібностей. У своїх проповідях та публікаціях пропагував засади суспільної науки церкви. В численних пастирських листах, в часописах та у виступах на конференціях застерігав про небезпеку комунізму й атеїзму. Уже в грудні 1941 р. митрополит А. Шептицький осудив систему влади, що виступала проти християнських засад. Так, у листопаді 1942 р. він видав пастирський лист «Не вбивай», засуджуючи братовбивчі війни і вбивства українців, поляків і євреїв. Винятковою була роль А. Шептицького як проповідника та оратора. Він одним із перших виголосив у церкві проповідь українською мовою, не лише розширивши сферу її застосування у найвпливовішій царині національного буття, але таким чином знайшов шлях до серця

кожної простої людини. Він розумів народ, наче покинуту сироту, до якої треба було обов'язково заговорити, аби повести в освічений світ». Мудрі думки А. Шептицького, його вислови стали крилатими, перетворилися на афоризми: «Жити за совістю – важливіше за будь-які віросповідання»; «Ключ до перетворення України знаходиться в ній самій. Нам важко змінити зовнішні обставини, проте в нашій волі змінити себе»; «Ані багатство, ані влада, ані могутність і сила не окупить глупоти й не заступить мудрости; без мудрости сила чи значення буде в найліпшій разі робити враження якогось фізичного рідкісного явища, а лише мудрість буде імпонуючим духовним людським явищем»; «Найголовніший чинник єдності – українська мова».

Загальний рівень риторики в Україні на межі XIX–XX ст., як і у світі в цілому, помітно знижується. Піднесення спостерігається лише у сфері академічного красномовства. Тоталітарний режим не сприяв пошуку способів втілення думки у вишуканому слові. Риторика припиняють викладати в університетах і школах, у філологічній освіті вона почасти поглинається теорією літератури. Ця криза в риторичі не торкнулася хіба що церковної риторики.

Отже, національний ренесанс першої половини XX ст. був приречений на загибель в умовах тоталітарного режиму. Планова та невблаганна русифікація України цього періоду аж ніяк не сприяла розквіту української риторики.

ЧИТАННЯ ЯК ВИД НАВЧАЛЬНОЇ ІНШОМОВНОЇ МОВЛЕННЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Галкін О. В., старший викладач

*Національний аерокосмічний університет імені М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

Метою даної статті є розглянути читання як вид навчальної іншомовної мовленнєвої діяльності в немовних закладах вищої освіти. Читання починається на просунутому етапі навчального процесу, коли досягнуто розуміння того, що читання – це спілкування не безпосереднє, а спілкування через текст, створений автором.

Зазвичай у студентів складається думка, що читання є перекладом тексту й для розуміння тексту необхідно знати кожне слово в ньому. Це не вірно. Слід звернути увагу на два важливих правила:

1. Читати не означає перекладати.
2. Для розуміння тексту необов'язково знати кожне слово.

Читання як вид мовленнєвої діяльності означає «проникнення» в іншомовний текст і дане «проникнення» може виглядати наступним чином. Робота над текстом починається до читання (Передтекстовий етап). Студент ставить питання: «Я знаю про зміст тексту більше, ніж я думаю». Студент звертає увагу на заголовок тексту, який називає тему, а більшість

тем студенту вже відома. Далі необхідно визначити жанр тексту, його форму та структуру. Для цього необхідно звернути увагу на ілюстрації, які роблять текст більш видимим. Потім звертає увагу на слова. Деякі з них, можливо, виділені, про значення невідомих слів можна здогадатися: вони можуть бути інтернаціональні, однокореневі. У разі сумніву контекст може допомогти здогадатися про незнайоме слово на основі знайомого, оскільки основна інформація тісно пов'язана з внутрішньою структурою тексту, з розвитком думки та дії. Дуже важливо брати до уваги особливо значущі з'єднувальні елементи речення й тексту: сполучники, займенники. Вони допомагають дізнатися, як розвиваються події. І тільки на завершальному етапі «проникнення» в текст може знадобитися словник. Він може бути використаний у винятково складних ситуаціях.

Під час читання як виду навчальної іншомовної мовленнєвої діяльності можуть бути корисними наступні вправи для формування техніки читання:

1. На зміцнення графемно- фонемних зв'язків:
 - називання букв;
 - знаходження заданих букв в алфавіті;
 - називання букв в конкретному слові;
 - визначення букв і звуків у слові;
 - угруповання слів за певним звуком, буквою.
 - опис – запис – прочитання слів відповідно до певних ознак.
2. На співвіднесення форми зі значенням:
 - знаходження однокоренових слів;
 - знаходження в ряду слів прикметників в порівняльному ступені – знаходження дієслів у минулому часі тощо.
3. На розвиток мовної здогадки:
 - переклад слів за їхньою структурою;
 - знаходження слів-інтернаціоналізмів.
4. На розвиток імовірнісного прогнозування:
 - відновлення слова за частинами;
 - заповнення пропусків артиклями;
 - вибір іменника згідно з даними прикметниками.
5. На угруповання слів у смислове ціле:
 - читання по синтагмах;
 - знаходження в ряду словосполучень, що позначають час, місце.
6. На розпізнавання груп граматичних форм:
 - знаходження дієслів, іменників.
7. На відпрацювання інтонації:
 - читання за диктором;
 - виразне читання;
 - читання з інтонаційної розміткою;
 - звернене читання.

Усім цим вправам можна надати ігровий характер (розшифровка тайнопису, світлової реклами, складання ребусів). Завдання такого характеру перетворюють оволодіння технікою читання на цікавий, креативний процес.

ФУТУРОШОК ЯК ФАКТОР СУЧАСНОГО СОЦІАЛЬНОГО ЖИТТЯ

Колотова Л.В., канд. соц. наук

*Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

Стрімкі зміни, що відбуваються в суспільстві, вимагають реформування соціальних інститутів і в першу чергу інституту вищої освіти. У системі вищої освіти повинні бути закладені перспективи на майбутнє, що випереджають сучасність і задають вектор розвитку. У ХХІ столітті таким вектором є інформаційне суспільство, супутниками якого є інформатизація та віртуалізація соціального життя.

Формування і розвиток нового типу суспільства в умовах інформатизації та віртуалізації соціального життя відбувається тут і зараз. І саме тому ми спостерігаємо феномен, детально описаний Елвіном Тоффлером ще в 1970 році – футурошок. Сам термін був введений в обіг Тоффлером ще в 1965 році для опису руйнівного стресу і втрати орієнтації, які викликають у індивідів дуже великі зміни, що відбуваються за дуже короткий час. Іншими словами, в умовах надшвидкісних соціальних трансформацій, свідками та учасниками яких ми є сьогодні, соціальна адаптивність може бути неуспішною для значної частини населення внаслідок об'єктивних причин, а саме – обмеженої швидкості людської реакції.

В даний час в тій чи іншій мірі «шок майбутнього» відчувають представники різних соціальних груп, в першу чергу це люди середнього віку і старших поколінь. Демографічний критерій в цьому випадку є найбільш об'єктивним, на відміну, наприклад, від рівня освіти чи соціального статусу. Проблема в тому, що основне навантаження соціально-активної і продуктивної діяльності припадає саме на ці категорії населення. Молодь через збільшення тривалості навчання і соціально-психологічні (і фізіологічні) особливості своєї вікової когорти менш залучена в соціально-корисну діяльність. Таким чином, функціонування соціальних інститутів, зокрема інституту вищої освіти, залежить від ефективності роботи людей середнього і старшого віку. А ефективність їх роботи залежить від рівня їх адаптивних здібностей.

Слід враховувати, що футурошок може виражатися не тільки в соціальній дезорієнтації. В умовах такого стресу і соціального тиску, викликаних занадто великою швидкістю зміни оточення, закономірним є виникнення захисної реакції. «Шок майбутнього» також проявляється в зовнішньо ірраціональному опорі змінам, яке виявляють як окремі

індивіди, так і цілі групи. Таким чином, виникає необхідність вироблення стратегії реформування діяльності суспільства з урахуванням реакції людей всіх вікових категорій. Цілком очевидно, що скинути з рахунків велику частину населення і розраховувати тільки на молодь, не вийде. Отже, необхідно шукати шляхи вирішення існуючих проблем і подолання наслідків футурошока. Необхідні спільні дослідження футурологів, соціологів і психологів з даної проблеми. Те, що нинішній президент призначив радника-футуролога, вселяє оптимізм. Зараз послугами футурологів користуються великі урядові відомства і компанії в багатьох країнах для того, щоб передбачити проблеми та тенденції в майбутньому для подальшого розвитку і планування своїх дій. Здається, простір для застосування знань про майбутнє набагато ширше, аж до створення програм з подолання футурошока. Зараз прийнято скаржитися на те, що реформи, в тому числі в системі вищої освіти, пробуксовують і на місцях часто сприймаються в багнети. Можливо, саме облік людського фактора в умовах формування інформаційного суспільства допоможе змінити ситуацію.

**АНАЛІЗ ТЕМАТИЧНОЇ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИКИ
ЯК ПІДХІД ДО ПОПОВНЕННЯ ТА ДЕТАЛІЗАЦІЇ У ЗАПАМ'ЯТОВУВАННІ
ВЕЛИКОГО ЛЕКСИЧНОГО МАСИВУ ЗДОБУВАЧАМИ-ФІЛОЛОГАМИ**

канд. філол. наук, доцент Рижкова В.В.

*Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»
кафедра прикладної лінгвістики*

У полі зору дослідження – масив англомовної лексики підручника для здобувачів 1-го курсу напряму 035 «Філологія» “A Way to Success, Year 1” авторів Н.В. Тучиної, І. В. Жарковської та ін. Цей підручник вдало вписався в програму з поглибленого вивчення англійської мови в університетах. Він має цілу низку переваг: ретельно підібрана найуживаніша лексика у великому обсязі за пропонованими темами, і це достатньо збагачує лексичний запас здобувача-філолога; різноманітні тексти та вправи на відпрацювання та засвоєння вивченої лексики. Але проведення ретельного аналізу англомовного лексичного матеріалу підручника надало можливість виділити лексичні одиниці, які потребують особливої уваги щодо пошуку правильних словникових відповідників, а, отже, й пояснення викладача.

Деякі (поодинокі) вирази, запропоновані у підручнику, на наш погляд, є дещо застарілими. Наприклад фраза *to go to a disco*. Її більш правильним аналогом у сучасній англійській мові є вираз *to go to a night club*, а слово *дискотека* не є сучасним, оскільки *дискотека* як явище є пережитком минулого і в українській мові й культурі.

Суперечливим також є вибір слова *fringe* на позначення частини зачіски, відомої україномовним людям як *чубчик*. Воно є абсолютно правильним, коли справа не стосується американської англійської. Але, у

час розвитку мережі Інтернет й інформаційних технологій американський варіант англійської мови став найбільш розповсюдженим і використовуваним. Тут слово *fringe* зазвичай використовується на позначення межі, або ниток чи смужок тканини у вигляді бахрами (торочки). А ось чубчик жителі Сполучених Штатів називають *bangs*, тому, на нашу думку, незайве було б надати два варіанти перекладу цієї англомовної лексичної одиниці.

Ще одним досить суперечливим прикладом перекладу лексичної одиниці у підручнику є описовий переклад зморшок, відомих у народі як «гусячі лапки». Розробники підручника подали пояснення у переліку слів для опису зовнішності як *laugh wrinkles around the eyes and the mouth*, хоча в англійській мові вже існує усталений і досить широко вживаний вислів *crow's feet* на позначення цього явища.

Слово *navel*, подане як єдиний варіант перекладу слова *nup*, можна доповнити більш розмовними, а, отже, й більш вживаними в розмовній англійській мові, складеними словами *belly-button* і *tummy-button*.

Слово *bold*, яке є доволі розмовним, отримало доповнення його майже повним синонімом *sassy*. Обидва вони українською означають *зухвалий, самовпевнений* у позитивному сенсі.

Безперечно, підручник містить багато корисної активної лексики, яка стосується явищ, відсутніх у нашій культурі, але наявних у культурі носіїв англійської мови. Наприклад, слово *auburn* використовується для позначення золотаво-каштанового або рудувато-каштанового волосся, хоча і не має прямого однослівного еквіваленту в українській мові. Це ж стосується і кольору очей, який має назву *hazel*. Українською можна використати лише переклад *зелено-карі очі*, хоча навіть він не повністю передає спектр кольорів райдужної оболонки ока, які носій англійської може назвати *hazel*.

Ще одне явище, відоме і цілком зрозуміле носіям англійської мови, яке має назву *gap year*, доволі складно перекласти українською. Через довге перебування під впливом політики «залізної завіси» і повільне проникнення ідей більш розвинутих країн на територію України, *gap year*, на жаль, і досі не став популярним явищем серед студентів і випускників шкіл нашої держави.

Зазвичай це – рік, вільний від навчання, який молодь присвячує подорожам, місцевим або закордонним стажуванням, розвитку власних навичок або вивченню нової мови, волонтерству, спорту тощо. Описовий переклад займав би забагато місця, тож було підібрано еквівалент *академічна відпустка*. Відомо, що студент має право отримати академічну відпустку, з-поміж інших причин, через навчання або стажування в установах інших держав. Тому ми вважаємо вибір цього еквіваленту цілком обґрунтованим.

Для кращого та ефективного засвоєння великих масивів англомовної лексики, на нашу думку, потрібно не просто механічно завчати лексику, а

активно використовувати її у спілкуванні, звертаючи увагу на її уживання у повсякденному житті – під час перегляду фільмів чи прослуховування музики. Це сприятиме переходу лексики із короткочасної пам'яті у довготривалу.

ГРАМАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ

М.О. Світлична, студентка

*Науковий керівник – старший викладач В.В. Кравчук
Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

Серед численних питань, які вивчає сучасне мовознавство, важливе місце займає вивчення лінгвістичних аспектів міжмовної мовленнєвої діяльності, яку називають «перекладом» або «перекладацькою діяльністю».

Переклад – це викликаний суспільною необхідністю процес і результат передачі інформації, вираженої в письмовому або усному тексті на одній мові, за допомогою еквівалентного тексту іншою мовою.

Перетворення, за допомогою яких можна здійснити перехід від одиниць оригіналу до одиниць перекладу в зазначеному сенсі, називаються перекладацькими (міжмовними) трансформаціями. Оскільки перекладацькі трансформації здійснюються з мовними одиницями, що мають як план змісту, так і план вираження, вони мають формально-семантичний характер, перетворюючи як форму, так і значення вихідних одиниць. В.Н. Комісаров виділяє три види трансформацій: лексичні, граматичні і комплексні (лексико-граматичні).

Граматичні трансформації – різноманітні міжмовні перетворення, за допомогою яких здійснюється перехід від одиниць оригіналу до одиниць перекладу із метою досягнення адекватності перекладу всупереч розбіжностям у формальних і семантичних системах двох мов. Вони полягають в перетворенні структури речення в процесі перекладу відповідно до норм мови, що перекладає. В українській мові відсутні деякі граматичні категорії, які існують в англійській мові, і навпаки. Наприклад, в англійській мові це може бути герундій, артикль, інфінітивні та дієприкметникові конструкції. Такі розбіжності і викликають необхідність граматичних трансформацій. Трансформація може бути повною або частковою залежно від того, змінюється структура речення повністю або частково. Зазвичай, коли замінюються головні члени речення, відбувається повна трансформація, якщо змінюються лише другорядні члени речення – часткова. Крім заміни членів речення, можуть замінюватися і частини мови. Найчастіше це відбувається одночасно.

На використання граматичних трансформацій можуть впливати: синтаксична функція речення, лексичне наповнення та смислова структура, контекст речення та його експресивно-стилістична функція.

До найбільш поширених граматичних трансформацій належать: дослівний переклад, членування і поєднання речень та граматичні заміни (форми слова, частини мови, члена речення).

Дослівний переклад – це спосіб перекладу, коли синтаксична структура оригіналу перетворюється в аналогічну структуру мови, на яку перекладають. Синтаксичне уподібнення може призводити до повної відповідності кількості мовних одиниць та порядку їх розташування в оригіналі й перекладі, наприклад: *“The Minister of Foreign Affairs of Ukraine is leaving for London today evening.”* – «Сьогодні ввечері міністр закордонних справ України відбуває до Лондона».

Членування речення – це спосіб перекладу, за яким синтаксична структура речення оригіналу перетворюється в дві та більше предикативні структури мови, на яку перекладають: *“Both engine crews leaped to safety from a collision between a parcels train and a freight train near Morris Cowley, Oxfordshire.”* – «Поблизу станції Моріс Коулі в графстві Оксфордшир зіткнулися поштовий і товарний потяги. Члени обох потягових бригад залишилися неушкоджені, зістрибнувши з потягу під час руху». У даному прикладі за допомогою трансформації членування речення вдалося передати значення складного для перекладу англійського словосполучення *“leap to safety”* і забезпечити більш природній для української мови опис переліку подій.

Поєднання речень – це спосіб перекладу, за яким синтаксична структура оригіналу перетворюється на одне складне речення шляхом сполучення двох простих: *“The only thing that worried me was our front door. It creaks like a bastard.”* – «Єдине, що мене турбувало – це те, що наші вхідні двері скрипіли, наче навіжені».

Граматичні заміни – спосіб перекладу, при якому граматична одиниця оригіналу перетворюється на одиницю мови, що перекладає, з іншим граматичним значенням. Заміні може піддаватися граматична одиниця вихідної мови будь-якого рівня:

- словоформа: *“money”* (одн.) – «гроші» (мн.), *“struggles”* (мн.) – «боротьба» (одн.), *“outskirts”* (мн.) – «околиця» (одн.);
- частина мови: *“He is a poor swimmer.”* – «Він погано плаває» (заміна іменника дієсловом і прикметника іменником);
- член речення: *“The little town of Clay Cross today witnessed a massive demonstration.”* – «Сьогодні у невеликому місті Клей-Кросс пройшла масова демонстрація» (заміна підмета на обставину місця);
- речення певного типу: *“It was as hot as hell and the windows were all steamy.”* – «Спека була пекельною, усі вікна запітніли» (заміна речення зі сполучником на безсполучникове).

Отже, граматичні трансформації застосовують при перекладі відсутніх в українській мові й характерних для англійської мови синтаксичних конструкцій. Подібні трансформації є необхідними задля

забезпечення якості перекладу та відповідності нормам мови, на яку перекладають.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ РЕКЛАМИ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Лазарева А.Л., студентка

Науковий керівник – доц.кафедри прикладної лінгвістики Гелетка М.Л.

Національний аерокосмічний університет ім. М.Е. Жуковського

«Харківський авіаційний інститут»

Інтернет-реклама на сьогодні є найбільш таргетованим рекламним інструментом. Завдяки стрімкому зростанню аудиторії інтернет-користувачів, ринок інтернет-реклами зростає щорічно – збільшуючи свою частку за рахунок відхоплення часток передусім у друкованих медіа та телебачення. Рекламний текст має велику силу психологічного впливу на суспільство.

З точки зору філології **реклама** – це особлива сфера діяльності, продуктом якої є рекламні тексти, у яких і репрезентується мова реклами. Інколи й у звичайній мові під рекламою мається на увазі перш за все рекламний текст, адже не дарма так активно цитуються вдало побудовані конструкції.

Перевага інтернет-реклами полягає в легкому впливі на вузькі кола цільової аудиторії, на скороченні відстані між рекламодавцем та споживачем.

За науковцем А.Д. Швейцером, переклад є однонаправленим і двофазним процесом міжмовної й міжкультурної комунікації, при якому на основі підданого перекладацькому аналізу первинному тексті створюється вторинний текст, що замінює первинний в іншому мовному й культурному середовищі.

Сучасна наука визнає дві основні концепції реклами: культурологічну (наголос на художньо-естетичному ракурсі масової культури) і маркетингову (покращення показників продажу того чи іншого товару).

Учені виділяють такі перекладацькі стратегії, як відсутність перекладу, прямий переклад, запозичення рекламного тексту, адаптація та ревізія.

При будь-якому перекладі мають місце численні перестановки, перегруповання, перерозподіл окремих смислових елементів. Усе це прийнято називати **перекладацькими трансформаціями**, суть яких полягає в зміні формальних або семантичних компонентів вихідного тексту при збереженні інформації, призначеної для передачі. Існують такі види перекладацьких трансформацій: **лексичні** (конкретизація, прийом цілісного перетворення, компенсація, генералізація, антонімічний переклад, транскрипція і транслітерація, калькування, модуляція або смисловий розвиток, лексико-семантичні заміни) та

граматичні (перестановка, заміна, додавання, опущення, синтаксичне уподібнення, експлікація або описовий переклад, членування пропозиції, об'єднання пропозицій).

Отже, інтернет-реклама – найефективніший інструмент впливу на аудиторію, тому істотний розвиток саме цієї галузі привів до створення величезної кількості електронних видань різної тематики. Навпаки, газетні видання починають занепадати, бо процес відтворення друкованої інформації усе ще доволі складний та повільний і не приносить величезного прибутку. Частково це стосується й телебачення, де більшість каналів давно транслюються в глобальній мережі, а кіномани дедалі більше віддають перевагу стрічкам на електронних носіях; велика частка новин кіберпростору супроводжується відеоматеріалами, які потрапляють у мережу швидше, ніж на телебачення, і легко сприймаються навіть незмонтованими. Тому при перекладі американських рекламних текстів перекладачеві потрібно використовувати комплексні перекладацькі трансформації, для того щоб досягти адекватного перекладу.

ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АВСТРАЛІЙСЬКОГО ВАРІАНТУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Я.В. Яроха, студентка

**Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент Гелетка М.Л.
Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»**

Як відомо, англійська мова поширена не тільки на території Англії, але й за її межами. Вона є державною мовою багатьох країн світу. При цьому англійська мова кожної держави має свої особливості, свої відмінні риси, які сформувалися в ході історичного розвитку, у результаті впливу мов сусідніх країн, а також мови корінного населення.

Окрім загальновідомих варіантів англійської мови – британського та американського – існують також австралійський, канадський, шотландський східноафриканський та ін., що охоплюють широкий спектр різноманітних акцентів та діалектів англійської мови. Таким чином, мета нашої роботи полягала в тому, щоб дослідити лексико-семантичні особливості австралійського варіанту англійської мови в аспекті зіставлення та перекладу.

У процесі дослідження нам вдалося виокремити такі випадки:

1. Слова, що збігаються в двох варіантах.
2. Слова, що існують в обох варіантах, але відрізняються за а) семантичним критерієм, б) емоційно-експресивним забарвленням, в) частотою використання.
3. Слова, що зберігаються в британському варіанті, але зникли з австралійського (або були замінені іншими мовними одиницями).

4. Слова, що з'явилися в австралійському варіанті (а) шляхом словотворення на основі словотворчих елементів і моделей англійської мови б) запозичення (переважно з мови австралійських аборигенів).

На відміну від слів, які залишилися без змін в обох варіантах (типу *come, black, time, yesterday, little* та ін.), у австралійській англійській наявні також слова, які зазнали перетворень. Вдалося виявити, що у значної кількості слів спостерігаються семантичні зрушення, що в результаті призвело до утворення лексико-семантичних варіантів, відповідники до яких повністю відсутні у британському варіанті. До таких слів належать: *to hat* – працювати поодинокі, особливо про шукачів золота; *show* – шахта, родовище; *station* – вівчарська ферма.

Зміну емоційно-експресивного забарвлення можна прослідкувати в таких словах, як *cow* і *beauty*, які використовуються в Австралії як загальні терміни для висловлення негативної та позитивної оцінки. Прикладами можуть слугувати такі висловлення: *a cow of a road* – не дорога, а казна-що; *the car is a beaut* – диво, а не машина.

Що стосується категорії слів, які володіють різним ступенем використання в британському та австралійському варіантах, яскравими прикладами є загальновідомі слова *cinema* і *pictures*. Висловлення «піти в кіно» матиме переклад «*to go to the cinema*» (BrE) / «*to go to the pictures*» (AuE) відповідно до використання певними носіями того чи іншого діалекту англійської мови.

Розширенню лексико-семантичних відмінностей між британським і австралійським варіантами сприяли також процеси випадання деяких слів із словникового складу австралійської англійської та поповнення його іншими лексичними одиницями. Наприклад, з ужитку вийшли деякі слова, пов'язані з особливостями сільського життя Великобританії: *glen* – лощина, *brook* – струмок, *field* – поле, *wood* – ліс. Натомість, багато з цих слів були замінені іншими. Так, замість слів *field* і *meadow* в Австралії вживаються *paddock* – поле або вигін, обнесений огорожею і *run* – ранчо та його угіддя.

Щодо останньої категорії, пов'язаної з поповненням лексичного матеріалу завдяки запозиченням, найбільш численною є підгрупа, яке містить мовні явища, утворені за рахунок перенесення деяких слів з мови аборигенів. Підтвердженням цього є, наприклад, слова *kangaroo, dingo, koala*, що позначають назви тварин; *cockatoo, emu* – назви птахів; *gum, karri, jarrah* – назви різновидів евкаліпту; *mia-mia* – хатина, *corroboree* – ритуальне дійство.

Також переважна кількість явищ дійсності отримали свої назви у результаті появи слів, створених за рахунок англійських словотворчих моделей. Наприклад, *sundowner* – волоцюга, *digger* – золотошукач, *lyre bird* – птах ліра, *grass tree* – трав'яне дерево.

Отже, слід зазначити, що територіальні варіанти англійської мови, одним з яких є австралійський, уже досить відокремилися. Вони мають свої фонетичні, граматичні та лексичні особливості. Але, незважаючи на

це, їх не можна назвати самостійними мовами, а лише варіантами англійської мови.

**SOCIOLINGUISTIC PROBLEMS IN TEACHING AND LEARNING FOREIGN
LANGUAGES**

Pohorila Z. V., student

Scientific adviser – assistant, Kudlay O. I.

M. Ye. Zhukovskyi National Aerospace University “Kharkiv Aviation Institute”

William James said: «Language is the most imperfect and expensive means yet discovered for communicating thought ». A conversation is a tool that is still open for thought. If you correctly understand the quotation, you can conclude that people are attracted by the moral concept, ideas, ideals, using their translations, value powers of attorney. Dialect creates a feeling of beauty, makes aesthetic feeling subtle, miraculous. Language and literature include national-centric familiarization for the use of the cognitive world, as well as the cultural and historical past of the native people.

Words and the public are closely interconnected. The social essence of language is best explained by the fact that it is inextricably linked to society and is one of the essential features of society. Outside of society, dialect becomes dead, and no society without language can exist. In every country, language performs a social function. By the way, an example of sociolinguistics is a study of Spanish and English being spoken together as Spanglish.

The world eventually learned from mistakes and moved forward. Modern Sociolinguistic Studies can serve as an example of this. The study of language as a social phenomenon constitutes, in the most general terms, the very essence of sociolinguistic analysis. It is known that, as a social phenomenon, language is a reflection of public consciousness, reacts to changes in all areas of public life, and, finally, it is created and shaped by society itself.

Sociolinguistic theories developed by Soviet scientists and socialist scientists of the country rely on the fundamental principles of the Marxist doctrine of society, on the Marxist theory of classes and nations, on the teachings of the classics of Marxism about language as a social phenomenon.

Currently, there are favorable conditions for fruitful cooperation between linguists and sociologists in the framework of a single discipline. In contrast to the simplistic concepts that were prevalent in some structuralist schools, according to which the language was portrayed as a single monolithic system, a more realistic theory of the “system of systems” was put forward, which allows one to study the language in all its complex spatial and social variability. The past decade was marked by the revival of

interest of linguists of all countries in the problem of "language and society".

On the other hand, the achievements of modern sociology, improving its theoretical apparatus and technique of analysis, make it possible to more finely and differentially analyze social factors that affect the language.

For the modern moment, there is a dynamic change of social groups within ethnic society. There was a transition from the level of the "Soviet people" to the aggregate of micro-communities with different socio-cultural, motivational, professional, real ideas. The parameters of social being change. The conflict between subgroups intensifies giving others their socio lingual portrait.

In this world, the most important task is shaping the educational citizens of their country. And what the students who have grown up will do, what profession they will choose and where they will work depend largely on the decision of this problem. Innovative technologies cannot give a person a lifetime knowledge. But they can provide modern benchmarks of basic knowledge.

In modern society foreign languages are becoming an essential component of professional training. Experts in different fields are interested in a high level of language proficiency because it affects the successful solution of issues and professional growth. In many areas, there is a need to establish contacts with foreign partners.

The success and the achievement of this goal depend on the applied methods and teacher qualifications. The ability to use information technology and modern teaching methods contributes to the rapid understanding of new material. Teachers and students should be familiar with modern methods of foreign language teaching. They can further choose the most effective techniques to achieve their goal.

By the end of the 20th century, a lot of interesting and effective methods and approaches have accumulated in pedagogy. Scientists have enriched the methodology of foreign language teaching, so it has become a complex and multifaceted science. Some techniques have proved their worth and have survived. The pedagogy adopted combined various methods to increase the efficiency of the learning process.

In other words, the development of Sociolinguistics has been qualitatively and quantitatively outstanding within Linguistic Science since its beginning in the 1950s, with steady growth in both theoretical and methodological developments as well as in its interdisciplinary directions within the spectrum of language and society. Field methods in sociolinguistic studies have been motivated by the various research objectives pursued: sociological, sociolinguistic, or linguistic goals.

**СЕМАНТИЧНА СТРУКТУРА СТАРОУКРАЇНСЬКИХ НАУКОВИХ ТЕКСТІВ ТА
ПРОБЛЕМА ЇХ ТИПОЛОГІЇ**

А. С. Городничий, студент

Науковий керівник – доц. Т. В. Фунікова

*Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

Староукраїнські наукові тексти, їх семантична структура у сучасній лінгвістиці вивчена недостатньо. У дослідженні проблема типології текстів наукового стилю середньоукраїнського періоду розглянута з урахуванням моделі політекстуальності. Аналіз смислових елементів та мовних засобів їх вираження дозволяє диференціювати різновиди наукових текстів, визначити інваріантні чи варіантні зразки, вказати на особливості індивідуальних стилів науковців тощо.

У сучасній лінгвістиці тексту склалося поняття типу тексту для позначення культурно-історичної детермінованої продуктивної моделі, зразка текстової будови, що визначає функціональні та структурні особливості конкретних текстів (їх примірників) із різноманітним тематичним змістом. Кожен із типів текстів відрізняється певною системою закріплених за ним специфічних ознак та існує в єдності як інваріантних, суворо обов'язкових постійних ознак, так і варіативних, що реалізуються не в кожному текстовому примірнику. Засадою визначення типів наукових текстів середньоукраїнського періоду може бути врахування їх семантичної структури, кожен з елементів якої має специфічні засоби вираження. Лінгвостилістичний підхід передбачає, що авторські тексти розглядаються в єдності формальної та змістово-комунікативної сторін; при цьому враховують, що смисл детермінується екстралінгвальними чинниками: соціально-культурними, логікопсихологічними, когнітивними, комунікативними. Звідси одиницями семантичної структури є репрезентовані в його поверхневій тканині когнітивні, пізнавально-комунікативні, епістемічні та інші смисли; відповідні двосторонні текстові одиниці визначають як субтексти. Опис політекстуальної семантичної структури авторських текстів наукового стилю середньоукраїнського періоду дозволяє виділити серед них такі різновиди: 1) типи текстів, структурна організація яких підпорядкована викладу відомих старих знань: переважно богословські трактати, що всуціль сплетені з цитат із прецедентних текстів («Палінодія» З. Копистенського); 2) тексти, в яких репрезентоване старе знання komponується певним способом, має глибинний рівень, тотожний, наприклад, до силогізму («Душевник»). Стратегія цитування, співвідношення змісту та оформлення того чи іншого покликання визначається культурною традицією або індивідуальністю вченого. Методологічні субтексти, як правило, закорінені в правила риторики та герменевтики, спираються на засади філософії Логосу, логіки імені. Часто тут актуалізується проблема

вибору мови; 3) тексти зі значним переважанням субтекстів нового знання, експлікованих у дефінітивних синтаксичних структурах («Мир з Богом чоловіку» І. Гізель, «Філософія Аристотелева» М. Козачинський). Спеціального розгляду потребують перекладні пам'ятки, що не співвідносяться безпосередньо з авторською пізнавальною діяльністю; видобування нового знання тут відбувалося в сфері відшукування точних відповідників терміноодиниць («Наставлення Любомудрія Нравоучителнаго» Х. Баумайстер в перекладі П. Лодія). Окремий різновид таких текстів оформлений як діалог («Трактат із логіки» Й. Спангенберг в перекладі А. Курбського, «Проблемата» та ін.); 4) тексти практичного призначення мають за основу методологічний субтекст, спрямований на читача-слухача («Наука» І. Галятовський, «Лікарські порадики»); 5) тексти зі значними компонентами субтексту оцінки: наукові трактати на зразок «Зерцала богословія» автора К. Транквіліона-Ставровецького чи «Книги о вірі» З. Копистенського. Чим вищий відсоток індивідуальної рефлексії, проявів оцінності, тим більше в тексті ознак ораторсько-проповідницького та художнього мовлення. Специфіка субтекстів адресації виявляється у виборі визначень читача-слухача, специфічних засобів діалогізації; так само вагоме значення має членування тексту на частини (частини – розділи – параграфи – глави – абзаци) тощо. Передмови до наукових творів розглядають як периферійні субтексти. У них сконцентровані субтексти авторизації, що еволюціонують від середньовічних традицій самоприниження до виявів високої самооцінки. Зокрема представлені всі смислові елементи наукового викладу: аргументація суспільної потреби, вказівка на попередників, методи та матеріали роботи тощо (передмова до «Лексикону» І. Максимовича).

Отже, застосування прийомів семантичного членування тексту виявляється продуктивним способом для визначення типів наукових трактатів середньоукраїнського періоду.

**УКРАЇНСЬКА ТА ЗАПОЗИЧЕНА ТЕРМІНОЛОГІЯ В СЛОВНИКАХ
АВІАЦІЙНИХ ТА РАКЕТО-КОСМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

А. Г. Кирильченко, студент

Науковий керівник – доц. Т. В. Фунікова

*Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

Співпраця з Європейським Союзом у літакобудуванні та ракетобудуванні є важливою умовою швидкого розвитку української авіаційної та ракетно-космічної промисловості. Успішність співпраці й розвитку взаємостосунків між Україною й ЄС визначається також лінгвістичним чинником, оскільки володіння англійською мовою є важливою умовою для налагодження міжнародних контактів, створення

спільних проектів та співпраці в технічних розробках із закордонними колегами. Іноземною мовою здійснюється пошук фахової інформації, її аналіз і оброблення, доступ до новітніх технологій, використання інтернет-ресурсів, вивчення передового закордонного досвіду. Володіння іншомовними комунікативними вміннями для майбутнього інженера є важливим резервом підвищення його професійного рівня, збагачення знань з фаху та успішної професійної діяльності. Тому в цьому дослідженні проведено аналіз досвіду укладання українських перекладних авіаційних словників, описано проблеми, що виникають при їх створенні, а також запропоновано шляхи вирішення цих проблем при укладанні нових словників для студентів авіаційних спеціальностей. Під час дослідження було використано власний досвід складання тематичного словника авіаційної термінології.

Сьогодні в розвинених мовах світу понад 90 відсотків нової лексики становлять терміни з різних галузей науки. Серед них такі науки, які переважно належать авіаційній та ракетно-космічній галузі. Поняття, які з'являються в науці, ротребують появи нових термінів.

Українська мова запозичувала в різні історичні періоди з інших мов слова-терміни та окремі елементи усним та писемним шляхом. Наприклад :

1. Грецьке походження мають терміни: психологія, скелет, бібліотека, біологія, фонетика, космос, ідея, метод, аналіз, історія;
2. німецьке – штаб, шахта, крейда, ландшафт, бутерброд, лейтенант, лозунг, ланцюг, майстер, сигнал, офіцер, матриця;
3. англійське – комбайн, спонсор, менеджер, трамвай, тролейбус, ескалатор, аероплан, мітинг, ринг, джин, матч, старт, фініш, теніс, хокей, футбол, аут, ленч, лідер, ноу-хау, піжама.

Особливе місце в лексиці української мови займають слова латинського та грецького походження, більшість із яких використовуються в медицині: консиліум, екстра, глюкоза, санітар, кардіограма, госпіталь, генетика, еритроцит, фурункул, валідол. Формування цих термінів розпочалося ще з V століття до н.е. Тоді в Афінах жив “батько” наукової європейської медицини Гіппократ (460-370 рр. до н.е.). У його працях ми знаходимо витoki медичної термінології. Велика кількість термінів, якими у своїх творах користувався Гіппократ, увійшла до міжнародного словника медицини.

Запозичені терміни є також і в авіаційній галузі. Під час написання тематичного перекладного словника авіаційної термінології було проведено дослідження термінологічного складу словника у відсотковому співвідношенні.

У результаті проведеного дослідження з'ясовано:

Словник налічує 116 термінів. Серед аналізованих термінів : 10% однокомпонентні (наприклад: крило, елерон); 90% багатоконпонентні (наприклад: пасажирський літак, вантажний літак);

7 багатозначних термінів (наприклад: рівновага, рівноважне положення, баланс, симетрія, ваги, зважувати);

37 слів мають українське походження (наприклад: вантажний літак, крило). 79 слів іншомовного походження (наприклад: елерон, аеростат);

з яких:

- 37% англійського походження (наприклад: інтерцептор, аеродинаміка, аеростат).

- 43% французького походження (наприклад: елерон, кесон, шасі).

- 20% німецького походження (наприклад: кронштейн, матриця, сигнал).

Отже, під час дослідження було виявлено, що більшість усіх термінів у авіаційній та ракетно-космічній галузях є запозиченими з інших мов.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ І СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ. ІНФОРМАЦІЙНА СПРАВА..... 5

ДИДЖИТАЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬНОГО БУТТЯ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ІНФОРМАЦІЙНА, БІБЛІОТЕЧНА ТА АРХІВНА СПРАВА»
А. Є. Прилуцька, завідувач кафедри документознавства та української мови, професор Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»,
І. І. Кондратьєва, викладач, професійний бібліотекар Харківського коледжу транспортних технологій..... 5

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ КОНСАЛТИНГОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ Парафійник Н. І., к. філос. н, доцент Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»..... 6

ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНІ АРХІВНІ ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ В СУЧАСНІЙ ІТАЛІЇ
К. Ю. Нефедов, канд. іст. наук, доцент А. В. Матвієнко, студентка Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»8

ВІЗИТІВКА В ПРОФЕСІЙНІЙ КОМУНІКАЦІЇ ФАХІВЦЯ З ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ І. П. Гавриш к. філол. н., доцент Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ» 11

ПЕРЕВАГИ ЕЛЕКТРОННОГО МИТНОГО ДЕКЛАРУВАННЯ ТОВАРІВ ТА ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ СУБ'ЄКТАМИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ О. М. Богдан, старший викладач Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» 13

ОРГАНІЗАЦІЯ ФІНАНСУВАННЯ АРХІВНОЇ СПРАВИ В США К. Ю. Нефедов, канд. іст. наук, доцент М. В. Хлистун, студентка Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» 14

ПРЕЗЕНТАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ В ПРОЦЕСІ БІЗНЕС-КОМУНІКАЦІЙ Перепелиця Ю. Г., студентка групи 6210а Науковий керівник – Прилуцька А. Є. Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»..... 16

РОЛЬ РОЗПОРЯДЧОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ В УПРАВЛІННІ НА ПІДПРИЄМСТВІ А. А. Литвин, студентка Науковий керівник – канд. іст. наук, доцент Нефедов К. Ю. Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»..... 18

SCOPUS ТА WEB OF SCIENCES ЯК ОСНОВНІ БАЗИ ДАНИХ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ А. Р. Мамеко, студентка Науковий керівник – канд. істор. наук, доц. К. Ю. Нефедов Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»..... 19

<i>ЕЛЕКТРОННИЙ КАТАЛОГ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ БІБЛІОТЕЧНИХ КАТАЛОГІВ І КАРТОТЕК</i> О. В. Криворотова, студентка 735 дс групи Науковий керівник – канд. філол. наук, доц. О. В. Медведь Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»	20
<i>THE DEVELOPMENT OF MOBILE PAYMENT IN CHINA</i> Luo Yun Tutor – Prof Kuznetsov A. M. Ye. Zhukovskiy National Aerospace University “Kharkiv Aviation Institute”	21
<i>ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ЯК ПРОВІДНИЙ ЧИННИК ФУНКЦІОНУВАННЯ СУЧАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ</i> М. Б. Швець, студентка Науковий керівник – старший викладач О. М. Богдан Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»	23
<i>ВПРОВАДЖЕННЯ СЕД ДО ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ</i> І. М. Єндовицька, студентка Науковий керівник – ст. викл. каф 703 О. М. Кучер Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»	24
<i>РОЛЬ І ЗНАЧУЩІСТЬ ЕЛЕКТРОННОГО ЦИФРОВОГО ПІДПISУ В УМОВАХ АКТИВНОЇ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ЖИТТЯ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА</i> Д. С. Путілова, студентка Науковий керівник – ст. викладач О. М. Богдан Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»	26
<i>ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ З ЕЛЕКТРОННИМИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-РОЗПОРЯДЧИМИ ДОКУМЕНТАМИ НА СУЧАСНОМУ ПРОМИСЛОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ</i> І. Г. Гордієнко , студентка Науковий керівник – канд. пед.наук, доц. О.О. Карпенко Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут».....	28
<i>РЕКЛАМА ЯК ЕЛЕМЕНТ СОЦІАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ</i> студентка І. С. Казарцева науковий керівник: доц. каф. 703 Нефедов К. Ю. Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського “Харківський авіаційний інститут”	30
<i>ВІРТУАЛЬНА ВИСТАВКА ЯК СУЧАСНИЙ ЗАСІБ ІНФОРМАЦІЙНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ КОРИСТУВАЧІВ</i> М. В. Рогожинська, студентка Науковий керівник: к. іст. н, доцент К. Ю. Нефедов Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»	31
<i>СУЧАСНІ ФОРМИ БІБЛІОТЕЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ НА ПРИКЛАДІ WEB-САЙТУ НАУКО-ТЕХНІЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ НАЦІОНАЛЬНОГО АЕРОКОСМІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМ. М.Є. ЖУКОВСЬКОГО «ХАРКІВСЬКИЙ АВІАЦІЙНИЙ ІНСТИТУТ»</i> О. М. Катасонова, студентка 735 дс групи Науковий керівник – канд. філол. наук, доц. І.П. Гавриш Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»	32

ДОКУМЕНТНИЙ СУПРОВІД ПРИЙМАННЯ НА ОБЛІК ОТРИМУВАЧА СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ В ТЕРИТОРІАЛЬНОМУ ЦЕНТРІ СОЦІАЛЬНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ МОСКОВСЬКОГО РАЙОНУ МІСТА ХАРКОВА О. О. Золотарьова, студентка Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент І. П. Гавриш Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» 34

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВА ДОКУМЕНТАЦІЯ В СИСТЕМІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУЧАСНОЇ УСТАНОВИ А. О. Пузанкова, студентка, Дегтярьова Г. А., д. філол. н., професор Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» 36

ОРГАНІЗАЦІЙНО-РОЗПОРЯДЧЕ ДОКУМЕНТУВАННЯ В ДОКУМЕНТНОМУ ПОТОЦІ СТРУКТУРНОГО ПІДРОЗДІЛУ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ А. В. Сосновська, студентка Науковий керівник – к. пед. н, доц. кафедри 703 О. О. Карпенко Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» 38

ОРГАНІЗАЦІЙНО-РОЗПОРЯДЧА ДОКУМЕНТАЦІЯ В ДІЯЛЬНОСТІ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ А. В. Тімофєєва, студентка Науковий керівник – к. філос. н., доц. Н. І. Парафійник Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» 40

ПРОБЛЕМА ВИТОКУ ПЕРСОНАЛЬНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА ЇЇ ЗАХИСТУ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ Балюк М. І., студентка Науковий керівник – доц. каф. 703 О. Л. Заверющенко Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» 42

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА АРХІВНОГО ФОНДУ ЦЕНТРАЛЬНОГО ДЕРЖАВНОГО НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО АРХІВУ УКРАЇНИ І. А. Семенець, студент Науковий керівник – ст. викладач О. В. Телюпа Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» 44

СУТНІСТЬ І ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ В. І. Фатєєв, студент Науковий керівник – кандидат філол. наук, доц. Коновченко О. В. Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» 45

ЕЛЕКТРОННИЙ ДОКУМЕНТООБІГ ЯК СКЛАДОВА ДІЯЛЬНОСТІ СТРУКТУРНОГО ПІДРОЗДІЛУ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В. О. Коробейніков, студент Науковий керівник – канд. пед. наук, доц. Карпенко О. О. Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» 46

СЕКЦІЯ II ФІЛОСОФІЯ. КУЛЬТУРА 48

СЕНС, ПРИЗНАЧЕННЯ Й ПРОБЛЕМИ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ Пономарьов О. С., к. техн. н, професор, Харченко А. О., к. екон. Н., доцент Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» 48

<i>РОЗВИТОК ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЯК ПРОБЛЕМА ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ</i> Чеботарьов М. К., к. пед. н, доц., Молчанова Ю. Ю., Терещенко К. І. Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»	51
<i>СИНЕРГЕТИЧНА МЕТОДОЛОГІЯ В АНАЛІЗІ СОЦІАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ</i> Свящук А.Л. Кандидат філософських наук, доцент каф. філософії Національного аерокосмічного університету ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»	54
<i>ФЕНОМЕН ІДЕНТИЧНОСТІ У КОНТЕКСТІ НОВИХ ІНТЕРПРЕТАЦІЙ: ВИКЛИКИ</i> <i>СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА</i> Ковалевська О. В. Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»	55
<i>ДО ПРОБЛЕМИ ДУХОВНОСТІ У СУЧАСНІЙ ВІТЧИЗНЯНІЙ ФІЛОСОФІЇ</i> Більчук Н. Л. канд. філос. наук, доцент каф. Філософії Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»	57
<i>ГЕНЕЗА ОСЯГНЕННЯ ФЕНОМЕНУ СМЕРТІ (за творами Ф.Ар'єса та Ж.Бодрійяра)</i> Копіна Анастасія Володимирівна, аспірантка каф. Філософії Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»	59
<i>CONCEPT OF SOCIAL COMMUNICATIONS IN THE MODERN WORLD</i> Chen Donghui Tutor – Prof. Kuznetsov A. M. Ye. Zhukovskyi National Aerospace University “Kharkiv Aviation Institute”	61
<i>SPECIFICS OF TECHNOLOGY KNOWLEDGE IN THE MODERN WORLD: 5TH</i> <i>GENERATION MOBILE NETWORKS</i> Kun Tan Tutor – Prof. Kuznetsov A. M. Ye. Zhukovskyi National Aerospace University “Kharkiv Aviation Institute”	63
<i>THE IMPACT OF IT IN MODERN SOCIETY</i> Hu Wenjie Tutor – Prof. Kuznetsov A. M. Ye. Zhukovskyi National aerospace university "Kharkiv aviation institute"	65
<i>FROM AGRICULTURE TO INDUSTRY</i> Huang Zhihao Tutor – Prof. Kuznetsov A. M. Ye. Zhukovskyi National Aerospace University “Kharkiv Aviation Institute”	66
<i>SOCIAL TECHNOLOGY: CONCEPT AND SENSE</i> Hu Zheng Tutor – Prof. Kuznetsov A. M. Ye. Zhukovskyi National Aerospace University “Kharkiv Aviation Institute”	68
<i>ПРОБЛЕМА КУЛЬТУРНИХ ПРОТИРІЧ У СУЧАСНОМУ СВІТІ</i> Крячкова К. С., студентка; науковий керівник -асистент Соловійов В. Г. Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»	69
<i>ЕЛЕКТРОННІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА СУЧАСНА МУЗИЧНА КУЛЬТУРА: СПЕЦИФІКА</i> <i>ІНТЕГРАЦІЇ</i> Прокоф'єва А. М., кандидат мистецтвознавства, старший викладач ХДАК	71
СЕКЦІЯ ІІІ ПЕДАГОГІКА. ПСИХОЛОГІЯ	73

ІНФОРМАЦІЯ ЯК КЛЮЧОВЕ ПОНЯТТЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ІНФОРМАЦІЙНА ІНФРАСТРУКТУРА ПІДПРИЄМСТВ» ДЛЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ІНФОРМАЦІЙНА, БІБЛІОТЕЧНА ТА АРХІВНА СПРАВА» В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ О. Л. Заверюченко, к. філол. н., доцент, Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» 73

PRACTICE-ORIENTED TEACHING THE ACADEMIC DISCIPLINE “ANALYTICAL AND SYNTHETIC INFORMATION PROCESSING” AS A COMPONENT OF FORMING PROFESSIONAL COMPETENCES IN TRAINING STUDENTS MAJORING IN INFORMATION, LIBRARY AND ARCHIVAL STUDIES FOR THE KHARKIV REGION Karpenko O. O., PhD, Associate Professor, M. Ye. Zhukovskiy National Aerospace University “Kharkiv Aviation Institute” 75

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ Івахненко І.Г., асистент кафедри 704 Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського «Харківський авіаційний інститут» 77

ПРОФІЛАКТИКА ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОСТІ ПІДЛІТКІВ Сіроштан А.О., курсант Науковий керівник – канд. психол. наук, доц. С.В. Харченко Харківський національний університет внутрішніх справ 80

ЗА І ПРОТИ ІНТЕРНЕТУ У ПСИХОЛОГІЧНОМУ ЖИТТІ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ Водолазський Я.О., курсант Науковий керівник – канд. психол. наук, доц. С.В. Харченко Харківський національний університет внутрішніх справ 81

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ ІНЖЕНЕРНОГО ПРОФІЛЮ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ Даваадорж Нямдаваа, студент Науковий керівник – д-р пед. наук, доц. Гирич З.І. Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» 82

ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТРАВМАТИЗМУ НА ЗАНЯТТЯХ В СТУДЕНТСЬКІЙ СПОРТИВНІЙ СЕКЦІЇ З ГАНДБОЛУ ВНЗ Кононенко Н. М., ст. викладач, Білоус Н. С., ст. викладач, Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» 83

ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ПИТНОЇ ВОДИ ДЛЯ СТУДЕНТА: ЯК, КОЛИ І В ЯКІЙ КІЛЬКОСТІ Піддубна О.П., старший викладач каф.705 Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ» 85

ФІЗИЧНІ ВПРАВИ ЯК СПОСІБ РАЗВИТКУ КООРДИНАЦІЇ Д. І. Дусенко, професор, В. І. Крамаренко, ст. викладач, М. Д. Крилов, ст. викладач Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» 86

ВИЯВЛЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПСИХОДИНАМІЧНИХ І ВЕГЕТАТИВНИХ ПОКАЗНИКІВ ФІЗИЧНОГО СТАНУ СТУДЕНТІВ Є. Г. Колеснік, завідувач лабораторії, М. П. Малащенко, старший викладач, Г. В. Лозгачов, старший викладач Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут».....	88
ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ВАЖКОАТЛЕТИЧНОГО ПОЯСУ НА СИЛОВІ ПОКАЗНИКИ ВАЖКОАТЛЕТІВ А. О. Дахно, асистент Р. І. Шафігуллін, доцент О. В. Слободянюк, асистент Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут».....	90
РУХОВІ ДІЇ БІГУНА НА ОКРЕМИХ ДІЛЯНКАХ СПРИНТЕРСЬКОЇ ДИСТАНЦІЇ Д. І. Дусенко, професор Є. Г. Колеснік, завідувач лабораторії В. І. Крамаренко, старший викладач Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут».....	92
ВПЛИВ ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ НА РОЗУМОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ ЛЮДИНИ С. М. Криворучко, старший викладач, Н. О. Любич, студент Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут».....	94
ДОЦІЛЬНІСТЬ ФІЗИЧНИХ НАВАНТАЖЕНЬ ДЛЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦМЕДГРУП У ПОЗНАВАЧАЛЬНИЙ ЧАС С. М. Криворучко, старший викладач О. О. Самохін, старший викладач Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут».....	95
ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ РІЗНОГО РІВНЯ СПРИТНОСТІ У СПОРТСМЕНІВ НА РЕЗУЛЬТАТ ПІД ЧАС ЗМАГАНЬ З ТХЕКВОНДО ВТ Олін В. Ю., асистент кафедри фізичного виховання Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут».....	97
МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ ВПРАВ ДЛЯ ПОСИЛЕННЯ ОБМІНУ РЕЧОВИН ЛЮДИНИ НА ЗАНЯТТЯХ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ О. А. Заїка, канд. техн. наук, доцент, М. П. Малащенко, старший викладач Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут».....	99
THE PROBLEM OF HIGHER EDUCATION IN CHINA Author: Huang Yong Tutor – Prof. Kuznetsov A. M. Ye. Zhukovskyi National Aerospace University “Kharkiv Aviation Institute”.....	101
GENDER PROBLEM IN MODERN CHINA Fangfang Li Tutor – Prof. Kuznetsov A. M. Ye. Zhukovskyi National Aerospace University "Kharkiv aviation institute"	102
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТІВ ДО ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ У ЗВО Кудряшова К. Г., студентка Науковий керівник – ст. викладач Піддубна О.П. Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «ХАІ».....	104
ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ Правдівцева Л.В., Цибина І.М. КЗ «Харківський вищий коледж мистецтв»	105

СЕКЦІЯ IV ІСТОРІЯ. ПОЛІТОЛОГІЯ. ПРАВО. СОЦІОЛОГІЯ 108

НАПРЯМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ СІМ'Ї У ПОСТСУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ
Л. В. Ткаченко, викладач Коледж інформаційних технологій та землевпорядкування
Національного авіаційного університету..... 108

ХАРКІВСЬКІ ЗАЛІЗНИЧНИКИ НА ЗАВЕРШАЛЬНОМУ ЕТАПІ РЕКОНСТРУКЦІЇ
1933–1940 РОКІВ Ю. І. Кісіль, канд. іст. наук, доцент Національний аерокосмічний
університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» 110

ІДЕЯ ПОЛІДЕРЖАВИ У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ ІНФОРМАЦІЙНОГО
СУСПІЛЬСТВА Г. Ю. Каніщев, канд. іст. наук, доцент Національний аерокосмічний
університет ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» 112

ІДЕЯ ПОЛІДЕРЖАВИ У ПРАВІ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА Г. Ю. Каніщев,
канд. іст. наук, доцент Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.
Жуковського «Харківський авіаційний інститут»..... 114

АКТУАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ «МЕЖА» В ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ (НА
МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНОЇ ПРЕСИ) А. С. Мазурова, асистент Національний
аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний
інститут»..... 116

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ПРАВА ДИТИНИ НА ІНФОРМАЦІЮ: ПИТАННЯ
РЕАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ Голубов А.Є., кандидат юридичних наук, старший науковий
співробітник, доцент кафедри права Національного аерокосмічного університету
імені М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» 118

СОЦІАЛЬНИЙ ФЕНОМЕН ВИРОБНИЧОГО КОНФЛІКТУ: МЕТОДОЛОГІЧНІ
ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ Буханіста А.Ю. студентка групи 621пуа Науковий
керівник – Прилуцька А. Є. Національний аерокосмічний університет ім. М. Є.
Жуковського «Харківський авіаційний інститут»..... 121

HOW TO SOLVE THE SOCIAL PROBLEM OF TEACHING IT IN HIGH SCHOOL IN
CHINA? Sun Yifang, Liu Ye Tutor – Prof. Kuznetsov A. M. Ye. Zhukovskyi National
aerospace university “Kharkiv aviation institute”, Ukraine, Jiangxi Institute of Fashion
Technology, China 123

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗАКОНОДАВЧЕ ОФОРМЛЕННЯ ВИДОБУТКУ БУРШТИНУ В
УКРАЇНІ М. Ю. Дерев'ягіна, студентка Науковий керівник – старший викладач
О. М. Богдан Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут» 124

ПРОБЛЕМИ НАУКОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ
СУСПІЛЬСТВІ А. С. Солоділова, студентка Науковий керівник – старший викладач
О. М. Богдан Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут» 126

ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ «ПІСЛЯДИПЛОМНА ОСВІТА» В ЗАКОНОДАВЧИХ ДОКУМЕНТАХ Є. В. Потапенко, студентка Науковий керівник – док. пед. наук, доц. Г. А. Дегтярьова Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» 128

ПРО НОВИЙ ПОРЯДОК ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ (ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ №800 ВІД 21.08. 2019) Клищенко К. В., студентка Науковий керівник – докт. пед. наук, доц. Г. А. Дегтярьова Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» 129

СЕКЦІЯ V ФІЛОЛОГІЯ. ЛІНГВІСТИКА..... 131

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ЕЛЕКТРОННОГО ФОРМАТУ ТЕСТУВАННЯ ПІД ЧАС ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ О. І. Кудлай, асистент Національний аерокосмічний університет імені М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»..... 131

УКРАЇНСЬКА РИТОРИКА ХІХ – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ. Т. В. Фунікова, канд. філол. наук, доцент Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» 133

ЧИТАННЯ ЯК ВИД НАВЧАЛЬНОЇ ІНШОМОВНОЇ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ Галкін О. В., старший викладач Національний аерокосмічний університет імені М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» 135

ФУТУРОШОК ЯК ФАКТОР СУЧАСНОГО СОЦІАЛЬНОГО ЖИТТЯ Колотова Л.В., канд. соц. наук Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» 137

АНАЛІЗ ТЕМАТИЧНОЇ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИКИ ЯК ПІДХІД ДО ПОПОВНЕННЯ ТА ДЕТАЛІЗАЦІЇ У ЗАПАМ'ЯТОВУВАННІ ВЕЛИКОГО ЛЕКСИЧНОГО МАСИВУ ЗДОБУВАЧАМИ-ФІЛОЛОГАМИ канд. філол. наук, доцент Рижкова В.В. Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «ХАІ» кафедра прикладної лінгвістики 138

ГРАМАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ М.О. Світлична, студентка Науковий керівник – старший викладач В.В. Кравчук Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» 140

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ РЕКЛАМИ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ Лазарева А.Л., студентка Науковий керівник – доц.кафедри прикладної лінгвістики Гелетка М.Л. Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»..... 142

ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АВСТРАЛІЙСЬКОГО ВАРІАНТУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ Я.В. Яроха, студентка Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент Гелетка М.Л. Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»	143
SOCIOLINGUISTIC PROBLEMS IN TEACHING AND LEARNING FOREIGN LANGUAGES Pohorila Z. V., student Scientific adviser – assistant, Kudlay O. I. M. Ye. Zhukovskiy National Aerospace University “Kharkiv Aviation Institute”	145
СЕМАНТИЧНА СТРУКТУРА СТАРОУКРАЇНСЬКИХ НАУКОВИХ ТЕКСТІВ ТА ПРОБЛЕМА ЇХ ТИПОЛОГІЇ А. С. Городничий, студент Науковий керівник – доц. Т. В. Фунікова Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»	147
УКРАЇНСЬКА ТА ЗАПОЗИЧЕНА ТЕРМІНОЛОГІЯ В СЛОВНИКАХ АВІАЦІЙНИХ ТА РАКЕТО-КОСМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ А. Г. Кирильченко, студент Науковий керівник – доц. Т. В. Фунікова Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»	148

Наукове видання

Збірник наукових доповідей

XI Міжвузівський науково-практичний семінар

«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОГО СОЦІОГУМАНІТАРНОГО ЗНАННЯ»

Випуск 11

Українською та англійською мовами

Головний редактор – проф. ХАІ Прилуцька А. Є.

Технічна редакція:

Гавриш І. П., Заверющенко О. Л., Карпенко О. О., Коновченко О. В.,
Медведь О. В., Фунікова Т. В., Бессарабова М. Л., Богдан О. М., Король Г. С.

Макетування:

Король Г. С.

Підписано до друку 31.01.2020

Формат 60x84/16. Папір офс.

Умовн. друк. арк. 9,3. Облік.-вид. арк. 11,66

Т. 50 прим. Замовлення 1/2020

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

61070, Харків-70, вул. Чкалова, 17

Видавничий центр «ХАІ»
61070, Харків-70, вул. Чкалова, 17
e-mail: izdat@khai.edu